Opłata pocztowa opłacona ryczałtem.

Najer Folksblat פּרייז 30 גראשען

היינט 16 זייטען

לאָדזשער פאָלקסבלאַט

Nr. 133/1428 | Łódź, Piątek 8 Czerwca 1928 r. | װאָכענבלאַט יאַהרגאַנג | לאָדז, פרייטאג כ׳ סיון תרפ״ח | Nr. 133/1428

אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאָדז, פּעטריקאָווער 21, טעל. 24-71. | Adres redakcji i administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 2471.

ODDZIAŁY:

w BYDGOSZCZY, Jagiellońska 60, telef. 661
w POZNANIU, Św. Marcina 15, telef. 37-37
w KRAKOWIE, Rynek Główny 16
w ROWNEM, 3-go Maja 67

„EUROPA" Spółka Akcyjna w Warszawie — Towarzystwo Ubezpieczeń

Reprezentacje, Inspektoraty i Ajentury
we wszystkich znaczniejszych miejscowościach Rzeczypospolitej

TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ „EUROPA" SP. AKC.

w Warszawie, Królewska № 18 (dom własny)

Oddział w Lodzi, Piotrkowska 18, tel. 9-53

מאַכט בעקאַנט אַלע איהרע פערזיכערטע, דאַס אויף דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון די אַקציאָנערען דעם 24-טען מאַי 1928, איז בעשלאָסען געוואָרען אויסצוצאָהלען די פערזיכערטע

20 פּראַצ. דיווידענד

לויט דעם § 55 פון סטאַטוט פון דער געזעלשאַפט און § 8 פון די אַלגעמיינע פערזיכערונגס-בעדינגונגען בעקומען דיווידענד אַלע פערזיכערטע, וועלכע צאָהלען זייערע פּרעמיעס פאַר דאָס פירטע יאָהר און ווייטער. | דער גרונד און רעזערוו-קאַפּיטאַל בעטרעפט 2.538.926.37 זל.

דער פערזיכערונגס-פּאָרטפעל בעטרעפט העכער 70.000.000 זל., די איינקאַסירטע פערזיכערונגס-איינצאָהלונגען אין לעצטען יאָהר בעטרעפט 2.936.711.70 זל.

קאַפע=רעסטאָראַן „בריסטאָל"

פּיעטריקאָווער 30, טעלעפאָן 25-91

עמפּפעהלט צום זומער-סעזאָן די גוט=בעקאַנטע שמאַקהאַפטע

מיטאָגען און אָווענד-ברויטען

ווי אויך מילכיגע פרישטיגען און אָווענד-ברויטען.

מיט אַכטונג אינהאַבער ה. בערנהיים.

מיר בעזיצען אויך א האָטעל „MONOPOL" וואָלזקאַ 7, טעל. 51-94

עס ווערט געברויכט א
אָבערלאַק - נייער
מאַשין = שפּולערינס
און „P D" = שטריקער
ביי נירענבערג, 482
19 נאָוואָמיעסקאַ 19

סאיז געפונען געוואָרען
א וועקסעל
אויף 24 זל. צאָהלבאַר דעם 7 10 1928 אָבצונעהמען געגען אַנאָנס-קאָסטען ביי ד. בינקע פּיעטרק. 34.

כעמיש-באַקטעריאָלאָגישע לאַבאָראַטאָריע
מאַגיסטער ל. שאַץ
פּעטריקאָווער 37, שפּ. 2, פּראַנט
אַנאַליזען פון קאַל, אורין, בלוט א. א. וו.
אָפען 9 — 4 נאָכמ.

אַכטונג, טאַפּעציר=מייסטער!

איהר ווערט אויפגעפאָדערט צו קומען אין פעראיין אונטערשרייבען די האַנד-ווערקער-קאַרטען, ווייל דער לעצטער טערמין איז ביז'ן 15. יוני ד. י.

די יעניגע, וועלכע וועלען נישט קומען ביז דעם אויבענדערמאָהנטען טערמין, פערלירען די רעכט צו פיהרען זייערע וואַרשטאַטען. **די פערוואַלטונג.**

בעמערקונג: די חברים, וועלכע האָבען נאָך נישט איינגעצאָהלט אויף דעם פאָנד פון קאָאָפּעראַטיוו, ווערען אויפגעפאָדערט איינצאָהלען אין די נאָהנטסטע טעג יעדען אָווענד פון 9—11.

973

הנהלות הגמנסיות

של החברה ליסוד בתי ספר תיכונים עברים בלודז

מודיעות, כי בקשות הכניסה מתקבלות כדלקמן:

בלשכת הגמנסיה הראשונה לנערים, מגיסטרצקה 21
בלשכת הגמנסיה השניה לנערים, מגיסטרצקה 22
בלשכת הגמנסיה לנערות, פירמוביץ 7
בשעות העבודה.

אל המכינה אנו מתקבלים נערים ונערות בגיל חמש שנים וחצי ומעלה בלשכת הגמנסיה לנערות, פירמוביץ 7.

774

ההסתדרות הציונית בלודז.

מחר בשבת, בשעה 5 אחה"צ תתקיים באולם ההסתדרות הציונית (צגלנינה 4)

אספה

מוקדשה לשאלת התרבות והחנוך העברי
בהשתתפות ה"ה: ד"ר י. פרנק, ד"ר ה. ברלס ראינז׳ פ. לינדר.
הכניסה הנם!

זונטאג, 8.30 אָווענד קומט פאָר אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע

א פערזאַמלונג

וועגען דער איצטיגער סיטואַציע אין ציוניזם און אין ארץ=ישראל

ס׳וועט רעפערירען: רעד. י. אונגער. איינגאַנג פריי!

אלע די, וועלכע האָבען אָפּגעגעבען דעם לעצטען כבוד

נ"ע

יצחק גוטערמאַן

און בעזונדערס דעם ה׳ ד"ר בראָדע פאַר זיינע ווארימע, אונפערגעסליכע טרייסט-ווערטער, דעם ציוניסטישען קאָמיטעט, דער פערוואַלטונג און דירעקציע פון די יודישע גימנאַזיעס, און פון גימנאַזיום „יבנה" דעם ה׳ קאַנטאָר אַלטערמאַן מיט דעם כאָר פון סינאַגאָגע, דריקט אויס דעם וואַרימסטען דאַנק

די טיפטרויערנדע פאַמיליע.

אַכטונג מילך=הענדלער און קוה=בעזיצער און אויך געוועלבער פון די זעלבע בראַנזשע!

זונטאג דעם 10 יוני 7 אָווענד קומט פאָר אַ גרויסע

פערזאַמלונג

פון מיטגלידער און נישט-מיטגלידער וועגען דער שרעקליכער גזרה פון איינפיהרען די שטעטישע מלעטשאַרניע. מיר בעטען אַלע פון דער זעלבער בראַנזשע צו קומען מאַסענווייז עס וועלען רעפערירען פאָלגענדע ה"ה ראָזענבערג פון די וואַרשאָווער צענטראַלע און דער ח.-פרעז. מנחם קירשבוים פון דער לאָדזער צענטר. מיר בעטען צוקומען מאַסענווייז

צו דער פארלאבונג פון מיין ליבען ברודער
ה׳ סאלאמאן רזעזשינסקי
מיט פרל. דארא באראנאוואסקא
גראטולירט הערצליך און ווינשט א גליקליכע
צוקונפט שלמה רזעזשינסקי.

צו דער תנאים פון אונזער פריינד
ה׳ אהרן פיינער
מיט פרל. אנדזשא לעווקאוויטש
ווינשען א הערצליכען מזל טוב און א גליקליך
צוזאמענלעבען יהושע עסטרייך און פרוי.

Z intencji zaślubin kolegi naszego
p. ARONA FAJNERA
z p. ANDZIĄ LEWKOWICZÓWNĄ
życzymy wiele szczęścia i różowej przyszłości
Edward Zylberszac z Narzeczoną.

צו דער פארלאבונג פון אונזער ליבען ברודער
הערש לייב טורעק
מיט פרל. בעלא יאקובזאהן
וואס איז פארגעקומען א ן סאסנאווצע גראטולירען
הארציג און ווינשען עוויגעס גליק און צופרידענהייט שוועסטערען: העלא און רייזעל טורעק.

צו די תנאים
פון ה׳ הערש לייב טורעק
מיט פרל. בעלא יאקובזאהן
ווינשען א הערצליכען מזל טוב און עוויגעס גליק
סאנטע (יהודית בערלינער
(רבקה פ״אשקער
קיזענס און קוזינקעס

מיין ליבען קוזין
הערש לייב טורעק
צו זיין פערלאבונג מיט פרל.
בעלא יאקובזאהן
ווינש איך פיל גליק, זאל אייער לעבענס-וועג
מיט בלומען בעצירט זיין
ל יביש פראשקער.

מזל טוב!
צום פערלאבונג פון
פרל. רבקה בירנבוים
מיט ה׳ בונם זילבערשטיין
ווינשט פיל גליק דאס פערזאנאל
פון איזאק בירנבוים לאדז.

Dr. med.
Wincenty Łaski
אינערע און קינדער=קראנקהייטען
נעהמט אן פון דעם 1-טען יוני 1928 אין
Ciechocinek
װלאצלאװסקא=גאס ווילא ״VICTORIA„

8=טוגג קירזשנער=מייסטער
דעם 15 ד. מ. ענדיגט זיך דער טערמין ארויסצונעמען די האנדווערקער קארטען. דעריבער מעלדעט זיך זאפארט אין דער קאנצעלאריע פון צענטער. האנדוו. פעראיינ פאלודניאווא 4 ארויסצונעמען די קארטען געגענפאלס איז אייער עקזיסטענץ בעדראהט.
די פערוואלטונג פון קירזשנער=מייסטער פעראיין ביים צענטר. האנד. פערבאנד.

משתתפים אנחנו בצערו ש״ב מר אברהם רוזנצוויג למות עליו עקרת ביתו
חוה נ״ע
השוכן בציון ימלא חסרונו ונחמו
יוסף גורט ורעיתו.

איבעראשענד נייעס פאר דאמען און הערען!
נאר פאר 2,50 זלאטים ווערט איבערגעמאכט און איבער נעפאסאנירט דאמען און מענער=היטען ווי אויך קינדער=היטען פון גאר אלט ווערט געמאכט גענצליך ניי, לויט די נייע מאדעלען און פאסאנען פינקטליכע אויספיהרונג און רעיעלע בעהאנדלונג. גלייכצייטיג קאנט איהר בעקומען אין א גרויסען אויסוואהל אלע ארט דאמען און מענער-היטען צו ביליגע פרייזען. געדענקט די אדרעס לוטאמירסקא 2 (האטעל-גאס) אדער זגערסקא 20.

מאסאזש- און היילגימנאסטיק-שולע און קאבינעט
פון דר. מעד.
ב. שמירגעלד
צעגעלניאנא 63, טעל. 51-89
[illegible]

Dr. med.
STUPEL
Szkolna 12
ספעציאליסט פאר הויט-, האר- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, ליכט און ראנטגען-בעהאנדלונג און קווארץ-ליכט, עלעקטרא-טעראפיע.
נעמט אן פון 12 ביז 3 נאכם. און פון 6 אוועגד ביז 9 אין

Dr. ADAM
GROSGLIK
Al Kościuszki 27
tel. 51-78,
הויט און ווענערישע קראנקהייטען און קאסמעטיק ...
נעמט אן פון 4—7 אין אוונט

Dr. med.
Wolf Eychner
פרויען-קראנקהייטען
און אקושעריע
זגערזשער 11 טעל. 34-72
נעמט אן אין דער לעכניש ... פיעטריקאווער 294 פון 12—2 נאכם. און דערהיים פון 6-8 אוו

Dr. HELLER
ספעציאליסט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען.
2 נאווראט 2
נעמט אן ביז 10 פריה, 1—2 און פון 4 8 אוו. פאר פרויען ספעציעל פון 4 5 נאכמיטאג. פאר אנגעשטעלטע לעקשאניע-פרייזען.

א לעהרערין
א גוטע פעדאגאגין ערטיילט אונטעררכט אין יודישער, פוילישער און דייטשער, שפראכען פאר ערוואקסענע צו ביליגע פרייזען 697
לאסמאן בושעזשינר 15

נייהמאשינען
ווערען געזוכט
אין גאלאנטעריע געוועלב
זגערזשער 12.

א קוואליפיצירטע
קראפט-שפולערן
ווערט געזוכט פון זאפארס
ביי שניידערמאן
אגראדאווא 5

Nie kupujcie nigdy na ślepo.
Oszczędne gospodarowanie wymaga starannego namysłu przed zakupem. Należy więc: — towar dokładnie obejrzyć, — a jeżeli jest opakowany otworzyć — (nie kupować kota w worku!) wagę mydła sprawdzić, cenę za kilogram obliczyć, gatunek i cenę porównać z wyrobami konkurencyjnymi. Zważajcie, że drogo przez was opłacone op akowanie na nic się nie przyda i wędruje zwykle do śmietnika.

Otwórzcie oczy —
. . . . . gdyż mydło „Kołłontay z pralką", nieopakowane, wytrzymuje wszelką krytykę. Główną zasadą fabryki jest: Obsłużyć rzetelnie klientelę, — dużo dać za małą zapłatą, — a miast zbytecznych opakowań, towar najlepszej jakości! Szczególne zalety mydła Kołłontay: zawartość gliceryny, subtelnie perfumowane.— Istnieją wprawdzie droższe mydła, — ale niema lepszego. Przezorne gospodynie badają objektywnie i wybierają:

tylko mydło Kołłontay!
Złoty medal na wystawie w Katowicach 1927.
Zastępca: S. B. REDLIC, Łódź, Pomorska 19.

פאהרט איהר אויף ערהאלונג
געדענקט!
דאס איהר מוזט איינקויפען אייערע קאסמעטיק
ווי: פערפומען, זייפען, געזיכטס=קרעמען, פודער
נור אין די ביליגסטע קוועלע — פון דער ערשטער קאנקורענץ-פערפומעריע
S. BUCHWEITZ, PIOTRKOWSKA 22
Telefon Nr. 31-43.

קוראטאריום פון די טעכטער=שולען
בית יעקב
אין לאדז.
7 קלאסיגע
טעכטער-שולן
צעגעלניאנא 24 טעל. 70-28
פיראמאוויטש 2 „ 70-27
צוליב דער גרויסער פרעקווענץ אין אונזערע שולען אדאנק וועלכע אלע פלעצער זענען שוין פערנומען
האבען מיר געעפענט איינע פאראלעל=קלאסע
וואו עס קענען נאך אנגענומען ווערען א בעגרעניצטע צאהל שילערינס.
די קאנצעלאריעס פון ביידע שולען זענען טעטיג פון 10—1 פארם. דאס קוראטאריום פון 5—8 נאכם.

דער דאמען= און הערן=סאלאן
אויף דער פיעטריקאווער 17 (אין הויף)
נאך א גרינדליכען רעמאנט עמפפעהלט זיך דער געעהרטער קונדשאפט.
דער דאמען סאלאן געפינט זיך אונטער דער לייטונג פון ספעציאליסט
p. WIESŁAW
אויסגעצייכענטער מאניקיר פיהרט אויס פרל. סאלא. צום זומער-סעזאן זענען די פרייזען בעווארפן פערקלענערט: דאמען-שערען 80 גר. אנדולאציע 1.20 זל. וואסער-אנדולאציע 2 זל. קאפ-וואשען מיט טרוקענען 1.50 זל. עלעקטר. מאסאזש פון געזיכט 70 גר. מאניקור 80 גר.

בעטפעדערן רייניגונג=אנשטאלט
E. FELSCH, Południowa 30
נעמט אן צו רייניגען פוך און פעדערן אויף די נייעסטע מאשינען. 197

פעלד=בעטען
לעזשאקעס, קינ-ער-שטיהלען
פון דער פירמע „OMEGA"
מיט פיל יעהריגע גאראנטיע
פאבריק לאדז, יוליוש-גאס 4
צו בעקומען אין אלע מעבעל-געשעפטען

א לעהרער
מיט רעגירונגס-רעכט, וועלכער פערבייט שול-צוואנג ערטיילט לעקציעס צו ביליגע פרייזען פאר שילער מיט שוואכען פארטשריט פון פאלקס-שולען און גימנאזיעס, אויך לעקציעס פאר דערוואקסענע: פויליש, דייטש, פראנצויזיש, מאטעמאטיק און בוכהאלטעריע. שיף, שוו. יאקובע 12. אין דער אפיצינע 1. שטאק. 189

פאליסען
פון די רוסישע געזעלשאפטען
„ראסיא", „פעטערבורגער", „זשיטשע" פון 1835
נעמט אן צו רעגיסטרירען דאס פערזיכערונגס-ביורא פון
מ. שיינבערג, ווסכאדניא 39
טעלעפאן 29-04.
טעגליך פון 9 פריה-ביז 4 פארמיטאג.

Dr. med.
L. Pikielny
אוראלאג
ספעציאל-ארצט פאר
ניערען, בלאזען און הארן קראנקהייטען
Nawrot 8,
telefon 19-90.
אמפפאנגט פון 4—7 אין אוונט

שליטען=שטריקער=מייסטער
ביים צענטראלען יודישען האנדווערקער=קלוב, פאלודניאווא 4.
דערמיט פאדערן מיר אייך אויף צו קומען אין קאאפעראטיוו „פזשענדזא", פון זונטאג, דעם 10 יוני 1928 ביז׳ן 15 יוני 1928, כדי ארויסצונעהמען
די האנדווערקער=קארטע,
ווייל נאכ׳ן 15-טען יוני ווארפען מיר פון זיך אראב יעדע פעראנטווארטליכקייט. געדענקט, עס האנדעלט זיך אין אייערע אייגענע אינטערעסען.
די פערוואלטונג.

פערפלייצונגען אין ווייס-רוסלאנד.

מינסק, 7. (יט"א טעלעגראפיש) די טייכן אין ווייסרוסלאנד זענען ארויס פון די ברעגעס און האבן פערגאסען א רייהע שטעדט און דערפער, צום מיסטע האבען געליטען פון דער פערפלייצונג די יודישע קווארטאלען פון וויטעבסק און פון סאוויר. פ"ל יודישע הייזער זענען צושטערט געווארען פון דער פערפלייצונג.

ירושלים'ער אוניווערזיטעט אלס נארמאלע הויכשול.

לאנדאן, 7. (יט"א טעלעגראפיש) דא איז פארגעקומען די זיצונג פון דירעקטאריום פון דער העברעאישער אוניווערזיטעט אין ירושלים. עס איז באשלאסען געווארען צו פערוואנדלען די אוניווערזיטעט אין א נארמאלע הויכשול. די צוהערער מעלען דארפען בעזיצען געהעריגע קוואליפיקאציעס און עס וועט געווארנט ווערען, אז די אבסאלווענטען פון דער אוניווערזיטעט זאלען ווייטער קענען פארטזעצען זייער טעטיגקייט.

ווייטער איז בעשלאסען געווארען צו עפענען אן א'אריענטאליסטישע אפטיילונג ביי דעם יוראיסטישען אינסטיטוט און ס'איז בעשטעטיגט געווארען דער בודושעט פאר'ן לויפענדען שול-יאהר אין דער הויך פון 54000 פונט.

די לויה פון י. לאנדוי.

ירושלים, 7. (יט"א טעלעגראפיש) דא איז פארגעקומען די לויה פון פערשטארבענעם מורה-פיהרער ישראל לאנדוי, אין דער לויה האט זיך בעטייליגט אנ'עולם פון עטליכע טויזענד מענשען, דערונטער א רייהע אנגעזעהענע יודישע פערזענליכקייטען פון ארץ-ישראל.

לאדזער נייעס.

סיטקאווסקי'ן פער'משפט

אויף 1 יאהר 6 חדשים טורמע.

(2) נעכטען האלב 11 אין אוונט האט דאס לאדזער קרייז-געריכט ארויסגעטראגען דעם פסק-דין אין פראצעס געגען געוועזענעם לייטער פון לאדזער אדרעסען-ביורא, קאזימיערוש סיטקאווסקי און דער קאסירערין יוליא מאכודערסקא.

דאס געריכט האט זיי אנערקענט פאר שולדיג און פער'משפט סיטקאווסקי'ן אויף 1 יאהר 6 חדשים תפיסה און צו פערלירען אלע רעכט. און מאכודערסקא — אויף 4 חדשים תפיסה, נאר דער אורטייל ווערט אויסגעפיהרט אין משך פון 3 יאהר.

סיטקאווסקי'ן איז צוגערעכענט געווארען די פרעווענץ ארעסט פון 14 חדשים.

זלמן זילבערצווייג אין לאדז.

היינט קומט קיין לאדז דער רעדאקטאר פון טעאטער-לעקסיקאן זלמן זילבערצווייג, וועלכער וועט ווייל איינינע וואכען ביי אונז אין שטאט אין די ענינים פון טעאטער-לעקסיקאן.

אכטונג האנדעלס-אנגעשטעלטע באראכאוויצעס און סימפאטיקער.

איהר ווערט אויפגעפאדערט צו קומען שבת ר. 9-טען ה. ח. פינקטליך 7 א זייגער אין אוונט אויף דער אלגעמיינער פערזאמלונג פון פעראיין. דער ערשטער פונקט פון טאג-ארדנונג איז וואהלען פון א נייער פערוואלטונג. קומט פינקטליך! קיינער טאר נישט פעהלען!

די בארא כאוו פראקציע.

ציוניסטען-רעוויזיאניסטען-פערבאנד אין לאדז.

דער קאמיטעט פון ציוניסטישען רעוויזיאניסטישען פערבאנד אין לאדז מאכט בעקאנט אז שבת דעם 9. יוני פינקטליך 6 א זייגער אין אוונט קומט פאר אין לאקאל אלעי ערשטער מאי 16 פראגנט צווייטער שטאק א דיסקוסיע איבער דעם רעפעראט פון חבר סאנגער א. ד. ס. די יעצטיגע סיטואציע אין דער ציוניסטישער בעוועגונג. די חברים און סימפאטיקער פון די רעליגיעזע רעוויזיאניסטען ווערען געבעטען צו קומען מאסענהאפט. איינגאנג פריי.

ערקלערונג

אין צוזאמענהאנג מיט דער נאטיץ, וואס איז געווען פערעפענטליכט אין נעכטיגען „לאדזער טאגבלאט", אז א געוויסער אימשע לעווקאוויטש איז נאמינירט געווארען אלס אויפזעהער איבער דער שחיטה, שטעלען מיר פעסט, אז עס שטימט נישט מיט דעם ווירקליכקייט, ווייל דערזעלבער איז נישט קיין אויפזעהער אין שטאטישען און נישט אין באלוטער שחיטה הויז. די פערוואלטונג

פון שוכטער-הויטאוניקעס (פאדזשעטנא 10) אין באלוטער שחיטה-פעראיין. 789

Dr. med. GRZEGORZ

Rosenberg

ספעציאל-ארצט פאר מאגען, קישקע, לעבער און אינערליכע-קראנקהייטען.

GDAŃSKA 44 גדאנסקא

Telefon 24-44.

נעמט אן פון 10³⁰—12³⁰ מ. און פון 7—8³⁰ זונטאג פון 10—1

דעם 21-טען יוני

הויבט זיך אן דער זומער, אבער

זומער-שפרענקעלעך

האט איהר אפשר שוין פריהער בעקומען, נעהמט

LESCHNITZER

קרעם און זייף, אריגינאל-פרעפאראטען פון דער מאהרען-אפטיק, ברעסלוי. די זומער-שפרענקעלעך וועלען פערשווינדען איידער דער הערבסט הויבט זיך אן.

צו בעקומען אין אפטייקען און סקלאד-אפטעקעס. קרעם 3.15, זייף 2.30.

מענשען, וועלכע ליידען פון שווערען שטוהלגאנג

און פון בלוט-איבערפיהלונג פון אונטער-לייב, וועלכע לונגען פון געהירען, קאפשמערצען, הארצקלאפען, דארפען נעהמען אין דערפריה און אין אוונט א פערטעל גלאז נאטירליך ביטער-וואסער פון

Franciszka Józefa

לייטענדע דאקטוירים פון כירורגישע אנשטאלטען ערקלערען, אז פאר- און נאך בויך-אפעראציעס ווערט דאס ביטער-וואסער פון

פראנץ-יאזעף

מיט'ן בעסטען ערפאלג אנגעווענדעט.

פערלאנגט אין אלע אפטייקען און סקלאד-אפטעקעס.

קינא

ביים קאאפעראטיוו פון מלוכה קאמונאלע און געזעלשאפט-ליכע בעאמטע

40 שיענקעוויטשא 40

אנהויב אין געוו. טעג 4 א ז. לעצטער 9.30 שבת, זונטאג און יום טוב 2.30 נאכמ. 1-ער סעאנס אלע פלעצער 75 און 50 גר.

פון דינסטאג, דעם 5 יוני ביז מאנטאג, דעם 11 יוני איינשליסליך

דער פירשט און די טענצערין

ערפאלג! אויסשטאטונג! דזשארדזש-באנד! משארלסטאן!

פרעכטיגעס קאנצערט-שפילען פון **LUCY DORAINE** און דער ליבליכער יוגענדליכער **WILLY FRITSCH**

אין דעם אויבינען פילם צייכענט זיך בעזונדערס אויס LUCY DORAINE וועלכע ווייזט זיך ארויס אלס אמת'ע קינסטלערין. WILLY FRITSCH דורך דער פערפעקטער פון מייסטער ק'ראל, איז דאדורך ריכטיג אנגעריפען געווארען דער פירשט פון עקראן.

אנאנס! דער נאהנטסטער פראגראם וועט זיין: „האוארד".

קאפע-רעסטאראן

„צענטראל"

פעטריקאווער 48, טעל. 62-11

איז שוין געעפענט

בעמערקונג: עס ווערען אנגענומען בעשטעלונגען אויף באנקעטען, בעלער און חתונות אויפ'ן ארט.

אויפ'ן פערלאנג — אויסערן לאקאל.

אין עמפפעהלט דער ג' קינדשאפט די געשמאקהאפטעסטע

פריהשטיקען, מיטאגען און אווענדברויט

די קיך, ווי אויך דער בופעט איז פערזעהען מיט זעמטליכע שפייזען אונטער דער אנפיהרונג פון דוסיגירטע ווארש. פאכלייט אין דער קולינאר גאסטראנאמישער קונסט. שנעלע, סאלידע און רעיעלע בעדינונג!

ספעציעלע אפטיילונג פאר מילכיגע פריהשטיקען און אווענדברויטען.

טעגליך פון 8 אווענד — גרויסער קאנצערט קווינטעט פון פ. מוצמאן ביי פיאנא וואלקאוויטש

זונטאג און יום טובים — אויך מיטאג-קאנצערטען

מיט אכטונג **ז. געלרובין.**

ספעציעלע גאבינעטען פאר גרופען.

ŁÓDZKIE TOWARZYSTWO ZWALCZANIA RAKA

— INSTYTUT LECZENIA RADEM —

kier. Dr. J. Kalisz

Gabinet rentgenologiczny leczniczy

kier. Dr. J. M. Barciński

czynne w dni powszednie od godz. 9 do 4 po poł.

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA 175, tel. 62-00.

Zaginiony został weksel na sumę zł. 100—z wystawieniem L. Landau na zlecenie R. Wajntraub płatny 15/9 1928 w Łodzi Powyższy weksel zostaje unieważniony. Znalazca zechce zwrócić takowy do R. Wajntrauba Piotrkowska 20 764

מיטוואך דעם 6/6 6 א זייגער נאכמיטאג האט יעמאנד קויפענדיג סחורה ביי דער פירמע **S. GEFON**

שטאהל-ווארען-געשעפט

Nowomiejska 17

פערגעסען א סומע געלד. עס קען זיך דער יעניגער מעלדען נעגען געגויע סימנים אנגעבען. נאך אבצוג פאר די אנאנס-קאסטען. 765

דער איינציגער ווירקזאמער מיטעל צו שוויים!

בעזייטיגט ראדיקאל דעם מיאוסען גערוך!!!

עס ווערט גאראנטירט, אז נאכ'ן געברויך פון 8 טאג ווערט בעזייטיגט דער שוויים פון די הענד, פיס און אונטער די ארימס.

פערלאנגן אין אפטייקען, אפטייק-סקלאדעס און פערפומעריעס

הויפט-פערטרעטער אויף לאדז:

LEON DOBRZYNSKI, Narutowicza 31.

פרייז 250 זל.

אכטונג! עלטערן! אכטונג!

SZYK DZIECIĘCY

עמפפעהלט צום זומער-סעזאן אלערליי סארטען עלעגאנטע אנציגלעך, שפילהויזען, וואלענע, זיידענע, וואשוויידענע, און סאמעטענע קליידלעך, פאלטענדלעך מיט היטעלעך, אלע סארטען מאג- און נאכט-קינדער-וועש אויך פיושאמעס

עס ווערט אויך אנגענומען בעשטעלונגען פון איינענע מאטעריאלען.

צוגענגליכע פרייזען! גינסטיגע בעדינגונגען!

Szyk dziecięcy! N.-Cegielniana № 5.

עלטערן, זייט אויפמערקזאם!

דאס פון לאנג עקזיסטירענדע

מעדכען-גימנאזיום

פון קלארא וואלפזאן פאמארסקא 18 אין גארטען

מאכט בעקאנט, דאס מיט'ן קומענדיגען שול-יאהר ווערען אנגענומען שילערינס אין אלע קלאסען (פון A° ביז VIII). דאס שול לאקאל איז בעזארגט מיט די נייעסטע טעכנישע און פעדאגאגישע אויסבעסערונגען. זעהר א גרויסע אויפמערקזאמקייט ווערט געלייגט אויף די ערציהונג ווי אויך יודישע למודים. פרייזען נידריגע! איינשרייבונגען טעגליך פון 9—1 און 4—6.

מעדכען-גימנאזיום

מיט פולע רעכט פון רעגירונגס-שולען (קאטעגאריע A)

פון **Marja Hochstein**

Wólczańska 23, tel. 14-27.

נייע שילערינס צום נעכסטען שול-יאהר ווערען איינגעשריבען טעגליך פון 9 פריה ביז 2 מיטאג. 760

אין דער פארבערייטונגס-קלאס ווערען אויך יונגלעך אנגענומען.

געדענקט איינמאל פאר אלעמאל!

נאר טעל. 36-69

Szybka Pomoc Krawiecka

ul. PIOTRKOWSKA 110 (אין הויף)

אויפפרישען אנ'אנצוג זל. 2.80 א קלייד 2,60 מיט'ן אפנעהמען און אפשיקען. פארבען, כעמיש-וואשען, רעפאראטורען, איבערארבייטונגען אין קינסטלין-צערעווען. אלץ ווערט אויסגעפערטיגט אין א קורצער צייט. אויף יעדען טעלעפאנישען פערלאנג שיק איך ארויס א שיק יונגעל.

דער אנשטאלט איז טעטיג פון 5 פריה ביז 1 ביינאכט

געזעלשאפט צו פערשפרייטען פאך-קענטנישען ביי יודישע פרויען אין לאדז

„ארבייט" (PRACA)

וואולטשאנסקא 21, טעל. 15-67

נעהמט אן איינשרייבונגען:

1) שניידעריי, 2) נייטארעריי, 3) האנד-ארבייטען, 4) אנדולאציע און מאניקור, 5) קינסטלערישע מאשין-שטיקעריי.

אינפארמאציעס ערטיילט דער סעקרעטאריאט פון 9 ביז 1 א זייגער און פון 3 ביז 7 אווענד.

א טיכטיגע פערקויפערין

ווערט געזוכט אין טריקאטאזש-גאלאנטערי געשעפט נאוואמייסקא 19 אין דאבראניצקיס האלע גפוועלב נ' 11 ביי ד. קא, ינסקי

א קוואליפיצירטע אינטעליגענטע פאך-אינסטרוקטארין (מאשין-שטיקערין)

ווערט געזוכט. אפערטען אונטער "L. K." אין אדמיג.

געזעץ וועגן אפמעקן פערברעכנס

ווערט אויסגעאַרבייט אין יוסטיץ-מיניסטעריום.

וואַרשאַ, 7 (טעלעפאָניש) דאָס יוסטיץ-מיניסטעריום אַרבייט איצט אויס אַ געזעץ, וועגן אָפּמעקן איינגאַנצען בעגאַנגענע פערברעכענ׳ס. לויט׳ן דערמאָנטען פּראָיעקט וועט די געריכטס-מאַכט האָבען אין איהר קאָמפּעטענץ, נאָך אַ געוויסען טערמין אויסצושטרייכען פון שטראָף-רעגיסטער שוין אָפּגעקומענע שטראָפען. אַזאַ ארט אַנוּלירונג וועט גענצליך פעררייבען די שפור פון בעגאַנגענעם פערברעכען און אויף אַזאַ אופן וועט דער בעשטראָפטער צוריק בעקומען די מעגליכקייט צו געניסען פון אַלע בירגער-רעכט און צו פיהרען אַ נאָרמאַלען לעבענס-שטייגער. אַזאַ ענהליכער פּראָיעקט ווערט אויך בעאַרבייט פאַר באַנקראָטען.

אַנקעטע צווישען שילער פון סאָוויעטישע שולען.

מאָסקווע, 7 (ספּ. טעל.) „ראַבאָטשאַיאַ גאַזעטאַ" דערצעהלט, אַז די סאָוויעטען-מאַכט האָט אין מאָסקווער קרייז אַדורכגעפיהרט אַן אַנקעטע צווישען די שילער פון די אַלגעמיינע שולען, וועלכע האָט געהאַט דעם ציל צו בעלויכטען די בעציהונגען פון דער שול-יוגענד צו דער רעליגיע. איינע פון די הויפּט-פראַגען אין דער אַנקעטע איז געווען: „צי גלויבסטו אין גאָט"? 76 פּראָצענט פון די בעטייליגטע אין דער אַנקעטע האָבען די פראַגע בעענטפערט מיט „יאָ".

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער תשובה פערלאַנגט די „ראַבאָטשאַיאַ גאַזעטאַ" צו פערשטאַרקען די אַנטי-רעליגיעזע אַגיטאַציע צווישען דער יוגענד.

געוואַלדיגער שטורעם אין געגענד פון סטרי

האָט אַרויסגעריסען ביימער מיט די וואָרצלען און אָנגעמאַכט גרויסע שאָדענס.

לעמבערג, 7. (טעלעפאָניש). אַרום סטאָר-דען אין דער געגענד פון סטרי איז אויסגעבראָכען אַ מורא׳דיגער שטורמווינד, וועלכער האָט האַלב-חרוב געמאַכט די גאַנצע געגענד. דער שטורם איז אָנגעקומען מיט אַזאַ שטאַרקייט, אַז ער האָט ביימער מיט די וואָרצלען אויסגעריסען און זיי פער-טראָגען אויף איינינע מעטער ווייט, אויך די היי-זער פון דער געגענד זענען נישט פערשוינט גע-וואָרען. פון אַ טייל הייזער האָט דער שטורם ווינד אַראָבגעריסען בלויז די דעכער און דעם גרעסטען טייל איינגאַנצען אומגעוואָרפען און הינטער זייערע חורבות בעגראָבען פיל לעבעדיגען אינווענטאַר.

דער שטורם-ווינד האָט אָנגעהאַלטען אַנ׳ערך 15 מינוט און דורך דער גאַנצער צייט האָט איהם בעגלייט אַ שטאַרקער האָגעל, וועלכער האָט בע-דעקט די ערד מיט איינינע צענטימעטער אייז.

צוגענומען דעם טיטול „עהרען-פּראָפעסאָר".

מאָסקווע, 7 (ספּ. טעל.) די „איזוועסטיאַ" פערעפענטליכט אַ דעקרעט פון פאָלקס-קאָמיסאַרען-ראַט אין סאָוויעט-רוסלאַנד, אויפ׳ן סמך פון וועל-כען עס ווערט אָפּגענומען דער טיטעל „עהרען-אַרטיסט פון דער סאָוו. רעפּובליק" דעם קאָנסער-וואַטאָריום-פּראָפעסאָר קרענק.

מיט אַ יאָהר צוריק איז קרענק אין עניניםם פון פעטראָגראַדער קאָנסערוואַטאָריום געפאָהרען קיין אַמעריקא און זייט דעמאָלט טראָץ אַלע אויפ-פאָדערונגען פון דער סאָוויעטען-רעגירונג איז ער נישט צוריקגעקומען, דאָס פערמעגען, וואָס ער האָט איבערגעלאָזט אין סאָוו.-רוסלאַנד ווערט קאָנ-פיסקירט לטובת דער מלוכה.

„איזוועסטיאַ" וועגן בעזוך פון די רומענישע גענעראַלן אין פּוילען

מאָסקווע, 7 ספּ. טעל) אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן אָנקומען קיין וואַרשאַ פון איינינע רומענישע גענעראַלען האָט די „איזוועסטיאַ" פערעפענטליכט אַ ידיעה פון איהר וואַרשאַווער קאָרעספּאָנדענט בראַטין, וועלכער דערצעהלט, אַז דאָס אָנקומען פון די רומענישע גענעראַלען האָט אַ גרויסע פּאָליטי-שע בעדייטונג און צום סוף גיט די „איזוועסטיאַ" צו, אַז אין פּאָליטישע קרייזען איז קיין סוד נישט געגען וועמען עס איז געווענדעט אָט דער רומע-נישער בעזוך.

דערהרג׳עט די פרוי

ווייל זי האָט געהערט צו דער קאָמ. פּאַרטיי.

מאָסקווע, 7. (ספּ. טעל.) „פּראַוודאַ" דער-צעהלט פון ריפּינסק, אַז דאָרט איז דערהרג׳עט געוואָרען די קאָמוניסטקע אָזשאַראָוואַ. לויט ווי די „פּראַוודאַ" דערצעהלט האָט די אָזשאַראָוואַ דער-הרג׳עט איהר אייגענער מאַן, וועלכער האָט נישט געוואָלט, אַז זי זאָל אַריינטרעטען אין דער קאָמוני. פּאַרטיי.

קאַמף אָהן אַ סוף.

נ. י. טאָג וועגן די איביגע מחלוקת צווישען די יודען אין פּוילען.

די געהעריגע אָפּשאַצונג וועגען דער שטענ-דיגער פּאַרטיי-רייפעריי און כסדר׳דיגע מחלוקת אַפילו אין איין און דער זעלביגער יודישער פּאַר-טיי אין פּוילען גיט דער ניו-יאָרקער „טאָג".

די צייטונג שרייבט:

„רעדט מען פון „קאַמף אָן אַ סוף", מיינט מען עס פּוילען. דאָס יודישע פּוילען האָט שוין דאָס אומגליק צו פיהרען לאַנג יאָהריגע מלחמות, אָן יעדער אויסזיכט אויף שלום. וואָסער אַ ווינקעל אין יודישען לעבען איהר זאָלט אויך שטעלען גע-גענאַנאַנדער — אומעטום וועט איהר אָנטרעפען דעם קאַמף און דעם ביטערסטען קאַמף, וואָס וויל קיין סוף נישט נעמען. שוין נישט דאָס ערשטע מאָל ווייזען מיר אָן דערויף, און ווילען היינט זיך נישט איבער׳חזרן. אָבער אויפ׳ן לעצט-בעניטען קאַמף ווילען מיר זיך אָפּשטעלען. מיר מיינען דעם נייעם קאַמף פון דער וואַרשאָווער גרופּע „על המשמר" געגען דער לאָנדאָנער ציוניסטישער עק-זעקוטיווע דערפאַר, וואָס זי האַלט ביים אָרגאַני-זירען די יודישע אַגענטור אין אַמעריקע.

דער קאַמף געגען דער אַגענטור, וואָס די פּוילישע פראַקציע „על המשמר" נעמט איצט אונ-טער מיט פרישע כחות, איז נישט ניי. ער איז אַלט פונקט אַזוי פיל ווי דער פרוב צו שאַפען די אַגענטור. פון דעם ערשטען טאָג-אָן איז דער קאַמף געפיהרט געוואָרען. דאָס איז אַנ׳ענין שוין פאַר עטליכע יאָהר. אין דער צייט האָבען די געגנער פון דער אַגענטור געהאַט אַלע שאַנסען צו שאַפען אַזאַ לאַגע אינ׳ם אַלוועלטליכען ציוניזם, אויסצו-אַרבייטען אַזאַ פינאַנציעלען צושטאַנד, אַז די עק-זעקיטיווע אין ארץ ישראל און די עקזעקוטיווע אין לאָנדאָן זאָלען נישט מוזען אָנקומען נאָך קרעפּטי-גינג אויך צו נישט-ציוניסטען. האָבען זיי עס גע-טון? ניין, זיי האָבען עס נישט געטון. נישט בלויז פּראַקטיש נישט, נאָר אַפילו טעאָרעטיש האָבען זיי נישט געמאַכט קיין שום פּאָזיטיווע פאָרשלאַגען, ווי אַזוי און מיט וואָס צו פערבייטען די אַגענטור".

און ווייטער:

„אין היץ פון קאַמף געגען דער לאָנדאָנער עקזעקוטיווע, פאַרוואָס זי שאַפט נישט קיין נייע ציוניסטישע וועלט אָרגאַניזאַציע, איז מען גרייט אונטערצוגראָבען אַפילו די אַלטע ציוניסטישע אָר-גאַניזאַציע, וואָס עקזיסטירט אין פּוילען".

אָט אַזוי פרעסט אויף דער קאַמף, געגויער, די מחלוקת (אַ כשר יודיש וואָרט) דאָס גאַנצע יודי-שע לעבען אין פּוילען. עס פרעסט אויף די קהלה, עס פרעסט אויף די שול, עס פרעסט אויף דעם סאָציאַליזם און עס פרעסט אויף דעם ציוניזם. קיין חילוק נישט ווער, און קיין חילוק נישט וואו. דאָס פייער ברענט, האַלט אַרומגעכאַפּט דאָס גאַנצע יודישע לעבען אין פּוילען און פון פייער אַרויס שאַלט נאָר דאָס איינציגע, אַלט-ביבלישע וואָרט:

מיר נישט — דיר נישט. שנייד!...

עס פעהלט דאָרט נאָר דער קלוגער שלמה, וואָס זאָל דאָס שניידען אָפּהאַלטען אין צייט. וועט טאַקע די יודיש-פּוילישע געזעלשאַפטליכקייט אַזוי אויסברענען ביז׳ן גרונד.

„אַרט"
זאַכאַדניאַ 43.
אַרטיסטישער רעווי און קאַמער-טעאַטער
אונטער דער לייטונג מ. בראָדערזאָן
היינט, פרייטאג — 1 פאָרשטעלונג:
אָנהויב 10 אין אָוועגד
ווידערהאָלונג פון 7. פּראָגראַם א.ג.
יודישע טעכטערלעך
1. פּראָלאָג
2. יודישע טעכטערלעך
3. שכנים
4. טופען
5. אַלבום
6. קאַטאַרינאַ מאַלאַדיצאַ
7. אַקרבן פון ראַדיאָ
8. טראַ-לאַ-לאַ-לאַ
9. אַ פריילעכס
10. דזשויזש-דזשעז
שבת, ד. 9-טען — 2 פאָרשטעלונגען:
4 נאָכמיטאָג (פון 75 גר. ביז 2.50)
און 10 אַ זייגער אָוועגד.
די קאַסע איז אָפען טעגליך פון 7 אָוו.
שבת—פון 1.30 נ"מ ביז 5 און פון 7 אָוו.

Dr med. ST. HEINRICH
WIŚNIOWA GÓRA
WILLA KACZOROWSKIEGO
ספּעציאַליסט פאַר קינדער- און אינערע קראַנקהייטען.

צום פריהלינגס-סעזאָן
— קויפט איהר —
אַמביליגסטען
אָרטיגע און אויסלענדישע
קאָסמעטיק,
פּערפומען,
כעמיקאַליען
די פרישסטע מינעראַל-וואַסערן
אין אַפּטייק-סקלאַר פון
מאַגיסטער-פאַרמאַציע
K. Stock
19 Zawadzka 19
Telefon 41-02.
אַכטונג!
ספּעציעל פאַר אַפרייזענדע
אין דאָרף!
בעזאָרגט אייך ביי אייער אָפרייזע מיט אַ שאַכטעלע, וואָס ענטהאַלט נויטיגע מיטלען אַלס שנעל-הילף, ווי: יאָדינע, וואַטע, וואַלעריאַן-טראָפּען א.ז.וו. דער פּרייז פון די שנעל-הילף-שאַכטעלעך איז פון 2 זל. אָן.

אַ בשורה פאַר׳ן לאָדזשער טעאַטער-פּובליקום!
דער בעריהמטער יודישער שוישפּילער פון ניו-יאָרק
בעני אַדלער
קומט קיין לאָדז צוזאַמען מיט זיין מענעדזשער, דעם בעקאַנטען לאָדזער אַרטיסט
סאַלאָמאָן קוסטין.

קינאָ „ERA"
פרי-הער „פּלאַזאַ" זאַווישאַ 22 (באַלוט)
היינט און פאָלגענדע טעג! די גרויסע אומשטערבליכע עפּאָפּיי פון פראַנקרייך׳ס רוהם:
„נאַפּאָלעאָן אין מאָסקווע"
פילם מייסטערווערק אין 12 אַקטען. מאָסקווע. פּאַריז. דאָס יאָהר 1812. בערעזינאַ. באָראָדינאָ. אין די הויפּטראָלען:
KAROL de VOGT M MINCENTI i ANGELO FERRARI
מיסטערהאַפטע רעזשי. ריהרענדע סצענעס.
פערשטאַרקטער אָרקעסטער. דער זאַל איז מעכאַניש ווענטילירט.

קינאָ „סירענאַ"
KINO TEATR „SYRENA"
ŁÓDŹ ALEKSANDROWSKA 37 TEL 49-48
אַלעקסאַנדראָווסקאַ 37, טעל. 48-49.
נור ביז מאָנטאג דעם 11 יוני 1925 די גרעסטע סענסאַציע פון סעזאָן!
TIM MAC COY
פילם מייסטערווערק, וואָס איבערשטייגט אַלע ביז איצט געזעהענע פילמען,
אין דער אויטענטיש-סענסאַציאָנעלער דראַמע געשאַפען אויפ׳ן גרונד פון די בלוטיגע קאַמפען מיט די רויט-הויטיגע א. נאָמען:
„די געליבטע פון׳ם רויטען אינדיאַנער"
טויזענטער נצחונות. טויזענטער געפאַרען. דער מענש פון אייזערנע נערווען אין די פאַסירונגען פון׳ם דריסטען קאָוובאָי. בלוטיגע מלחמה פון די רויט-הויטיגע מיט׳ן אַמעריקאַנער מיליטער.
אויסערדעם: אַמעריקאַנער קאָמעדיע אין 2 אַקטען. גרויסער אָרקעסטער. דאָס קינאָ איז מעכאַניש ווענטילירט.

די מורא פאר ענטשיידענדע מאמענטען

די ביורזשעטדיעבאטעס אין סיים ווערען ווייטער נעפיהרט דורך גאנצע טעג און געהען א דורך פערשלאפען און נישט אינטערעסאנט. די קלובען ווילען אבער דאך אויסנוצען זייער רעדנער צייט און די דעפוטאטען רעביוטירען אויף דער טריבונע פאר זייערע וועהלער און... די סטענאגראפיסטקעס, וויל אין זיצונגס־זאל געפינען זיך זעהר וועניג דעפוטאטען און קיינער אינטערעסירט זיך נישט מיט די רעדנער.

פון צייט צו צייט בליצען נאר אויף שטיקלעך סענסאציעס, וועלכע מאכען א שטיקעל איינדרוק, אבער היידער ווערט אלץ פערגעסען. אזא סענסאציע איז געווען ווען בעת די דעבאטען איבער'ן ביורזשעט פון אינערן־מיניסטעריום האט גענומען א ווארט דער דעפוטאט פון „איינסעל", ד"ר סאבאלעווסקי. דער רעדנער האט מעהר וועניגער געזאגט פאלגענדע ווערטער: „דער ציל פון רעגירונגס־בלאק איז דאס פערבעסערען די קאנסטיטוציע. דער דאזיגער ציל מוז און וועט דערגרייכט ווערען מיט דעם סיים, אדער אפילו טראָץ דעם סיים".

די דאזיגע ווערטער פון דעפ. סאבאלעווסקי זענען געווען אין אן'אפענער סתירה צו דער גרויסער ביורזשעט־רעדע פון פארזיצער פון „איינסעל" דעפ. סלאוועק, וועלכער האט דאך בפירוש ערקלערט, אז קיינעם פאלט אפילו נישט איין נאכצומאלפעווען מוסאליני'ן, אדער פרימא־דע־ריווערא'ן און אפשאפען די אינסטיטוציע פון פארלאמענט. אין טאקע צווישען אלע דעפוטאטען אויך פון דעפ. סאבאלעווסקי'ס קלוב געווארען א קאך און מ'האט נעפרעגט וועמענס מיינונג איז די ריכטיגע: פון פולק. סלאוועק, אדער ד"ר סאבאלעווסקי. אין די קולוארען האט מען זיך געחיצעלט און זיך געוואונדערט, ווי אזוי האט דעפ. סאבאלעווסקי, וועלכער איז א גאליציאנער געקענט רעדען צו אזא שטות, אין עסטרייכישען פארלאמענט האט דאך געהערשט א פרינציפ, וואס האט זיך אויסגעדריקט אין פאלגענדע ווערטער: אזא זאך טוט מען, וועגען אזא זאך רעדט מען נישט". דעפ. סאבאלעווסקי האט ארויסגעפלאפלט דאס, וואס איז געלעגען אין ביזעמטאש פון דעם „איינסעל".

אזא פראגע פון א ביורזשעט רעדנער פון רעגירונגס־בלאק לאזט אבער, ווי ס'זאל נישט זיין, דעם געהעריגען איינדרוק אין לאנד און אויך אין אויסלאנד. דעריבער האט דעפ. סאבאלעווסקי, נאך דער סיים־זיצונג און נאך זיין געשפרעך מיט פולק. סלאוועק, גענומען א ווארט און ערקלערט אז ער האט מיט זיינע ווערטער נישט געמיינט דעם סיים בכלל אלס אינסטיטוציע, נאר דעם איצטיגען סיים. דער ענין האט אזוי ארום געוואלט זיין ערלעדיגט, איז אבער בעלד אונטערגעשפרונגען עפעס אנדערש, וואס האט דעם איינדרוק פון דעפ. סאבאלעווסקי'ס רעדע נישט גאר אפגעשוואכט נאר אפילו פערשטארקט.

מעהר פון אלע איז בעת דער ביורזשעט־דעבאטע אטאקירט געווארען דער אינערן־מיניסטער, בעזונדערס צוליב די לעצטע וואהלען, דער מיניסטער האט גענומען א ווארט און געפרובט אפצושלאגען די אנגריפען אויף איהם און האט דערביי ערקלערט: „ווען דער סיים וואלט מיר אויסגעדריקט צוטרוי, אבער מיין שעף דער מארשאל פילסודסקי, וואלט מיך געהייסען אוועקגעהן פון מיין אמט, וואלט איך קיין איין טאג נישט געבליבען אויף מיין פאסטען, פערקעהרט אבער ווען דער סיים וואלט אויסגעדריקט זיין אומצופרידענהייט מיט מיר נאר מיין שעף וואלט געהייסען מיך אויפהאלטען אויף מיין אמט, וואלט איך ווייטער געארבייט לטובת דער מלוכה", אזעלכע ווערטער האט דער סיים אנגענומען פאר נאך א בעווייז, אז דער סיים האט נישט קיין וואושנע רעה און מ'וועט איהם הארכען נאר דעמאלט, ווען ס'וועט לוינען פאר דער רעגירונג, און דאך? און דאך וויל דער סיים מיט דער רעגירונג נישט איינרייסען. דער אינערן־מיניסטער האט געבעטען, אז אנשטאט צו שטרייכען דיספאזיציע־פאנדען, אדער סומען פאר פולעמיאטען פאר דער פאליציי, זאל מען קלאר און דייטליך שטעלען אן'אונצוטרוי־וואטום פאר איהם, קיין איין קלוב האט דאס אבער נישט געטון, ווייל דירעקט דערפאר, ווייל דער סיים וויל נישט קומען אין קיין שארפען און ענטשיידענעם קאנפליקט מיט דער רעגירונג, דאס איז אויך צו זעהען דערפון, וואס דער סיים־מארשאלעק דאשינסקי האט זיך אונטערגענומען צו ליקווידירען דעם קאנפליקט, וואס איז ענטשטאנען מיט דער רעגירונג אין דער אדמיניסטראציע־קאמיסיע צוליב'ן בעשלוס צו וועהלען א סוב־קאמיסיע, וועלכע זאל אויספארשען די מיסברויכען, בעת די וואהלען. דער סיים־מארשאלעק האט גע'פועלט ביים פארזיצער פון דער קאמיסיע דעפ. פוטעק, אז די סוב־קאמיסיע זאל נישט האבען דעם כאראקטער פון קאמף מיט דער רעגירונג און דער אינערן־מיניסטער זאל זיך קענען בעקענען מיט'ן גאנצען בעשולדיגונגס־מאטעריאל. אזוי ארום איז אויך שוין דער דאזיגער קאנפליקט פולשטענדיג ליקווידירט, און דער סיים וועט ווייטער היטען זיך פון שארפע אויפרייס־שטאפען ביז דער ביורזשעט וועט אנגענומען ווערען און די דעפוטאטען וועלען זיך צופאהרען אויף די פעריען, זייענדיג זיכער מיט זייערע מאנדאטען ביז הערבסט.

אין א זעהר אונאנגענעהמער לאגע האט זיך געפונען דער דערווייליגער פארזיצער פון „יודישען קאלא" דעפ. ד"ר ווינארסקי, בעת זיין רעדע וועגען ביורזשעט פון בילדונגס־מיניסטעריום, דעפ. ווינארסקי האט ווירקליך געהאלטען א זעהר שעהנע און אינהאלטסרייכע רעדע וועגען אונזערע וועהטאגען אין בילדונגס־וועזען, דער ווארט־דועל צווישען דעפ. ווינארסקי מיט'ן מיניסטער דאברוצקי האט פעראינטערעסירט דעם גאנצען סיים. ליידער איז אבער אין זיצונגס־זאל נישט געווען מעהר ווי איין־און־איינציגער יודישער דעפוטאט. יער.

איטאליען און יוגאסלאוויען

צו דעם לעצטען שארפען קאנפליקט אויפ'ן באלקאן

די אינטערנאציאנאלע אויפמערקזאמקייט ווערט ווידער און ווידער נעווענדעט אויפ'ן באלקאן, צו דעם דאזיגען שלים־מזל'דיגען און געפעהרליכען ארט פון אייראפא.

עס איז ענטשטאנען א נייער סכסוך — ווי פאראדאקסאל עס זאל נישט קלינגען — פון פולשטענדיגען פרידליכען פערלאנג מצד דער יוגאסלאווישער רעגירונג צו ראטיפיצירען דעם אפמאך, וואס איז אין יאהר 1925 געשלאסען געווארען מיט איטאליען אין נעטטונא, און וואס איז לעת עתה נישט א דורך דורך דער „סקופשטשינע". דער דאזיגער הסכם האט נעגעבען פאר איטאליען ממשות'דיגע פריווילעגיעס — די איטאליענישע אונטערטאנען, וואס האבען געוואוינט אין יוגאסלאוויען זענען פריי געווען פון דער ווירקונג פון יוגאסלאווישען אגראר־געזעץ, און האבען בעקומען דאס רעכט צו ארבייטען און איינקויפען אומבעוועגליכע גיטער אין דאלמאציע, זיי האבען געקאנט עפענען זייערע נאציאנאלע שולען א. אז. וו.

די סערבישע ובפרט די כארוואטישע געזעלשאפטליכע מיינונג האט זיך בעצויגען צום הסכם מיט גרויס פערבעהאלט. דער איטפולסיווער ראדיטש, וועלכער איז דאן גראד ארויסגעלאזט געווארען פון דער תפיסה, וואו ער איז אריינגעפאלען פאר א מלוכה־פערשווערונג, און וועלכער איז בליצשנעל געווארען א מיניסטער, האט אנגעהויבען אזא שטארקע אגיטאציע נעגען דעם נעטטונא'שען אפמאך, אז די רעגירונג האט זיך נישט ענטשלאסען אריינטראגען איהם אין דער „סקופשטשינע" און נאך א יאהר ספק'ן זיך, האט זי זיך געווענדעט צו איטאליען מיט דער בקשה צו ענדערען עטליכע פונקטען, אום צו איינשטילען די כארוואטען.

דער אויפגערייצטער מוסאליני האט דערויף געענטפערט מיט א „שפרונג אין אלבאניען" — א טיראנישען אפמאך, וועלכער האט ביז צום העכסטען פערשארפט די איטאליעניש־סערבישע בעציהונגען, און דערנאך האט ער אונטערגענומען א רייהע קאמפליצירטע דיפלאמאטישע שריט אין אונגארן, רומעניען, בולגאריען, גריכענלאנד און און טערקיי מיט'ן צוועק צו איזאלירען און אפשוואכען יוגאסלאוויען.

די בעלגראדישע רעגירונג האט געהאט ברעה אפצושפאנען די געפעהרליכע אנשטרענגונג, און בעשלאסען איצט צו ראטיפיצירען דעם אפמאך אין נעטטונא.

אין דעם דאזיגען פאל האבען אויך צוגעהאלפען די אמעריקאנישע בענק, וועלכע האבען פארגעשלאגען פאר יוגאסלאוויען א גרויסע הלואה, און וואס האבען, פערשטעהט זיך, מורא פאר מלחמה־קאמפליקאציעס אויפ'ן באלקאן. ס'איז נישט אויסגעשלאסען, אז הינטער די פלייצעס פון די דאזיגע בענק איז אויך געשטאנען דאס ענגלישע אויסערן־מיניסטעריום, וועלכע נישט אכטענדיג אויף דער נאהענטער פריינדשאפט מיט פראנקרייך — האלט אונטער אויף די באלקאנען די איטאליענישע פאליטיק, וועלכע טראגט אגב א בולט־אנטי־פראנצויזישען כאראקטער.

די שלום־טענדענצען פון בעלגראדישען קאבינעט האבען ארויסגערופען א פאליע פון רעמאנסטראציעס, וועלכע זענען ארגאניזירט געווארען דורך די אפאזיציאנעלע פארטייען פון פריביטשעוויטש און ראדיטש, און האבען אנגענומען א זעהר ערנסטען כאראקטער. נישט־קוקענדיג דערויף, וואס די יוגאסלאווישע רעגירונג האט בפירוש געוואלט אפשטעלען די דאזיגע רעמאנסטראציעס, און אפט אפילו מיט זעהר הארבע מיטלען — האט איטאליען פראטעסטירט אין אזא שארפער פארם, אז זי האט דערוועקט אומרוהיגקייט נישט־נאר אויף די באלקאנען, נאר אויך אין די הויפט־שטעט פון גרויס־מאכטען, וואס האבען מיט חשד נאכגעפאלגט די ווייטערדיגע ענטוויקלונג פונ'ם קאנפליקט.

ביני לביני האט מוסאליני בעוויזען אונטערצושרייבען אן'אפמאך מיט טערקיי וועגען ניטראליטעט און ארביטראזש, וואס האט בערייטענער פערפעסטיגט די איטאליענישע פאזיציעס אין דעם מזרח־טייל פון מיטעל־לענדישען ים און געמאכט א סוף צו די פריהערדיגע איטאליעניש־טערקישע מיספערשטענדענישען, מיט וועלכע עס האט זיך געשיקט בעניצט פראנקרייך. פאראלעל ווערען פערענדיגט די אונטערהאנדלונגען מכוח'ן שליסען אן'אנאלאגישען אפמאך. ביידע אפמאכען — דער איטאליעניש־טערקישער און דער איטאליעניש־גריכישער — האבען זיך געזאלט פערענדיגען מיט א גריכיש־טערקישען אפמאך און אזוי־ארום מגולגל ווערען אין אזא מין דרייאנגעדיגען מזרח־מיטעל־לענדישען הסכם, די פאליטישע וויכטיגקייט פון וועלכען עס איז נאך אונמעגליך אפצושאצען.

דא האט אבער מוסאליני אנגעטראפען אויף א מניעה — צווישען גריכענלאנד און טערקיי זענען דא אזוי פיל שטרייט־פראגען, אז דאס שליסען פון אפמאך איז אפגערוקט געווארען אויף אן'אומבעשטימטער צייט.

א חוץ דעם האט זיך אויף דער גריכישער פאליטישער ארענע בעוויזען ווענעזעלאס, אן'איבערצייגטער פריינד פון פראנקרייך, וואס האט קנאפ סימפאטיעס צו רוים און א בולט'ע שנאה צו אנגארא. פערכאפען די מאכט איז איהם, אמת, נישט געראטען. (ביי דעם רעגירונגס־רודער איז געבליבען דער קאאליציע־קאבינעט פון זאאימיס, אונטערגעשטיצט סיי פון די מאנארכיסטען, סיי פון די רעפובליקאנער).

ווענעזעלאס פערלירט אבער נישט די האפענונג, און אויף די נאהענטסטע פארלאמענטס־וואהלען רעכענט ער צו בעקומען א מעהרהייט. דערווייל אבער וועט ער קאנען ווירקען אפהאלטענד אויף דער צופיל־איטאלא־פילישער פאליטיק פון דעם גריכישען אויסערן־מיניסטער מיכאלאקאפולאס.

די איטאליענישע אקטיוויטעט בעגרעניצט זיך נישט בלויז מיט'ן באלקאנישען האלב־אינזעל. מוסאליני'ן איז געלונגען צו ארויסבעקומען עטליכע — אגב, נישט־בערייטענדע — פריווילעגיעס אין דער אינטערנאציאנאלער אנפיהרונג מיט טאנזשער, און גלייכצייטיג רערטיט האט ער בעקומען די הבטחה, אז די גרעניץ צווישען די איטאליענישע און פראנצויזישע ערד־שטחים אין צפון־אמעריקא וועט אויסגעבעסערט ווערען לויט זיינע וואונשען.

די פאשיסטישע פרעסע בעגנוגענט זיך נאך נישט מיט דעם און רעקט עקשנות'דיג ארויס די פאדערונג צו איבערקוקען די מאנדאטען מיט דער האפענונג, אז איטאליען וועט בעקומען דעם פראנצויזישען מאנדאט אין סיריען. כדי צו פערשטארקען איהרע תביעות ארדענט די איטאליענישע רעגירונג איין א קריגס־לופט־דעמאנסטראציע פון איטאליען קיין שפאניען, וואס האט, משמעות, דעם צוועק צו בעווייזען, אז אין פאל פון א מלחמה וועלען די איטאליענער זיין ביכולת איבערצושניידען די קאמוניקאציע־ליניעס צווישען מארסעל און אלושיר.

מיט עטליכע טעג פאר'ן אונטערשרייבען דעם אפמאך מיט איטאליען, האט טערקיי געשלאסען א וויכטיגען אפמאך מיט אפגאניסטאן — אזא מין אפמאך, וואס טראגט אן'אויסגעשפראכען כאראקטער פון א שוץ־בונד. אזא הסכם איז אויך דא צווישען טערקיי און פערסיען, און יש אומרים, אז בעת'ן וויזיט פון קעניג אמאנולאה אין טעהעראן וועט אונטערגעשריבען ווערען אן'אפגאניסטאניש־פערסישער אפמאך. די דאזיגע דריי אפמאכען שליסען בזה האופן מיט זיך א נאהענט־מזרח'דיגען דרייבונד, וואס פערווירקליכט מיט זיך טשיטשערינס אן'אידעע וועגען אן „אזיאטישען פעלקער־בונד".

דער געדאנק וועגען געגענזייטיגער הילף פון טערקיי, פערסיען און אפגאניסטאן, וואס קרינגען זיך ארום נישט אהן שוועריגקייטען פון אייראפעאישער אפוטרופסות — איז גאנץ נאטירליך. ס'איז נאר א פראגע אויף וויפיל ממשות'דיג עס וועט זיין די שטיצע, וואס זיי וועלען זיך געגענזייטיג ארויסווייזען.

דער לעצטער טריאומף
פון דער פירמע „עוויג"

איז דער פרימא סארט טעע
אין אילוסטרירטע שאכטעל

דער געלער גאז
אדער — טויטע וואָרנען די לעבעדיגע

איך געדענק נישט גענוי, דאכט זיך, וועגען לאקוסטא'ן דערצעהלט מען, אז סוף כל סוף איז זי אומגעקומען פון דעם גיפט, וועלכען זי האט דאס גאנצע לעבען צוגעגרייט פאר אנדערע.

דייטשלאנד איז נישט אומגעקומען פון דעם פאסגען־גאז, וואס האט זיך אויסגעגאסען נעבען האמבורג, און קרבנות איז אויך נישט געווען אזוי פיל. אבער די געשיכטע מיט'ן פאסגען, וואס האט זיך פלוצים ארויסגעריסען אויף דער פריי פון די פערמאכטע באלאנען און האט אנגעהויבען צו ווירקען אין סאמע פרידליכען לעבען פונקט ווי אין קריג — האט איבערראשט די וועלט א סך מעהר, ווי מ'האט דאס געקענט ערווארטען. פונקט ווי איצט ערשט האבען זיך ביי אלעמען געעפענט די אויגען, פונקט ווי איצט ערשט האט מען פערשטאנען, וואס איז דאס אזוינס אט די בעשיידענע באלאנען און וועלכע איין פאלק גרייט צום טויט פאר'ן אנדערען.

פערשטעהט זיך, ווען דאס וואלט געשעהן אין דער צייט פון קריג, ווען הונדערט טויזענד באלאנען וואלטען דעמאלט אויפגעריסען און א העלפט אייראפע וואלט אומגעקומען, דאן וואלט אזא עפעקט נישט געווען. אין דער צייט פון קריג דרינגט מען נישט אריין אין אזעלכע זאכען און איין שרעק גרעסער פאר'ן צווייטען געהט פאראיבער אומבעמערקטערהייט.

עס זענען נויטיג געווען די געדינגונגען, פון פרידענסצייט, דהיינו: אומגליקליכע פישערס, וועלכע זענען געפאלען ביים פיש־פאנגען, פרויען און קינדער, וואס האבען זיך געקארטשעט אין קוואלען, פויערים, וועלכע האבען אין פאניק פערלאזען זייער ערד־ארבייט, דארף פאטשטאליאנען וואס זענען פערכאפט געווארען אינמיטען וועג; אט דער געלער וואלקען, וואס האט געהאלטען אין איין פליסען פאראויס, אט די טעלעגראמען „גאז איבער ווילהעלמסבורג"... „גאז איבער האמבורג"... „גאז איבער דער ליגעבורגער ליניע"... — דאס אלץ איז נויטיג געווען, כדי ס'זאל פולשטענדיג קלאר ווערען די אימה פון מענשענס אויפטועכצען.

מ'רעדט זעהר פיל וועגען דעם, צי האט דייטשלאנד צוגעגרייט דעם גאז פאר זיך, אדער אויך פאר סאוויעט־רוסלאנד און ס'איז אפילו ענטשטאנען די פראגע, אז די האמבורגער קאטאסטראפע זאל אויסגעפארשט ווערען דורך א קאמיסיע פון פעלקער־בונד. פערשטעהט זיך, פון שטאנדפונקט פון אינטערנאציאנאלען רעכט איז דאס זעהר וויכטיג.

אבער ס'איז פערהאן אן'אנדערע, א סך וויכטיגערע זייט, וועגען וועלכער — וויפיל מ'זאל נישט רעדען, וועט אלץ זיין צו וועניג: ווי אזוי קאנען מען בכלל שלום מאכען מיט'ן געדאנק, אז אזא גאז עקזיסטירט ערגעץ — אלץ איינס וואו — און רוהיג וויסען, צו וואס ער איז בעשטימט.

די אומפערמיידליכקייט פון קריג האט מען געוועהנליך ליב צו ערקלערען דערמיט, וואס אין די מענשליכע אדערען פליסט נישט וואסער, נאר בלוט, און כל זמן עס וועט אזוי זיין — מוזען זיין מלחמות.

די פאלשקייט און לייכטזיניגקייט פון דער דאזיגער בעהויפטונג איז זעהר לייכט צו בעווייזען. ערשטענס, זענען מלחמות נישט אונאויפהערליך, און אויב דער שטח פון שטילשטאנד דויערט 50 יאהר און מעהר, טא פארוואס קאן דאס בלוט אינ'ם מענשען 50 יאהר שווייגען, און אויפ'ן 51־טען מוז עס אומבעדינגט אנהויבען צו רעדען? צווייטענס, די פעלקער גופא, — נאטירליך, נישט

(ענדע זעה 11־טע זייט)

פּאָליציי=סקאַנדאַל אין ענגלאַנד

צוליב פאַלשער בעשולדיגונג פון אַ געלעהרטען און אַ פריילין אין אומגעזעצליכער אויפפיהרונג

אַ בריף פון לאָנדאָן

סקאַנדאַלען קומען אַרויס אין אַלע לענדער. אָבער בלויז אין ענגלאַנד ברענגען זיי, אַז ס'זאָלען תיכף אויסגעפאָרשט ווערען די סיבות פון זיי און זאָלען גיך בעזייטיגט ווערען. אַזאַ קליינע איינליידונג מוז געמאַכט ווערען צום פּאָליציי-אַגענטען-סקאַנדאַל, וואָס איז איצט אויפגעשוואומען אין לאָנדאָן. און וואָס בעשטעהט די סאָציאַלע און די פּאָליטישע בעדייטונג פונ'ם סקאַנדאַל? אין אַ ווירקליך פרייען און דעמאָקראַטישען לאַנד געפינט זיך די נידריגע אויספיהר-מאַכט אונטער אַ שטרענגער געזעלשאַפטליכען קאָנטראָל, די פונקציעס און די פולמאַכטען פון דער פּאָליציי, מוזען זיין קאָנקרעט אַנגעצייכענט און בעגרעניצט. ביי אַזעלכע בעדינגונגען אַרבייט די פּאָליציי אין ענגלאַנד אין אַלגעמיין געוויסענהאַפטיג און גוט. ווען אָבער די פּאָליציי בעקומט פולמאַכטען, וואָס זענען נישט גענוי בעצייכענט, דאַן מוז עס ברענגען צו אַן איבערשרייטונג פון די פולמאַכטען, וואָס דאָס רופט אַרויס אין אַ דעמאָקראַטישען לאַנד ווי ענגלאַנד — „אַ סקאַנדאַל". אַזוי איז עס געווען, ווען אין ענגלאַנד האָבען געהערשט די קאָנטינענטאַלע געזעצען וועגען פּאָליציי-אישען קאָנטראָל איבער פּראָסטיטוציע. די פּאָליציי האָט דעמאָלט אַמאָל אַרעסטירט על פּי טעות, אַלס פּראָסטיטוטקע, אַ געוויסע פרוי פורסי און האָט איהר געגעבען אַ „בילעט". דאָס האָט געבראַכט דערצו, אַז פורסי האָט אין פערצווייפלונג זיך דערטרונקען. דער זעלבסטמאָרד האָט געמאַכט אַ דערשיטערנדען איינדרוק, און דער רעזולטאַט דערפון איז געווען, אַז עס זענען בעזייטיגט געוואָרען די סיבות: עס זענען אָפּגעשאַפט געוואָרען די געזעצען, לויט וועלכע די פּאָליציי האָט געהאַט דאָס רעכט פון קאָנטראָל איבער אַ טייל פון דער בעפעלקערונג. די סיבות פונ'ם איצטיגען סקאַנדאַל ליגען אויך אין דעם, וואָס געוויסע פולמאַכטען פון דער פּאָליציי זענען נישט גענוי אָנגעמערקט.

דער לאָנדאָנער הייד-פּאַרק ווערט ביינאַכט פערוואַנדעלט אין אַ גרויס ראַנדעוואו-הויז. ליבעסצענעס שפּילען זיך אָפּ אין גראָז, צווישען די קוסטעס, אויף די בענק און שטוהלען, וואָס זענען אויסגעשטעלט אין די אַלייען פאַר שפּאַצירענדע. דאָס שאָקירט נאַטירליך. אָבער די שטרענגע זיטען-היטער האָבען געפונען בלויז איין מיטעל צו קעמפען געגען דער אונזיטליכקייט אין פּאַרק: מ'האָט פערברייטערט די פולמאַכטען פון דער פּאָליציי, וועלכע האַלט וואַך אין פּאַרק. און אַזוי ווי די פולמאַכטען זענען נישט קיין גענויע, און אַזוי ווי פּאָליציי-אַגענטען ווילען זיך אויסצייכענען, ד. ה. כאַפּען וואָס מעהר ברעכער פון געזעץ, ווערט דער הייד-פּאַרק ביינאַכט פערוואַנדעלט אויך אין אַ געיעג-פעלד. איבערגעטוענע פּאָליציי-אַגענטען לויערען אויפ'ן „רויב", שלייערען אונטער אומבעמערקט און כאַפּען אויפ'ן אָרט פון פערברעכען. לויט די פּראָצעסען, וואָס קומען פאָר אין לאָנדאָנער געריכט, איז צו זעהן, אַז די פּאָליציי זוכט נישט געוועהנליך צווישען די קוסטעס אָדער אין הויכען גראָז, וואו די לאָנדאָנער פון 20-טען יאָהרהונדערט שליסען התונות פונקט אַזוי ווי זייערע אורעלטערען פון די גאָר-אַלטע צייטען, נאָר זי גיט אַכטונג אויף די פּאָרלעך, וועלכע זיצען אויף די שטוהלען, ביי אַלעמען אין די אויגען, טיילמאָל, ווייזט אויס, מאַכט דאָ די פּאָליציי אויך איהרע אַלטע חשבונות. אַזוי, איז, למשל, געווען, ווען פּאָליציי האָט געפּאַקט אין הייד-פּאַרק דעם געוועזענעם שטרענגען דירעקטאָר פון סקאָטלענד יאַרד (פּאָליציי-פערוואַלטונג) סער באַזיל טאָמסאָן. דער דעפּוטאַט א' קאָנאָר (אַ קאָנסערוואַטיסט) האָט נישט לאַנג ערקלערט אין פּאַרלאַמענט, אַז ער האָט געוואָלט אויפהויבען די פראַגע וועגען מיסברויכען פון דער פּאָליציי, אָבער זיינע פריינד האָבען איהם געראָטען דאָס נישט צו טון: „די פּאָליציי האָט אַ בייזען זכרון און וועט אויך אומבעדינגט איינאָרדנען אַ סקאַנדאַל, אויב איהר וועט געהן שפּאַצירען אין אָווענד אין הייד-פּאַרק. אַזוי האָבען די פריינד געוואָרענט א' קאָנאָר'ן.

סיר באַזיל טאָמסאָן איז אָהן ספק געטראָפען געוואָרען אויפ'ן אָרט פון פערברעכען. אָבער טיילמאָל בעגעהט די פּאָליציי פעהלערען, ד. ה. זי „כאַפּט" מענשען, וועלכע זענען קיין שום פערברעכען נישט בעגאַנגען. אַזאַ „טעות" איז געווען דער אַרעסט פון בעקאַנטען ענגלישען עקאָנאָמיסט, סטאַטיסטיקער און געוו. דעפּוטאַט סער לעאָ מאָנעי. די זאַך האָט זיך געענדיגט אין אַ פּאָר טאָג אַרום שלעכט פאַר דער פּאָליציי: דער אויספאָרשונגס-ריכטער האָט דעם פּראָצעס אַנולירט, האָט בעפוילען, די פּאָליציי זאָל בעצאָהלען געריכטס-קאָסטען און האָט געמאַכט אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם ענין אַ בעמערקונג, אַז דאָ איז מצד דער פּאָליציי געשעהן עפּעס ערגער, ווי אַ פּשוט'ער מצית. אַזוי ווי די פּאָליסמענער האָבען פאַר'ן געריכט אונטער אַ שבועה ערקלערט, אַז זיי האָבען געכאַפּט סיר מאָנעי און זיין בעקאַנטע מ. ס. סעווידוש ביי אַ פערברעכען געגען מאָראַל, איז תיכף דערוועקט געוואָרען אַ נייער פּראָצעס פאַר פאַלש שווערען.

אין ענגלאַנד, נאָך מעהר, ווי אין אַנדערע לענדער, שטעלט מיט זיך די פּאָליציי פאָר אַ געשלאָסענע קאָרפּאָראַציע, וואו איינער איז פאַר אַלע און אַלע פאַר איינעם.

די העכערע פּאָליציי-בעאַמטע האָבען, ווייזט אויס, בעשלאָסען אַרויסצוראַטעווען „אַן אייגענעם מענש". מיט דעם ציל האָט מען געדאַרפט אויספאָרשען דאָס פריילין סעווידוש, כדי, אויב מעגליך, אַרויסצובעקומען פון איהר עפּעס וועגען דעם, וואָס איז פאָרגעקומען צווישען איהר און סער לעאָ מאָנעי אין הייד פּאַרק. צו מיס סעווידוש איז אַוועק אַ פּאָליציי-בעאַמטער און האָט איהר געבראַכט אין סקאָטלענד יאַרד. דאָרט האָט מען איהר אויסגעפרעגט אין משך פון 5 שעה צייט. מיס סעווידוש דערצעהלט, אַז די פּאָליציי-לייט האָבען איהר געשטעלט געמיינע פראַגען, און ווען זי האָט נישט פערשטאַנען זייער בעדייטונג, האָט מען פאַר איהר „דעמאָנסטרירט" וואָס די פראַגען בעדייטען.

דער פּאָליציי אינספּעקטאָר לייקענט דאָס קאַטעגאָריש אָפּ. אָבער די זאַך איז נישט אין דעם. לויט די ענגלישע געזעצען האָט די פּאָליציי קיין רעכט נישט וועמען ס'איז צו אַרעסטירען אָהן אַ בעזונדערע בעשטימונג פון געריכט. פּאָליציי האָט אויך נישט קיין רעכט געהאַט דאָס פריילין צו פערהערען; קיינער איז נישט מחויב צו ענטפערען אויף די פראַגען, וואָס ווערען געשטעלט אין דער פּאָליציי. אפילו ווען דער אַרעסט איז געמאַכט געוואָרען לויט אַ בעשלוס פון געריכט, קען דער פערהער פאָרקומען נאָר אין דער אָנוועזענהייט פון אַן אַדוואָקאַט.

סקאָטלענד יאַרד האָט פערלעצט די גרונד געזעצען, וואָס היטען אָפּ די פרייהייט פון דער פערזאָן: 1. פריילין סעווידוש איז אָפּגעפיהרט געוואָרען אין דער פּאָליציי, בעת די פּאָליציי האָט העכסטענס געהאַט דאָס רעכט איהר צו שיקען אַ שריפטליכע איינלאַדונג; 2. פריילין סעווידוש האָט מען פערהערט, הגם די פּאָליציי האָט קיין רעכט נישט געהאַט דאָס צו טון; דער פערהער איז פאָרגעקומען אין צוזאַמענהאַנג מיט אַ פּראָצעס, וועלכען דאָס געריכט האָט אַנולירט; 3. דער פערהער פון מיס סעווידוש איז פאָרגעקומען אָהן דער אָנוועזענהייט פון אַ פערטיידיגער.

און ווען דער פּאַרלאַמענט איז וועגען דער זאַך געוואויר געוואָרען, האָבען אַלע פּאַרטייען אָהן אויסנאַהם געפאָדערט אַן אויספאָרשונג. אַ טאָג נאָכדעם, ווי מיס סעווידוש איז אויף אַן אומגעזעצליכען אופן פערהאַלטען געוואָרען, איז שוין אין פּאַרלאַמענט געווען אַ שטורעם צוליב דעם. דער אומשטאַנד, וואָס די אָנפראַגע איז געמאַכט געוואָרען דורך אַ סאָציאַליסט, איז אַ ריינער צופאַל. דער אַדוואָקאַט פון פריילין סעווידוש איז געקומען אין פּאַרלאַמענט, כדי איבערצוגעבען די אָנפראַגע אַ בעקאַנטען דעפּוטאַט, אַ קאָנסערוואַטיסט; אָבער יענער איז גראָד אין פּאַרלאַמענט נישט געווען (ער איז אַ דאָקטאָר און מ'האָט איהם גערופען אויף אַן אָפּעראַציע) דער אַדוואָקאַט האָט קיין צייט נישט געוואָלט פערלירען און האָט איבערגעגעבען די אינטערפּעלאַציע אַן אַנדער דעפּוטאַט, דזשאָנסטאָנ'ען, אַ סאָציאַליסט. אויף צו שיצען די רעכט פון אַ בירגער האָבען זיך פעראייניגט אַלע גרופּען פון פּאַרלאַמענט, און האָבען תיכף געפאָדערט אויסצופאָרשען, וואו ליגט די סבה פון דער רעכט-פערלעצונג.

און באמת: פרייהייט איז מעגליך נאָר דאַן ווען די פולמאַכטען פון דער אויספיהר-מאַכט זענען גענוי בעשטימט און ווען די קלענסטע פערלעצונג פון בירגערס רעכט שטויסט זיך באַלד אָן אויף אַן ענערגישען און ענטשיידענעם ווידערשטאַנד פון דער גאַנצער געזעלשאַפט.

דיאַנעא.

—:0:—

די סטודענטען=מוטער

„ענכען אַם רהיין", די היטערין פון די אַמאָליגע סטודענטען-טראַדיציעס אין דייטשלאַנד. (אַ בריף פון קעלן)

„ענכען אַם רהיין" — לויט דעם אַדרעס האָט אַ הויכגעשטעלטער קאַירער בעי, אַ געוועזענער סטודענט פון באָנער אוניווערזיטעט געשיקט אַ בריף, און דער בריף איז אָנגעקומען צום אַדרעסאַט. דער בריף איז אַוועקגעגאַנגען פון קאַיר און איז אָנגעקומען אין דעם רהיין-שטעטעל גאָדעסבערג, צו דער בעל-הבית'טע פון דעם רעסטאָראַן „אונטער די לינדען".

זי אַליין הייסט — אַננאַ, איהר פאַמיליען-נאָמען איז שומאַכער. אָבער נישט אַננאַ, נישט שומאַכער, הייסט קיינער נישט. אין באָן אין די גרויסע און קליינע שטעטלעך ביים רהיין קען מען — „ענכען".

מען דאַרף נאָר פרעגען אין גאָדעסבערג אין פּאָרט, ביים שוצמאַן, צייטונגס-פערקויפער, פּאָסט-טרעגער אָדער אין ערשטען בעסטען געוועלב: „ווי אַזוי קומט מען צו ענכען"? און מען בעקומט באַלד אַלס ענטפער אַ גוטמוטיגען שמייכעל: „אַ, צו ענכען"... און די גענויסטע אינפאָרמאַציעס, ווי אַזוי צו איהר צוצוקומען.

קיין צוויי „ענכענס" זענען ביים רהיין נישט פערהאַנען. „ענכען אונטער די לינדען" איז די איינציגע. איצט בעל-הבית'עוועט זי שוין נישט. דער רעסטאָראַן איז אַריבער צו אַנדערע יונגע בעלי-הבתים און ענכען לעבט אין אַ ניי, מיט ראָזע צינעל איבערגעוואַקסענעם הייזעל נעבען דעם אַלטען ווירטהס הויז, וואו איהר טאַטע, אַ פויער האָט מיט אַ 50 יאָהר צוריק געעפענט אַ קליינעם קאַפע „אונטער די לינדען" און האָט צוגעפּאַסט צום געשעפט זיין יונגע בלוי-אויגיגע שעהנע טאָכטער — ענכען.

איצט איז ענכען אַ דינענקע, גראַציעזע אַלטעטשקע מיט מאַניערען פון מעהר ווי אַ גראַנד-דאַמע, כמעט אַנ'ערץ-הערצאָגין, וועלכע מען האָט בערויבט איהר הערצאָגטום, אַ ליידענדע גראַנדיעזע אַלמנה...

ענכען איז קיינמאָל נישט געווען פערהייראַט, כאָטש עס זענען וועגען איהר צוזאַמענגעשטעלט און אָנגעשריבען צענדליגער ערצעהלונגען, הונדערטער באַלאַדעס, סאָנעטען, וועלכע זענען איהר געווידמעט און אונטערגעשריבען מיט די איצט בערימטעסטע נעמען אין דער דייטשער ליטעראַטור. ענכענס הייזעל — איז אַ מוזעי, וועלכער איז בעהאָנגען מיט פערשידענע ערינערונגען וועגען אַלע אַריסטאָקראַטישע סטודענטישע קאָרפּאָראַציעס אין באָן, פּאָרטרעטען, אויטאָגראַפען פון בעוואוסטע, טיטולירטע, געקרוינטע קאָרפּאָראַנטען, ענכען — די פויערישע טאָכטער בעקלאָגט די פערטונקעלטע פּראַכט פון דעם פּרייסישען אָדלער.

ענכען האָט געקענט דעם קרוין-פּרינץ און אַלע זיינע גוטע פריינד, געקענט דעם יונגען ביסמאַרק, לילענבורגען, גראַף צעפּעלין, הינדענבורגס פּלימעניקעס, זיהן, אייניקלעך, שוועסטער-קינדער פון שטום קרופּ, טיסען און עס איז נישט פערהאַן אין די דייטשע אַלמאַנאַכען קיין נאָמען פון דייטשען אַדעל, אָדער פון דער גרויס-אינדוסטריע וועלכער זאָל נישט פיגורירען אין די אונצעהליגע אַלבאָמען פון דער „סטודענטען-מוטער".

עס גלויבט זיך קוים, ווען מען קוקט אין די איצט נאָך שעהנע טיפע אויגען, אויף דעם אויסדרוקספולען אָוואַל פון פּנים, אַז שטענדיג איז זי געווען נאָר אַ מוטער פאַר די סטודענטען, כאָטש מיט אַנ'אמת'ע האַרציגער מוטערליכער צאַרטקייט דערמאָהנט זי איצט: „יאָ, עס איז זיי געווען גוט ביי מיר, זיי האָבען אַלע אין מיר געהאַט אַ האַרציגען פריינד"... און זי רעדט מיט שטאָלץ וועגען דעם הויכען מאָראַלישען ניוואָ פון די אַלטע סטודענטען, ווי הויך עס זענען געווען ביי זיי די בעגריפען וועגען עהרע און פליכט.

פון באָן מיט'ן טייך רהיין, אויף ביידע ברעגען געפינען זיך הונדערטער רעסטאָראַנען, קאַפעען, ביער-האַלען, אַ סך קאָמפּאָרט-בעלער, שענערע, מאַלערהאַפטערע, ווי דער „אונטער די לינדען" און גאָדעסבערג, אָבער נאָר מיט די ראָזיגע „לינדען" האָט זיך ענג צוזאַמענגעגאָסען די פערגאַנגענהייט פון דער סטודענטישער ראָמאַנטיק פון דעם פערגאַנגענעם דייטשלאַנד, מיט דער געשיכטע פון דער אַלטער סטודענטישער טאַפּפערקייט, שטיפעריייען, קאַסטע-שטאָלץ און אייגענאַרטיגער ריטערליכקייט.

אַ פולע יתומ'טע אויפ'ן 23-סטען לעבענס-יאָהר, אַ שעהנע, בליהענדע מוזיקאַליש-בעגאַבטע איז ענכען געוואָרען אַ זעלבסטשטענדיגע בעל-הבית'טע פון אַ גוט בעזוכטען לאָקאַל, כמעט אויסשליסליך פון סטודענטען.

און דאָס ערשטע, וואָס זי נעהמט אונטער — לערנט מוזיק.

עס האָט איהר קיינער נישט אונטערגעזאָגט, אַליין האָט זי טרעפליך זיך אָנגעשטויסען נישט איינפאַך מוזיק לערנט זי זיך, נאָר קאָמפּאָזיציע. זי פערמאָגט אַ קלינגענדע שטימע, זינגט גוט אונטער די סטודענטען. אָבער פאַר אַ בעל-הבית'טע פון אַ לאָקאַל, אין וועלכער עס זענען פערליבט 10—15 סטודענטען פון יעדער קאָרפּאָראַציע, וואָס איינינגע שעצען זי פאַר איהר שכל און ענערגיע, מיט וועלכער זי פיהרט דאָס געשעפט, איינינגע זענען דאַנקבאַר פאַר'ן קרעדיט, אַנדערע פאַר דער אויפמערקזאַמקייט, מיט וועלכער זי הערט אויס זייערע האַרץ-סודות — צו דעם אַלעם איז וועניג צו קענען נאָר מיטזינגען. דאָס וואָלט יעדער געקענט, ענכען לערנט זיך אויס שרייבען נאָטען און פערשרייבט, וואָס זי הערט און וואָס עס קומט איהר אין קאָפּ אַריין. די סטודענטען זינגען נישט נאָר אונטער ענכענס אַקאָמפּאַנימענט, נאָר זיי זינגען לידער, וועלכע זי אַליין האָט צוזאַמענגעשטעלט. נישט קיין פּערל פון דער דייטשער פּאָעזיע, נישט קיין מוזיקאַלישע שעדעווערען, אָבער זי האָט געזונגען „לויט די אידעאַלען און פאָרשטעלונגען פון איהר עפּאָכע", אַזוי ערקלערט זי אַליין וועגען זיך. זי האָט געזונגען וועגען דער גרויסקייט פון דייטשלאַנד, וועגען די רעכט פון דעם „בלויען בלוט", וועלכעס זי האָט נישט פערמאָגט קיין איין טראָפּען אין איהרע אָדערען, וועגען יוגענד, וועלכער עס איז אַלץ ערלויבט, ווייל „יוגענד, יוגענד איבער אַלעס".

די הויכגעשטעלטע קאָרפּאָראַציעס „באָרוסיאַ", צו וועלכער עס האָבען געהערט אַלע האָהענצאָלערנס, וואָס האָבען זיך געלערנט אין באָן, „וועסטפאַליע", „אַלעמאַניע" און אַנדערע. די אַלע קאָרפּאָראַציעס האָבען געהאַט אין באָן זייערע הייזער, רייכער און ברייטער אויסגעשטעלט, ווי די לאָרדען-קלובען. די סטודענטען האָבען אָבער זיך בעסער געפיהלט אין די ענגע, נידריגע שטיבלעך „אונטער די לינדען". — און אַ האַלבער שעה ריינע אָדער שעה צופוס-געהען פון באָן. דאָס נאָהענטסטע וועלט, דער באַרג מיט די חורבות פון דעם שלאָס אין גאָדעסבערג און ענכען האָבען געוואוסט אַ סך צו דערצעהלען, ווי עס לאָדען אויס זייערע ליידענשאַפטען און יונגע כוחות, — די טרעגער פון די הויכע, שטאָלצע, היסטאָרישע פאַמיליעס. זיי האָבען געוואוסט און געקענט שווייגען. ביים הייזעל „אונטער די לינדען" אין אַ ווינקעל-הויף האָט זיך געפונען אַ שטיינערנעם קעמערעל. אָהן פענסטער אַ „טויטען-שטיבעל" פאַר די סטודענטען, וועלכע האָבען זיך אָנגעטרונקען ביז צום פערלירען פון יעדען מענשליכען אָנבליק. דאָרטען זענען זיי זיך אויסגעלעגען, אויסגעשלאָפען, צו זיך געקומען און זיך בעוויזען צווישען מענשען ווידער אין דער פולער פּראַכט פון זייער נאָמען און פון זייער קאָרפּאָראַציע. מיסט האָט מען קיינמאָל נישט אַרויסגעטראָגען פון ענכענס שטוב. דועלען? אָ־אָ! וויפיל זי געדענקט! איהרע אויגען פינקלען, אויף די פלאַכע באַקען פלאַמען אויף רויטליכע פלעקען. די דינע פינגער קלויבען שנעל איבער אַ קייטעלע פון אַלטע סטודענטישע זשעטאָנען, מחנות, וועלכע עס האָבען איהר צוגעטראָגען די אַבסאָלווענטען פון 1890, און מיט אַ פּאָלעמישען טאָן הויבט זי אָן:

— „און וואָס איז אַזוינס דועלען? עס איז דאָך וואונדערבאַר! יוגענד מוז שטורמען, זיך היצען, וואַהנזיניג זיין, כ'האָב זיך שטענדיג בעמיהט שלום צו מאַכען, אָבער ווען כ'האָב געזעהען, אַז עס נעהמט נישט, האָב איך מיך שוין אפילו נישט בעמיהט!"

און ענכען האָט אין ווערטער און אין אויסדריקען, אונטער וועלכע עס וואָלט זיך אונטערגעשריבען דער איידעלסטער ריטער פון קאַרל דעם גרויסען, אָנגעהויבען רעדען וועגען עהרען-פליכט און וועגען עהרען-פראַגען, וועלכע קענען ענטשיידען ווערען נאָר דורך בלוט. און דאָס איז בעצויבערנד! מען קען אפילו נישט שמייכלען, ווען מען הערט די פויערן-טאָכטער, וועלכע טראַקטירט וועגען ריטערליכער עהרע מיט אַזאַ אויפריכטיגקייט און פּאַטאָס.

וועגען דער געגענוואַרטיגער סטודענטענשאַפט רופט זיך ענכען אָפּ מיט דעם אויפריכטיגסטען מיטלייד: „אמת, זיי טרינקען נישט אַזוי פיל, וויפיל יענע אין מיינע צייטען... אָבער זיי האָבען נישט קיין פאָרשטעלונג וועגען עהרע, אפילו נישט וועגען זייער קאָרפּאָראַטיווער עהרע! און מיט וועמען פערגינען זיך נישט איצט? מיט וועמען שפּילען זיי נישט אין טעניס און אין פוטבאָל? און מיט מיידלעך בעוויזען זיי זיך אויף די גאַסען!"

ענכען שאָקעלט מיט דעם שעהן אויפגעקעמטען קאָפּ און הויבט די פּלייצעס. אַ קעניגליכע אַלמנה, וועלכע איז אויפגעבראַכט אויף דער גרינגשעצונג צו איהר קעניגליכען שטאַם.

אָבער ענכען, וועלכע האָט 50 יאָהר פערקויפט וויין, ביער וואורשטלעך און קאַרטאָפעל-סאַלאַט, ענכען איז גלייכצייטיג אַ פּראַקטישע פרוי. די בעזוכער, וועלכע זי בעווייזט איהרע וואונדערליכע קאָלעקציעס, פּאָרטרעטען, אויטאָגראַפען, ווידמונגען און פערשידענע סובעניירען — בלעטלעך פון דער געשיכטע פון באָנער סטודענטענשאַפט — זי פערקויפט קאַרטלעך איהרע פאָטאָגראַפיעס, ווען זי איז אַלט געווען 17, 30 און 50 יאָהר און אַ ביכעלע פון איהרע לידער, אָדער אַ ביכעלע וועגען איהר גופא.

און עס זשאַלעוועט קיינער נישט די פּאָר מאַרק, וואָס יעדער לאָזט אויף איהר טיש.

עס איז בעלעהרענדער פון אַ בוך און אינטערעסאַנטער פון יעדער פאָרשטעלונג די קלוגע נאַאיווע, בעצויבערנדע און פּרימיטיווע ענכען, וועלכע לעבט אויס איהרע לעצטע יאָהרען, דער לעבעדיגער פערבינדונגס-פאָדעם מיט דער אַלטער סטודענטישער ראָמאַנטיק.

א. ראָמאַ—ראַ.

די 400 יודישע שריפטשטעלער און דיכטער

אַנטייל פון די יודען אין דער דייטשער קולטור.

פון דר. ש. מלמד.

די דייטשע אַנטיסעמיטען פון אַלע שאַטירונגען האָבען זיך ענדליך פעראייניגט צו אַ קאָנצענטרירטען פראָנט־אַנגריף געגען די דייטשע יודען. אין אַ ספּעציעלען נומער פון דעם אָרגאַן פון די דייטשע אַנטיסעמיטען, וואָס איז געווידמעט צו אַנטיסעמיטישען פּראָגראַם, ערקלעהרען די דייטשע עמלקים, אַז קעמפענדיג געגען די יודען, קעמפען זיי פאַר דער ערהאַלטונג פון דעם דייטשען גייסט. אויב עס זאָל אַזוי ווייטער אָנגעהן, וועט פונ'ם דייטשען גייסט באַלד קיין זכר נישט זיין און די יודען וועלען זיין די גייסטיגע הערשער אין דייטשלאַנד.

וואָס איז דאָס אַזוינס, וואָס לאָזט די דייטשע עמלקים נישט שלאָפען און מאַכט זיי ציטערען ווי בלעטער אין האַרבסט? די פיער הונדערט יודישע דיכטער און שריפטשטעלער אין דייטשלאַנד און די צוויי הונדערט יידישע פּראָפעסאָרען און דאָצענטען אין דייטשע אוניווערזיטעטען. זיי זאָגען עס אָפען. זיי זאָגען, אַז די דאָזיגע יודישע אַרמעי פון יודישע דיכטער, שריפטשטעלער, און וויסענשאַפטס־מענער די אַרמעי יודישע קינסטלער און טעאַטער־דירעקטאָרען, זענען אַ געפאַהר פאַר דער ריינקייט און עכטקייט פונ'ם דייטשען גייסט.

פון די פיער הונדערט יודישע דיכטער און שריפטשטעלער אין דייטשלאַנד זענען, לייder, זעהר וויניג בעוואוסטזיניגע יודען. די מייסטע פון זיי זענען הונדערט־פּראָצענטיגע דייטשען, אַפילו ווערפעל, וועלכער האָט שוין אָפט געלאָזט וויסען דער וועלט, אַז ער איז אַ יוד — און אַפילו געווען אַ היבשע צייט אין ארץ־ישראל, איז אַנ'עכט־דייטשער שריפטשטעלער. לויט זיינע דיכטערישע שאַפונגען, איז ער ניינ־און־ניינציג פּראָצענט דייטש און איין פּראָצענט יוד. וואונדערען איבער דעם דאַרף מען זיך נישט. די דייטשע יודען זענען נישט קיין אימיגראַנטען פון נעכטען. פיל דייטשע קהלות זענען עלטער פון טויזענט יאָהר. אין פיל דייטשע שטעט זענען שוין געווען יודישע ישובים, ווען די דייטשען זענען נאָך געלעגען אין די וועלדער און די רוימער האָבען געהאַט קאָלאָניעס אין דייטשלאַנד. די בעטייליגונג פון די דייטשע יודען אין דער דייטשער קולטור איז שוין אַ מעשה פון פיל הונדערטער יאָהרען. שוין אין מיטעלאַלטער זענען אין דייטשלאַנד געווען יודישע מינעזינגער, אַזוי ווי עס זענען געווען אין שפּאַניען יודישע טרובאַדורען.

זינט דער עמאַנציפּאַציע פון די דייטשע יודען, איז, נאַטירליך, זייער אַנטייל אין דעם דייטשען קולטור־לעבען אַ זעהר שטאַרקער — און וואָס מעהר די דייטשע יודען קאָנצענטרירען זיך אין די גרויסע שטעדט, ווייל די קליינע קהלות און די קליינע שטעטלעך ווערען חרוב, אַלץ גרעסער איז דער דאָזיגער אַנטייל אין דעם דייטשען קולטור־לעבען. דער גרעסטער דייטשער פילאָזאָף פון דער לעצטער צייט, נאָהענט צו הערמאַן קאָהען — נעאָרג זעמעל — איז שוין געווען אַ געבוירענער בערלינער און די מייסטע היינטיגע יודישע גדולים אין דייטשלאַנד קומען נישט פון „הינטער פּאָזען," נאָר פון בערלין, האַמבורג, דרעזדען, מינכען, פראַנקפורט. דער גרעסטער דייטשער סאָציאָלאָג פון אונזער צייט, פּראָפעסאָר פראַנץ אָפּענהיימער, איז אַ בערלינער. דער גרעסטער דייטשער אָריענטאַליסט פון אונזער צייט, פּראָפעסאָר הורוויץ, איז אַ פראַנקפורטער. עס איז די דייטשע גרויסע שטאָדט און נישט מעהר דאָס קליינע שטעדטעל, וואָס פּראָדוצירט היינט די יודישע גדולים. אַזוי ווי זיבעציג פּראָצענט פון אַלע דייטשע יודען זענען קאָנצענטרירט אין די גרויסע שטעדט, און אַזוי ווי די דייטשע גרויסע שטאָדט איז קולטורעל זעהר פּראָדוקטיוו, איז עס קיין וואונדער נישט וואָס דער יודישער גייסט אין דייטשלאַנד איז איצט פּראָדוקטיווער ווי ער איז ווען עס געווען. עס איז אַ קולטורעל־סאָציאָלאָגישער פּראָצעס, וועלכער קאָן נישט אויפגעהאַלטען ווערען דורך אַנטיסעמיטישע פּראָטעסטען.

די דייטשען פערשווייגען די ווערק פון ווערפעל נישט, ווייל ער איז אַ יוד, נאָר ווייל ער ער איז דער גרעסטער דייטשער דיכטער פון דער היינטיגער צייט. די זעלבע אַנטיסעמיטישע סקאַנדאַליסטען, וועז זיי שטעהען פאַר דער ברירה פון קויפען אַ מיטעלמעסיגען בוך פון אַ עכטען דייטש און אַ געניאַלען בוך פון אַ דייטשען יודען קויפען דעם געניאַלען בוך פון דעם דייטשען יודען, לייענען איהם און ערגערען זיך אויף טויט, פאַרוואָס האָט אַנ'עכטער דייטש אַזאַ בוך נישט געקענט שרייבען. איינשטיין איז דער מיטגליד פון דער אַקאַדעמיע אין בערלין נישט ווייל ער איז אַ יוד, נאָר ווייל ער איז דער גרעסטער אַסטראָפיזיקער פון אונזער דור — און דער גרעסטער אַסטראָפיזיקער זינט ניוטאָן. מאַקס ליבערמאַן, איז דער פּרעזידענט פון דער קונסט־אַקאַדעמיע אין בערלין נישט ווייל ער איז אַ יוד, נאָר ווייל ער איז דער גרעסטער דייטשער מאַהלער פון אונזער דור. און מאַקס ריינהאַרט, דער גרעסטער דייטשער טעאַטער־דירעקטאָר פון אונזער צייט, ווייל ער איז אַ יוד, נאָר ווייל ער איז היינט דער גרעסטער אין זיין פאַך. פּרייס, דער בעשאַפער פון דער קאָנסטיטוציע פון דער דייטשער רעפּובליק, איז געווען דער גרעסטער יוריסט אין דייטשלאַנד, נישט ווייל ער איז אַ יוד, נאָר ווייל אַ גרעסערען קאָנסטיטוציע־יוריסט האָט דייטשלאַנד נישט געהאַט צו דער צייט ווען די דייטשע מאָנאַרכיע איז פערוואַנדעלט געוואָרען אין אַ דייטשער רעפּובליק. געוויס האָבען די דייטשע פּאַטריאָטען געוואָלט, אַז אַנ'עכטער דייטש זאָל זיין דער געזעצגעבער פון דער דייטשער רעפּובליק, אָבער וואָס האָבען זיי געזאָלט טון, ווען דער גרעסטער איז פּאָרט געווען אַ יוד מיט'ן נאָמען פּרייס? אוודאי ווילען אַלע דייטשע פּאַטריאָטען אַז דער פּרעזידענט פון זייער נאַציאָנאַלער קונסט־אַקאַדעמיע זאָל זיין אַנ'עכטער דייטש; אָבער וואָס קאָנען זיי טון, ווען זייער גרעסטער מאַלער איז פּאָרט אַ יוד? אויף דעם געביט פון גייסט איז אויך פאַרהאַן אַנ'איביגע מלחמה, — און דער שטאַרקערער זיגט וואָס זאָלען די דייטשע יודען טון, אַז זיי זענען פּאָרט שטאַרק גייסטיג? זאָלען זיי צוליב טון די אַנטיסעמיטען און ווערען אידיאָטען? אין דייטשלאַנד איז דער האַס געגען די יודען, אַפילו צווישען די ליבעראַלען, אַזוי גרויס, אַז ווען יודען וואָלטען נישט געהען גייסטיג שטאַרקער, וואָלטען זיי געווים נישט פערנומען די גרויסע פּאָזיציע אין דייטשען גייסטיגען לעבען, וואָס זיי פערנעהמען היינט. מען מאַכט נישט קיין יודען פאַר אַ פּראָפעסאָר אין אַ דייטשער אוניווערזיטעט, סיידען ער איז דער גרעסטער אויף זיין געביט. קיינער וויל די דייטשע יודען קיין טובות נישט טון; פיל ווילען זיי טון רעות. און ווען זיי בעהערשען היינט אַ גרויסען טייל פון דייטשען גייסטיגען לעבען איז עס דערפאַר, ווייל זיי זענען קולטורעל זעהר פּראָדוקטיוו. זיי האָבען גרויסע קולטור־טראַדיציעס, זיי זענען אפשר די בעגאַבטסטע יודישע גרופּע, און ועלכּולם — לערנען זיי. זיי זענען זעהר פלייסיג. אַ יודישער סטודענט אין דייטשלאַנד גיט זיך נישט אָפּ מיט פוט־באָל, און בייך־באָל און ענגלישע נאַרישקייטען, נאָר ער זיצט און לערנט פינף יאָהר. און אַזוי ווי דער דייטשער קריסטליכער סטודענט טרינקט מעהר ביר, גיט זיך אָפּ מעהר מיט „אויספויקען" רועלע אין לערנט ווייניגער, איז דער יודישער סטודענט גליקליכער אין די טעג פון עקזאַמען און האָט לייכטערע שטונדען פון עקזאַמען. עס קומט וועלטען פאָר, אַז אַ יודישער סטודענט אין דייטשלאַנד זאָל דורכפאַלען ביים עקזאַמען, ווייל ער איז אַ מתמיד און נעהמט זיינע שטודיען זעהר ערנסט. ער ווייסט, אַז ער וועט אַלס יוד געפינען פיל שטרויכלונגען אין וועג, און זיין איינציגע רעטונג איז: מעהר וויסען, מעהר וויסענשאַפטליכען ערנסט. מעהר געשולטען גייסט.

אונטער די דאָזיגע אומשטענדען מוז דער אַנטייל פון די יודען אין דער דייטשער קולטור זיין אַ זעהר גרויסער, פּראָפּאָרציאָנעל פיל גרעסער ווי דער אַנטייל פון צעהן מאָל אַזוי פיל קריסטען אין דייטשלאַנד. און עס איז אויך אמת, אַז אין אַ געוויסען זין בעהערשען היינט די יודען דאָס דייטשע קולטור־לעבען; אָבער אויסלענדישע קריטיקער און בעאָבאַכטער — דערונטער דער בעריהמטער פראַנצויז נאָנקור — האָבען שטענדיג בעהויפּטעט, אַז פון די ווערק פון דעם יודישען דיכטער אָדער שריפטשטעלער אין דייטשלאַנד איז מעהר פולט דער דייטשער גייסט און געניוס. ווי פון דעם קריסטליכען דיכטער און שריפטשטעלער. היינע'ס ליד „די לאָרעליי" איז ביז דעם היינטיגען טאָג דאָס נאַציאָנאַלסטע, וואָס דער דייטשער גייסט האָט געשאַפען אויף דעם געביט פון לירישער פּאָעזיע; און לודוויג בערנע'ס רעגקרערע איבער ושאַן פּאָול איז נאָך ביז דעם היינטיגען טאָג דאָס בעסטע שטיק פּראָזאַ, וואָס דער דייטשער געניוס האָט געשאַפען. אין אַזוי ווי די דייטשען זענען זעהר אַ דאַנקבאַרעם פאָלק, דערלאָזען זיי נישט, אַז מען זאָל שטעלען היינע'ן אַ רענקמאַל אין בערלין, און לודוויג בערנע'ס רענקמאָל אין פראַנקפורט אַם מאַין ווערט פון אַנטיסעמיטישע לומפען אָפט בעשמוצט. און ווייל אַלבערט איינשטיין איז דער גרעסטער דייטשער אַסטראָפיזיקער פון אונזער דור, האָבען איהם די אַנטיסעמיטען איהם געסטראַשעט צו ערמאָרדען, און ער האָט געמוזט אַנטלויפען פון דייטשלאַנד... פערגעסענדיג, אַז אין יאָהר 1917 זענען עס געווען ענגלענדער, וואָס האָבען געטענהט, אַז מען מאָר אַ פאָלק ווי דאָס דייטשע נישט דערשטיקען, ווען עס קען אַרויסגעבען אַזאַ מאַן ווי אַלבערט איינשטיין.

עס איז טאַקי פאַרהאַן היינט אין דייטשלאַנד אַ גרויסע צאָהל יודישע שריפטשטעלער און דיכטער — אונטער זיי אַ סך ערשטקלאַסיגע — וועלכע האָבען זיך שוין אונשטערבליך געמאַכט דורך זייערע ווערק; פאַר די דייטשע אַנטיסעמיטען איז דער דאָזיגער פאַקט אַ קוואַל פון צער, פאַר אונז יודען אַ קוואַל פון פרייד. ווייל וואָס מעהר דער יודישער מח שאַפט, אַלס שטאַרקער מוז זיין אונזער פּאָזיציע אין דער וועלט. אונזער איינציגער צער איז נאָר, וואָס אַזויפיל יודישע טאַלאַנטען אין דייטשלאַנד זענען נישט קיין בעוואוסטזיניגע יודען. אָבער אַזוי לאַנג ווי עס זענען פאַרהאַן אין דייטשלאַנד היטלערס, וועלען שוין די דאָזיגע היטלער־רערפאַר זאָרגען, די דאָזיגע גרויסע דייטשע יודען זאָלען נישט אינגאַנצען פערגעסען, אַז זיי זענען יודען. און אויף אַזאַ אופן האָבען אויך די דייטשע אַנטיסעמיטען אַ פּאָזיטיווע פונקציע אין לעבען...

—:0:—

שרעק פון א פרוי / (ערצעהלונג) / פון יצחק בלום

דער מאַן האָט אַ האַסטיגען קלאַפּ געטון מיט'ן טיר און צאָרענדיג פערלאָזען די הויז.

די פרוי האָט מיט אַ ביטערען שמייכעל איהם נאָכגעקוקט, ווי זי וואָלט געזאָגט: „לויף, לויף, מיין מאַן, דו וועסט צוריקקומען ווי אַלע מאָל".

ס'איז געווען נישט דאָס ערשטע מאָל, וואָס ער פלעגט נאָך אַ קריג מיט איהר אַנטלויפען פון הויז, זי איז אָבער געווען זיכער, אַז ער וועט צוריקקומען. איהר זיכערקייט איז בעשטאַנען אין דעם, וואָס זי האָט גוט געוואוסט, ווי משוגע ליב ער האָט זי מיט די קינדער. און אָט די ליבע זיינע איז געווען זיין שוואַכקייט און איהר שטאַרקייט, אויף וואָס זי האָט געבויט איהר מאַכט איבער איהם. זי האָט געוואוסט, אַז ער וועט אויף קיין פאַל ביי זיך נישט קענען פועל'ן זי מיט די קינדער צו פערלאָזען אויף שטענדיג, און אויב יאָ, אַרט עס איהר אויך נישט.

זייער פערהייראַט לעבען איז נישט געווען קיין גליקליכס פון אָנהויב אָן. זי האָט איהם נישט ליב געהאַט, און זי האָט איהר הייראַט בעטראַכט פאַר אַ טעות. אָבער אַנשטאַט דעם טעות גלייך צו פעריכטען, האָט זי עס געלאָזט צו לאַנג פערציהען. אוודאי האָט זי געהאַט אַנ'אורזאַכע פאַר דעם, ער איז געווען אַ גוטער „פערזאָרגער", איהר פערזאָרגט מיט אַ שעהנע היים, מיט אַ בעקוועם לעבען, און האַבענדיג אין זינען, אַז ביז איהר חתונה האָט זי געמוזט שווער אַרבייטען, און איז פון דער אַרבייט שטאַרק מיד געווען און האָט זיך איצט בענויטיגט אין רוה, האָט זי געשוויגען.

זענען אַזוי אַוועק יאָהרען. דריי קינדער זענען דורך דער צייט געקומען. און מיט יעדען קינד, וואָס זי האָט געבוירען, האָט זי געפיהלט, ווי זי ווערט ענגער פערבונדען, אַז זי וועט זיך שוין אַזוי גיך נישט קענען אָפּרייסען פון דער היים, פון איהרע קינדער. זי איז ווי אַ געפאַנגענע פערמשפט געוואָרען צו אייביגער תפיסה, נישטאָ מעהר קיין אויסוועג, קיין האָפנונג אויף אַנ'אַנדער לעבען. זי וועט זיך שוין אַזוי שטיקען מיט איהר אייביגען פערדרוס, מיט איהר טיפען וועהטאָג. די טיר הינטער איהר האָט זיך פערמאַכט אויף שטענדיג.

לאַנג, לאַנג האָט זי איהר נישט ליבשאַפט צו איהר מאַן געזוכט צו בעהאַלטען, נישט אַרויסגעוויזען צו איהם קיין אָפענע שנאה, זי האָט זיך אָנגעשטרענגט צו זיין אַזוי גלייכגילטיג ווי מעגליך. אָבער וואָס מעהר זי איז צו איהם געווען גלייכגילטיג, אַלץ מעהר האָט ער זי ליב געקראָגען. און נישט קריגענדיג פון איהר צוריק קיין ליבע, האָט ער זיינע ליבעס־געפיהלען איבערגעגעבען צו די קינדער. די קינדער זענען געוואָרען זיין גאַנצע טרייסט, זיין גאַנץ לעבען. ער האָט זיי געליבט אי אַלס פאָטער, אי אַלס איינער, וועמענס ליבעס־געפיהלען זענען קיינמאָל נישט געענטפערט געוואָרען, אין זיי, אין די קינדער, האָט ער געפונען דעם אויסדרוק פון זיין גאַנצער ליבע.

האָט דער פרוי אָנגעהויבען צו פערדריסען דעם מאַנ'ס פערגליווערטע רוהיגקייט צו איהר, זיין נישט וואַרפען זיך צו איהרע פיס וועגען אַביסעל ליבע, וועמען צו ליבען האָט זי נישט, בעדאַרף זי כאָטש, אַז דער, צו וועמען זי איז פערבונדען נישט פעריליבטערהייט, זאָל זיך צאַפּלען אין וועהטאָגען אין דעם קלעם פון איהר אונצופרידענעם לעבען. — רוהיג זיין, פערגליווערט ווערען אין אַנ'אָפּגעצאַמטער גלייכגילטיגקייט צו איהר קען זי איהם נישט פערגינען.

און — זי האָט זיך אַ וואָרף געטון אויף איהם. — אַ וואָרף געטון מיט דער גאַנצער ביטערניש, וואָס האָט זיך פאַר דער גאַנצער צייט אין איהר אָנגעקליבען. נישט אויפגעהערט איהם צו „עסען" סיי מיט איהר האַנדלונג, סיי מיט איהרע ווערטער, ווי זי וואָלט הנאה געהאַט פון דעם, ווי זי פייניגט איהם...

טאָג טעגליך זענען צווישען זיי פאָרגעקומען קריגערייען. אייגענטליך אין די אַלע קריגערייען איז געווען זי, די פרוי, וועלכע האָט זיך צו איהם אומזיסט און אומנישט געטשעפּעט. — ער האָט די מעהרסטע פון איהרע אָנפאַלען פערשוויגען. זיין שווייגען פלעגט איהר נאָך מעהר אויפרעגען, זי פלעגט ווערען אַ צוקאָכטע און אין איהר צוקאָכעניש איהם כמעט געטריבען פון הויז. אָבער יעדעס מאָל, וואָס ער האָט פערלאָזט דאָס הויז, האָט ער זיך מעהר ווי אַ פּאָר שעה נישט געזאַמט, ער פלעגט שטענדיג צוריקקומען אַ בעזיגטער מיט אַ טרויעריג אַרונטערגעלאָזענעם קאָפּ.

—

היינט, זונטאָג, גלייך אין דעם פריהמאָרגען, האָט זי זיך אין איהם „איינגעגעסען" מיט אַלע איהרע קריגערישע ציינער. — ס'האָט אויסגעוויזען, ווי זי וויל איין מאָל פאַר אַלע מאָל צובייסען די קייט, וועלכע, ווי זי האָט געגלויבט, האַלט איהר געבונדען און זי קען זיך פון איהר נישט אָפּרייסען.

דער מאַן, דערזעהענדיג, אַז די שפּיל איז פאַר'ן טייוועל, האָט זיך שנעל אַרויסגעכאַפּט פון הויז, אַ שטאַרקען קלאַפּ־טוענדיג מיט'ן טיר.

ווען ס'איז אַוועק דער טאָג און דער אָוונט און איהר מאַן איז נישט געקומען אַהיים, איז זי געוואָרען אונרוהיג. אַ געפיהל פון שרעק טאָמער קומט ער טאַקע נישט צוריק האָט זיך אין איהר אָנגעהויבען פערקלייבען. זי האָט זיך געוואונדערט ווי קומט צו איהר אַזאַ געפיהל, וואָס אַרט איהר דען, אַז ער וועט שוין אינגאַנצען נישט צוריקקומען? איצט וועט זי ענדליך האָבען די געלעגענהייט פּטור צו ווערען פון איהם. איצט איז זי פריי אָנצוהויבען אַ ניי לעבען.

און דאָך איז זי געווען אונרוהיג, אַלע ווייל'ע האָט זי אַ קוק געטון אויפ'ן זייגער, זיך צוגעהערט צו יעדען שאָרך פון טיר און ווען ער איז נאָך אַלץ נישט געקומען, איז איהר בעפאַלען אַנ'אומעט. די שטילקייט פון דער שפּעטערדיגער נאַכט־שטונדע האָט אויף איהר געדריקט און האָט זי אונהיימליך געשראָקען. זי האָט זיך מיט אַמאָל דערפיהלט אַליין, עלענד און הילפלאָז.

אַ טרויעריגע איז זי אַריין צו זיך אין צימער און זיך גענומען אויסטון שלאָפען צו געהן.

איהרע בליקען זענען געפאַלען אויפ'ן שפּיגעל פון קליידער־שאַנק, וואָס איז געשטאַנען אַנטקעגען איהר, און ס'האָט זי אַ ציה געטון זיך גוט אָנצוקוקען, ווי זי וואָלט זיך געוואָלט איבערצייגען, צי זי קען נאָך מיט איהר אויסזעהן פעראינטערעסירען אַ יונגענמאַן. זי האָט זיך שוין לאַנג רעכט נישט אָנגעקוקט.

זי איז געשטאַנען אַנטקעגען שפּיגעל און זיך בעטראַכט... און איהר פּנים איז פון מינוט צו מינוט געוואָרען דונקעלער, איהר געמיט שווערער, און איהרע בליקען צושראָקענער.

זי האָט דערזעהן. אַז זי איז שוין נישט מעהר קיין יונגע פרוי, אַפילו נישט קיין יונגע מאַמע. אַ בלאַס, טרוקען פּנים מיט אַ סך קנייטשען. אויגען בייזע, פערצאָרענטע, אין איהר גאַנצער אויסזעהן אין אַזעלכער, דאָס מען קען נישט האָפען, אַז אַ מאַן זאָל זיך אין איהר פערליבען.

מיט אַ שווער האַרץ איז זי אָפּגעטראָטען פונ'ם שפּיגעל, געמאַכט פינסטער און זיך געלייגט אין בעט אַריין.

איינשלאָפען האָט זי אָבער נישט געקענט. זי איז געווען נערוועז, ט'איז איהר אַ מינוט נישט אַרויס פון געדאַנק, אַז איהר מאַן איז נאָך אַלץ נישט צוריקגעקומען.

„און טאָמער קומט ער טאַקע שוין נישט אינגאַנצען? — איז איהר אַ שרעק בעפאַלען — וואָס וועט זי טון? זי איז דאָך שוין אַ מוטער פון דריי קינדער, פערעלטערט, אָפּגעלעבט, ווער וועט איהר

(ענדע — זעה 9־טע זייט)

בעלא קון און די געשיכטע פון די סאוויעטן אין אונגארן

בעלא קון איז נישט סתם א פערזאן, ער איז א סימבאל פון פראלעטארישער דיקטאטור, וואס איז אפילו דורכגעפאלן, אבער וואס האט בעוויזן צו האלטן זיך גאנצע פינף חדשים, און אין דעם משך פון דער צייט איז זי געווארן דער צענטער פון דער סאציאל־רעוואלוציע אין צענטראל־אייראפע און האט געדראהט צו פערשפרייטן זיך איבער די באלקאנען און דערגרייכן אפילו מיטעל־אייראפע. אונגארן, אונטער בעלא קון, איז געווען דער שטורם־צענטער פון דער וועלט, און די גאנצע אזוי־גערופענע דעמאקראטישע וועלט האט זיך בעראפט פעראייניגען צו פערניכטען די אונגארישע באלשעוויסטישע דיקטאטור. די סאוויעטן־מאכט אין אונגארן איז נישט בעזיגט געווארען, נאר איז אויסגעהונגערט געווארען דורך בלאקאדעס און אינוואזיעס. געזיגט ווידער אין אונגארן האט נישט דער פרינציפ פון דעמאקראטיע איבער דעם באלשעוויזם, נאר די פאשיסטישע דיקטאטור פון הארטי איבער דער פראלעטארישער דיקטאטור פון בעלא קון.

וואס עס זאל איצט נישט זיין דער שיקזאל פון בעלא קון — איין זאך זעהט אבער איצט אויס צו זיין זיכער, אז זיין נאמען וועט פערבלייבען אין דער געשיכטע, אלס איינער פון די גרויסע רעוואלוציאנערע העלדען וואס האבען געוואגט צו ווידערשפעניגען געגען די גרויסמאכטען פון דער וועלט, וואס זענען געווען פערטרונקען פון זייער גרויסען נצחון און געגען דעם איצטיגען סדר־העולם.

דער נאמען בעלא קון איז אזוי ענג פערבונדען מיט דעם שטורם־און דראנג־פעריאד פון דער נאך־מלחמה־רעאקציע און רעוואלוציע, אז מען קען זיי נישט פונאנדערטיילען, צי ער איז געווען פערזענליך פאסיג פאר דער גרויסער ראלע, וואס איהם איז אויסגעקומען שפילען, אדער נישט, אבער ער איז פארט ארויסגעטראגען געווארען אויף די כוואליעס פון דער געשיכטע אין די פאדער־שטע רייהען.

וואס זיין אמת׳ער נאמען זאל נישט זיין, — עס איז א סברא, אז ער הייסט גאר אלבערט קאהן — אבער ער איז א יוד, און פון די יונגע יאהרען איז ער געווען פערבונדען מיט דער רעוואלוציאנע־רער בעוועגונג אין אונגארן, זיין לעצטע רעוואלו־ציאנערע שולונג האט ער בעקומען אין פעטראגראד, וואוהין ער איז אנגעקומען אלס קריגס־געפאנגענער און איז געשטאנען אין פערבינדונג מיט די רוסישע רעוואלוציאנערע פיהרער, מיט דעם הויפט־פיהרער לענין. נאך דעם שלום איז ער אנ־געקומען צוריק אין זיין געבורטס־לאנד, וואו עס איז איהם בעשערט געווען צו שפילען א גרויסע היסטארישע ראלע.

די געשיכטע פון בעלא קונ׳ס שטייגען צו דער מאכט, איז אפשר נישט ווייניגער דראמאטיש, ווי זיין פאלען. יעדענפאלס שטאמען זיי ביידע פון דעם זעלבען קוואל — פון דער נאך־מלחמה־רעאקציע, ווייל עס איז שוין באלד אנ׳אלגעמיין—אנערקענ־טער היסטארישער אמת, אז די אלוועלטליכע רעוואלוציע, אין אלע איהרע אויסדרוקען און פארמען, אזוי גוט ווי די אלוועלטליכע קאנטר־רעוואלוציע, איז פערפאסט געווארען דירעקט אדער אומ־דירעקט אין ווערסאל.

מיט 9 יאהר צוריק איז אונגארן געווען גע־שלאגען אפהענגיג, און צוריסען פון קלאסען־אינ־טערעסען, אבער קיינע פון די פארטייען האט גיט געהאט דעם מוט און דעם ווילען צו טון עפעס צו היילען די אינערליכע וואונדען. פון איין זייט איז פאר אונגארן פארגעשטאנען די זעהר וויכטיגע פראגע צו ראטעווען פון דער שרפה, וואס מעהר דאס הייסט, ארויסקריגען פון די זיגרייכע מלוכות די בעסטע פרידענס־בעדינגונגען אונטער די אומ־שטענדען; און פון דער צווייטער, איז פארגעשטא־נען די זעהר וויכטיגע פראגע פון סאציאלע און פאליטישע רעפארמען. אונגארן איז ביז דער מלחמה געווען אין א גאנץ היבשער מאס א פעאדאלע מדי־נה, אונטער דער הערשאפט פון פעאדאלע פריצים זי האט נישט געהאט קיין גלייכע שטים־רעכט, וואס איז געווען איינע פון די הויפט־פאדערונגען פון די אפאזיציע־פארטייען. די לאנד־פראגע איז אויך געווען זעהר אנ׳אנגעוועהטאגטע. די פויערים האבען געפאדערט לאנד. פון דער צווייטער זייט האבען די פריצים, די גרויסע גוט־בעזיצער, דאס לאנד נישט געוואלט אוועקגעבען, און קיינער פון די פר הער־הערשענדע פארטייען האבען זיך נישט געפיהלט בכח צו לעזען אט די פראגען.

אין יענער צייט האט מיכאאיל קאראלי אי־בערגענומען די מאכט. קאראלי איז אין דער צייט פון דער מלחמה געווען א פאציפיסט און א געגנער פון דער אליאנץ, עס האט דאן געהערשט די האפענונג, אז דורך קאראלי׳ן וועט אונגארן קא־נען ארויסקריגען בעסערע פרידענס־בעדינגונגען. דער צווייטער זייט איז קאראלי געווען א ליבעראל ער האט געגלויבט אין דעמאקראטישע רעגירונגס־רעפארם און האט פערשפראכען אלגעמיינע וואהל־רעכט. חוץ דעם האט ער פערשפראכען אגראר־רעפארמען, צו פערטיילען די גרויסע גיטער צו די פויערים.

וואס אנבעלאנגט די דעמאקראטישע און אג־ראר־רעפארמען איז קאראלי געווען גאנץ ערפאלג־רייך. ער האט געצוואונגען קעניג קארל אפצוזאגען און קאנצענטרירט די גאנצע פאליטישע מאכט אין דער נאציאנאלער פערזאמלונג, וואס האט בעד־דארפט אויסארבייטען א נייע רעגירונגס־פארם פאר אונגארן אויף דעם רעפובליקאנישען באזיס.

ער האט שוין אפילו אנגעפאנגען דורכצופיהרען זיין אגראר־רעפארם. דורכגעפאלען איז ער אויף דער פרידענס־פראגע. אין דער פראגע האט ער נישט נאר נישט בעגעגענט קיין הילף פון דער זייט פון די זיגרייכע „דעמאקראטישע„ עליים, נאר ער האט בעגעגענט די גרעסטע שטע־רונגען. טראץ אלע אפמאכען און גרעניץ־בעשטימונ־גען האבען די רומענער, טשעכאסלאוואקען און די סערביער געהאלטען אין אריינדרינגען אין אונגארן אזוי, אז זיי האבען שוין געהאט פערנומען כמעט צוויי דריטעל פון דער אונגארישער טעריטאריע. אלע פראטעסטען און ווענדונגען פון דער קאראלי־רעגירונג צו דער פרידענס־קאנפערענץ אין ווערסאיל האבען נישט געהאלפען.

אין יענער צייט האבען די סאציאליסטען און די קאמוניסטען אין אונגארן געשפילט אומגעפעהר די זעלבע ראל, וואס די קאמוניסטען און די סא־ציאליסטען האבען געשפילט אין רוסלאנד אין דער צייט פון דער קערענסקי־רעזשים. די לינקע פאר־טייען האבען זיך בעפעסטיגט אין די ארבייטער־און סאלדאטען־ראטען און האבען געארבייט הויפטזעכליך פאר סאציאלע אויסבעסערונגען און זענען געווען אויף דער וואך, אז די פאליטישע מאכט זאל נישט אריינפאלען אין די הענד פון די עקסטרעם־רעכטע. בעלא קון איז דאן געווען גאנץ טעטיג אין די ארבייטער־ראטען, אבער ער האט נישט געוואגט צו מאכען א פערזוך צו פערכאפען די פאליטישע מאכט. איינמאל אין דער צייט פון א דעמאנסטראציע איז ער ארעסטירט געווארען און איז אריינגעזעצט געווארען אין תפיסה. דאס איז גע־ווען אין דער צייט פון דעם קאראלי־רעזשים. דער־ביי וועט אפשר זיין נישט איבריג צו בעמערקען, אז גראד אין געפענגעניש איז פארגעקומען א בער־ריהמטע פעראייניגונג צווישען די קאמוניסטען און די לינקע סאציאליסטען, וואס האט שפעטער גע־פיהרט צו דער פראלעטארישער דיקטאטור אין אונגארן.

די פראלעטארישע דיקטאטור אין אונגארן, ווי אין רוסלאנד, איז געקומען ערשט נאך דעם, ווי אלע פערזוכען פון אנדערע פארטייען זענען דורכ־געפאלען. עס איז אפילו א סברה, אז קאראלי אליין, נאכדעם, ווען ער איז פערצווייפעלט געווארען צוליב זיין דורכפאל ארויסצוקריגען בעסערע בעדינ־גונגען, פון די פערבינדעטע, האט אליין בעפרייט בעלא קון און זיינע חברים פון געפענגעניש און האט זיי מיט זיינע איגענע הענד איבערגעגעבן די מאכט. אבער ווען אפילו די קאמוניסטען האבען די מאכט פערכאפט מיט געוואלד, האבען זיי דער־פאר נישט בעדארפט זעהר שטארק קעמפען. דער קאראלי־סיסטעם איז איינגעפאלען ווי א קארטען־שטיבעל. די קאמוניסטען האבען געזיגט אין אונ־גארן, פונקט ווי אין רוסלאנד, ווייל זיי זענען געווען די איינציגע, וואס האבען געהאט א קלאהרען פראג־גראם און אנ׳ענטשלאסענעם ווילען.

דער באלשעוויסטישער רעזשים אין אונגארן איז געגאנגען אין דעמועלביגע וועג פון דעם באל־שעוויסטישע רעזשים אין רוסלאנד. די גאנצע מאכט איז אריבער צו די סאוויעטען, וואס האבען דערוועהלט דעם ראט פון די פאלקס־קאמיסארען. פריוואט־אייגענטום איז אינגאנצען אפגעשאפט גע־ווארען און נאר ארבייטער האבען געקראגען דאס רעכט צו שטימען.

ווי אין רוסלאנד, האט דער באלשעוויסטישער רעזשים אין אונגארן געהאט פאר זיך די דאפעלטע אויפגאבע — צו האלטען ארדנונג אין לאנד און אבשלאגען די פיינדליכע אטאקעס פון דרויסען. ווי רוסלאנד, האט ער געהאט די פאסיווע צושטי־מונג פון די גרויסע מאסען פון דער בעפעלקערונג. אויב דער באלשעוויסטישער רעזשים איז דורכ־געפאלען אין אונגארן איז עס געווען הויפט.עכ־ליך צוליב די אטאקעס פון דרויסען און נישט פון אינעווייניג. דאס האט זיך גענומען, ערשטענס, פון דערצענטראלער פאזיציע פון אונגארן, וואס איז ארומגערינגעלט פון אלע זייטען פון אנדערע מדי־נות, און צווייטענס, פון דעם, וואס אונגארן איז פערהעלטנישמעסיג א קליינע מדינה און עס איז לייכט זי אויסצוהונגערן.

גלייך נאך דעם דורכפאל פון דעם באלשע־וויסטישען רעזשים אין אונגארן, האט זיך פער־שפרייט דאס שלאג־ווערטעל: הואווער האט גע־שלאגען די אונגארישע באלשעוויקעס. דאס איז אבער נאר טיילווייז אמת. דער גאנצער אמת איז, אז הואווער האט געהאלפען אבער איהם קומט נישט דער גאנצער קרעדיט, אבער וואס עס זאל נישט זיין.

דער אמת׳ער אמת איז, אז די גאנצע וועלט האט זיך געהאט פעראייניגט געגען אונגארן, מיט דער אויסנאם פון רוסלאנד: אבער רוסלאנד האט אויך נישט געקענט פיל העלפען, ווייל, ערשטענס, האט זי געהאט גענוג אזוי איהרע הענט אפצושלא־גען די קאנטר־רעוואלוציאנערע אטאקעס פון אי־נעווייניג און פון דרויסען. און צווייטענס, איז זי אפגעשניטען געווארען פון דירעקטער פערבינדונג מיט אונגארן, דורך דעם, וואס רומעניען האט פערנומען טראנסילוואניען.

עס איז א היסטארישער פאקט, אז די פער־בינדעטע אונטער דער רעמאלטיגער פיהרערשאפט פון קלעמאנסא, האבען איינגעפיהרט נעגען אונ־גארן די שטרענגסטע בלאקאדע. נאכדעם ווי זיי האבען געהאט אויסגעהונגערט אונגארן ווי געהעריג האט קלעמאנסא עפענטליך ערקלערט, אז די פער־בינדעטע וועלען געבען שפייז אונגארן, ווען זיי וועלען ארגאנערווארפען פון זיך דעם בעלא קון־רעזשים. גלייך נאכדעם, האט העלבערט הואווער, וואס איז דאן געווען דער שפייז־דיקטאטאר פון אייראפע, אפ־געשטעלט דאס ליווערען פון שפייז נאך אונגארן אויף דעם גרונט, וואס די רומענער פערכאפען די פראוויזיעס, און די רומענער האבען נאטירליך פער־כאפט די פראוויזיעס אזוי לאנג, ווי בעלא קון האט זיך געהאלטען. גלייך נאכדעם, ווי בעלא קון איז ארונטער און הארטי האט איבערגענומען די מאכט, זענען איינגעשטעלט געווארען די פרייער־ליכסטע בעציהונגען, אויב נישט מיט רומעניע, און דעניגסטענס מיט דער רעגירונג פון די פער־איינוגטע שטאטען.

דאס איז אין קורצען די געשיכטע פון דעם באלשעוויסטישען רעזשים אין אונגארן אונטער דער פיהרערשאפט פון בעלא קוהן. עס זענען דא אזוי־פיל מיינונגען וועגען דער היסטארישער ווירקונג פון דעם רעזשים אויף דעם גאנג פון דער וועלט־געשיכטע, וויפיל עס זענען דא פאליטישע שטאנד־פונקטען. איין מיינונג איז, אז, ווי אזוי די ווייס־טער־שפרייטסטע, אז אט דער באלשעוויסטישער רעזשים איז געווען די דירעקטע אורזאך פון דעם איצטי־גען פאשיסטישען הארטי־רעזשים. אט די מיינונג ווערט אבער נישט אינגאנצען בעשטעטיגט פון די היסטארישע פאקטען.

מיר וועלען פערענדיגען מיט נאך א פאר קורצע ווערטער וועגען בעלא קון.

נאכדעם, ווי זיין רעזשים איז געפאלען, האט ער פערלאזען אונגארן, ער איז אבער נישט אנ־טלאפען פון דארט ווי א גנב אינמיטען דער נאכט. ער האט דאן, שיינט עס, געהאט גענוג מאכט אויסצווירקען פאר זיך א געוויסע אנערקענונג: מען האט איהם ערלויבט צו פערלאזען דאס לאנד אויף א ספעציעלען צוג און מען האט איהם נאך דאנטירט אימוניטעט און די רעכט צו בעזעצען זיך און וואוינען אין וויען, אויף דעם תנאי, אז ער זאל זיך מעהר נישט בעטייליגען אין פאליטי־שער טעטיגקייט.

שפעטער האט איהם די עסטרייכישע רעגי־רונג אויסגעביטען אויף עסטרייכישע קריגס־גע־פאנגענע, וואס האבען זיך דאן געפינען אין רוס־לאנד, און זינט דאן האט ער די גאנצע צייט גע־לעבט און געארבייט אין דעם סאוויעטען־לאנד, אין דעם רעפארטאמענט פאר פראפאגאנדע.

וואס איז געווען דער צוועק פון זיין אנקו־מען אין וויען, איז נישט בעקאנט. ער אליין שווייגט וועגען דעם, און עס איז נישטא קיין אנ־דערער, וואס זאל עס קענען בעלייכטען, אבער דאס וועט זיך מסתמא ארויסווייזען מיט דער צייט.

א. זעלדין.

די וועלט דערציילט...

מעשיות, המצאות, ווערטלעך, הנהגות, מדות פון יודישע גדולים

רב און דאקטער.

ר׳ ליפעלע ביאליסטאקער דער „עונג יום־טוב״, איז געווען א גאון־עולם און א חכם עתיק. געהאט א שארפען קאפ, א גאונישע תפיסה. דעם שווערסטען ענין אין מסחר האט ער תיכף דורכגע־נומען ווי א געניטער סוחר. פלעגען צו איהם קומען די גרעסטע סוחרים מיט די פערפלאנטערטסטע סכסוכים, מיט די שווערסטע דין־תורה׳ס, ר׳ ליפעלע זאל זיין דער בורר ווייערער.

איינמאל איז ר׳ ליפעלע געזעסען אין א ברירה, וואו עס איז געגאנגען אין שווערע אלפים. אין א ווילע האט ר׳ ליפעלע דעם סכסוך אויס־געגליכען אזוי, אז ביידע צדדים זענען געווען זעהר צופרידען. פאר׳ן אוועקפאהרען האבען זיי איהם שעהנ בעדאנקט און איבערגעלאזען א היבשע מטבע פסק־געלד.

האט דר. זילבערבערג, איינער פון ר׳ ליפעלעס מקורבים, איהם געפרעגט:

— זאגט מיר, רבי, כ׳בעט אייך, פארוואס זאל א רב זיין חשובער ווי א דאקטאר? א דאקטאר הארעוועט אפ יאהרענלאנג ביז ער שטודירט אויס, ווערט פערשווארצט ביז ער קריגט פראקטיקע און נאך אלעמען, אז מ׳רופט איהם צו א חולה, וואס קריגט ער? א האלבען רובעל. איך, וואס בין שוין א מפורסם א דאקטאר, קריג א רובעל. און א רב זיצט אין א ברירה און קריגט פאר איין שעה הונ־דערטער.

— כ׳וועל אייך זאגען, פאני דאקטאר, — ענט־פערט ר׳ ליפעלע, — דעם חילוק פון א רב ביז א דאקטאר, אז צוויי בעלי־דינים האבע [א] סכסוך צווישען זיך, האבען זיי כדרך הטבע יסורים און קאפ־דרייעניש, שלאפען נישט קיין נעכט. קומען זיי צום רב. נעהמט דער רב איבער דעם גאנצען סכסוך. מיט׳ן קאפדרייעניש און די באלעבאטים קאנען רו־היג שלאפען. פאר דעם איז דער רב ווערט, אז מען זאל איהם גוט בעלוינען. א דאקטער, אז ער קומט צום חולה, פערשרייבט ער בלויז א רעצעפט, איז געג׳: וויפיל מען גיט איהם, ועהט איהר, ווען א דאקטער זאל איבערנעהמען ביים חולה די קראנק־הייט מיט די יסורים, האלט ער טאקע ווערט גע־ווין ביי ה׳גע׳לט.

א שטיקעל מנוחה.

בעת דר. לעאן פינסקער, דער ראש פון די „חובבי ציון״, איז געלעגען אויפ׳ן טויטענבעט, האט ער מיט די מקורבים זיינע, וואס האבען פון איהם נישט אפגעטרעטען, אנגעהויבען שמועסען ווי עס זאל צוגיין די לויה און די קבורה זיינע. ער איז גע־געווען ביים קלארען שכל און גוטמוטיג געשפאסט.

— ווען ס׳וואלט זיך געווענדעט אן מיר, — מאכט צו זיי פינסקער, — וואלט איך געלאזען בצוואה אז מ׳זאל מיך לאזען ליגען דריי טעג.

— ס׳הייסט? — חידושן זיי זיך, — ווי ביי גויים להבדיל?

—פערשטעהט איהר מיך, — שמייכעלט פינס־קער, — אויף דער וועלט האב איך קיין מנוחה נישט געהאט תמיד צרות און ליידען, אי פון פרט, אי פון כלל, אויף יענער וועלט וועל איך מסתמא אויך קיין מנוחה נישט האבען. מ׳איז דאך א זינדיגער מענש. לאמיר כאטש האבען א שטיקעל מנוחה די דריי טעג צווישען דער וועלט און יענער וועלט..

בארג אראפ.

ר׳ ישראל סאלאנטער איז, כידוע, אוועק פון רוסלאנד, וואו ער איז געבוירען און דערצויגען געווארען, און זיך בעזעצט אין אויסלאנד. ער האט געוואוינט אין מעמעל, פראנקפורט, בערלין, פאריז, קעניגסבערג. אין די אלע שטעט האט ער געזוכט מחזיק צו זיין יודישקייט און מקרב זיין יודען צו תורה.

— רבי, — האט מען איהם אמאל געפרעגט,— ווי קומט עס, וואס איהר זענט אוועק פון רוסלאנד, וואו עס וואוינט דער רוב מנין און דער רוב בנין פון יודען, וואו מען קאן אויפטון גדולות, און איהר האט אייך בעזעצט אין אויסלאנד, וואו יודען זענען א מיעוט שבמיעוט און ס׳לאזט זיך קנאפ־וואס אויפטון פאר יודישקייט?

— כ׳וועל אייך זאגען, — ענטפערט ר׳ ישראל, — איהר האט אמאל געזעהן, אז א פערד צו־בריקעוועט זיך, צוררייסט די שטריק מיט די רימענס, רייסט זיך אויס פון שפאן און לאזט זיך לויפען בארג־אראפ, קען איהם קיינער נישט אפשטעלען. ס׳איז פשוט א סכנה צוגיין צו איהם. ער איז קאפאבל צוטרעטען דעם מענשען און מאכען פון איהם מאַ באַרג אש. ערשט, אז דאס פערד איז שוין דע םבארג אראפגעלאפען, איז געבליבען שטעהן אונטען, קען מען צו איהם צוגעהען, איהם צורעכט מאכען און צוריק איינשפאנען.

— דאס — פיהרט אויס ר׳ ישראל, — איז דער חילוק פון רוסלאנד צו אויסלאנד. די יודישקייט אין רוסלאנד איז ערשט ארויס פון שפאן, אראפ־געווארפען פון זיך דעם יאך, צוריסען די לייצעס און האלט לויפען בארג־אראפ. אפשטעלען, וועלען מתקן זיין איז אונמעגליך. די יודישקייט אין דייטש־לאנד איז שוין זייט אפגעלאפען, שטעהט שוין אונטער׳ן בארג, קען מען שוין צוגעהען און אנ־הויבען מתקן זיין...

שמלת אשה.

ר׳ משה יצחק, דער קעלמער מגיד, איז גע־ווען א פייערדיגער מוכיח. אין זיינע דרשות פלעגט ער גיסען פעך און שוועבעל אויף די הולטאיעס, די בעלי־עבירה, זיי שילטען מיט טויטע קללות.

איינמאל איז ער געקומען אין א שטאט אין קורלאנד, א פרומע שטאט, נאר אויפ׳ן דייטשען אופן. זעהט ער כמה יודען אין בית־המדרש גע־העט אהן בערד, גלוחים, רחמנא לצלן, האט ער געהאלטען א דרשה, א פייערדיגע, געפעפערט דעם גהינום פאר די מה־יעשה׳ניקעס, וואס זענען עובר די פינף לאו׳ן פון גילוח הזקן, געשאלטען, גע׳חרמט — ווערליג דער קעלמער האט געקענט.

נאך דער דרשה געהען צו איהם צו עטליכע גילוחים און זאגען:

— רבי, וואס ס׳איהר געהאט צו אונז? מיר גאלען זיך מיט א סם (א זאלב, א פודער), וואס איז מותר לכתחילה על פי דין.

— וואס טוט איהר אבער, — פרעגט זיי דער קעלמער — מיט׳ן לאו פון „לא ילבש גבר שמלת אשה״*)?

— ביי אונז — ענטפערען זיי, איז שוין אויס מארע, אז נשים זאלען זיך גאלען.

— אויב אזוי, — מאכט דער קעלעמער, — מעגט איהר אייך סם׳ען...

רעדט ווי א מענש.

בעת אריעזר בן יהודה האט אנגעהויבען רעד־רען לשון־קודש, איז ער אמאל געקומען צו ר׳ שמואל מאהילעווער. ר׳ שמואל, ווי זיין טבע איז געווען, האט מקבל געווען ר׳ יהודה׳ן בסבר פנים יפות, איהם געבעטען זיצען. בן־יהודה הויבט אן רעדען און דווקא אויף לשון קודש. ר׳ שמואל הערט און כאפט אין קופ איין וואָרט פון צעהן. פרובט איהם ענטפערען, — קלייעט זיך נישט די צונג. אין יענע יאהרען איז לשון קודש רעדען געווען א חידוש.

אזוי איז אוועק א היבשע ווילע. בן־יהודה רעדט און ר׳ שמואל שווייגט.

— הערט יונגערמאן, — זאגט ר׳ שמואל— מאכט זיך נישט נאריש, און רעדט ווי א מענש...

גענליבען און איבערדערציילט

פון מ. ליפסאן.

*) א מאנסביל טאר נישט געהן אנגעטון ווי א אשה, אמאליגע יאהרען האבען ווייבער גע־גאלט די קעפ.

אין א שטאָדט פון משוגעים

נאָך אַנ'אַרטיקעל פון דער סעריע: „ווער איז משוגע און ווער נישט?".

פון ב. צ. גאָלדבערג

א שטאָט פון משוגעים — א גאַנצע שטאָט: גאַסען און געסלעך, בולוואַרען און פּאַרקען, גרויסע הויכע הייזער און קליינע הייזעלעך. א גאַנצע וועלט, נאָר א וועלט פון משוגעים. מענשען, וואָס אָדער זיי זענען אַליין משוגע, אָדער זיי געהען אַרום די משוגעים.

אין ביורא פון פערוואַלטער, א הויכער, קלוגער, ענערגישער גוי, העננט א בּרעטעל. איז דערויף אָנגעשריבען, וואו עס האַלט מיט דער בעפעלקערונג פון דער שטאָט. וויפיל מען איז דאָ און וואו עס האַלט אין געזונט. דעם טאָג, וואָס איך בין ביי איהם געוועזן, האָבען זיך דאָרטען געפונען זיבען טויזענט פיער הונדערט און פינף־און־דרייסיג פּאַציענטען. א שטאָט פון קאַרגע זיבען און א האַלב טויזענד מענשען איז א היבשע שטאָט. די האָט, געוועהנליך, גרויסע געשעפטען, א פּאָר צייטונגען און א סך פּאָליטיק. דאָ איז אָבער אַן אַנדער וועלט.

צו די זיבען און א האַלב טויזענט משוגעים געפונען זיך נאָך דאָרטען איבער זיבען הונדערט קלאָרע: עטליכע און פערציג דאָקטוירים, וואָס וואוינען דאָרטען מיט זייערע פּאַמיליעס; שוועסטערס, בעאַמטע און סתם אָנגעשטעלטע. עס איז קאַרגליך אפילו — זיבען הונדערט מענשען פאַר זיבען און א האַלב טויזענט פּאַציענטען, אָבער א סך פון די פּאַציענטען טוען אַרבייט, וואָס שפּאָרט איין די הילף פון אָנגעשטעלטע.

אויף איין גאַס געהט מיר אַנטקעגען א פרוי מיט א פּעקעל וועש. אפנים, מען האָט עס מיט איהר איבערגעשיקט פון איין געביידע אין א צווייטער. זי וועט עס ברענגען אויפ'ן ריכטיגען אָרט און עס וועט זיין ריכטיג געבראַכט. פונדערווייטענס וואָלט אייך נישט איינגעפאַלען, אַז די פרוי איז גייסטיג קראַנק. פון דער נאָהנט אָבער הערט איהר ווי זי רעדט צו זיך אַליין. האַלט אין איין בעגיסען זיך מיט רייד. אַט בייזערט זי זיך און אַט רעדט זי בערוהיגט.

אָבער דאָס פּעקעל וועש האַלט זי פעסט אין האַנט.

אין קאַבינעט פון איינעם פון די דאָקטוירים, דער יונגער, היימיש־יודישער דאָקטאָר עטקין, פּאָלירט דעם דיל א מיטעל־יאָהריגער מענש. איך הויב אויף מיינע אויגען אויף איהם, צעשמייכעלט ער זיך און גיט מיר א וואונק מיט'ן אויג. איך מאַך זיך נישט מערקענדיג, אָבער האַלט מיין אויג אויף איהם. ער אַרבייט געשמאַק, אָבער ער מאַכט גרימאַסען מיט'ן פּנים און ער שמייכעלט אַלע ווייל.

א משוגענער איז ער טאַקע, אָבער דער דיל וועט זיין ריין און אָפּגעפּאָלירט. און אַזוי ווערט א היבש ביסעל אַרבייט פון דער דאָזיגער שטאָדט אָפּגעטון פון די פּאַציענטען גופא.

אין אַרומגעהענדיג אַזוי צווישען די משוגעים איז מיר איינגעפאַלען, אַז מיר, קלאָרע, האָבען פיל צו לערנען פון די משוגעים — איך מיין געזעלשאַפטליך. ערשטענס, טאָלעראַנץ. מען רעדט אַזוי פיל און אַזוי אָפט וועגען טאָלעראַנץ. מען האַלט עס פאַר א גרויסען אידעאַל. די אמת'ע טאָלעראַנץ האָב איך אָבער געפונען ביי משוגעים.

איך געה אַריין אין אויפנאַם־צימער פון א דאָקטאָר. דאָרטען וואַרטען קראַנקע. דאָס זענען מענשען טאַקע אַלע משוגענע, אָבער זיי ליידען א חוק, ווי אַנדערע מענשען, אויף קראַנקהייטען, שיקט מען זיי צום דאָקטאָר. איז וואַרטען זיי אין אויפנאַהם־צימער.

זיצען אַרום צעהן מענשען. איינער דרעהט מיט'ן שטערען און ברומט עפּיס. אָבער די אַנדערע קוקען זיך אויף איהם נישט אום. אַנ'אַנדערער מאַכט אַנדערע שטיק — עס געהט קיינעם נישט אָן. די אַנדערע זיצען ווי זיי וואָלטען עס אפילו נישט בעמערקט. ווען קלאָרע מענשען וואַרטען אויף א דאָקטאָר און פון זיי פיהרען זיך אויף א צווייטע „אָריגינעל", וואָלט זיך מסתמא געטון חושך. אפילו ווען דאָרטען זיצען גוים, וואָלטען זיי אויך רוהיג נישט איינגעזעסען.

נעמט אַריין צוואַנציג אַלטע ווייבער, קלאָרע אונטער איין דאַך און האַלט זיי צוזאַמען, וועט איהר האָבען פאַר זיך א יאַריד און איהר וועט זיי דאַרפען כסדר פאַנאַנדערנעמען פון די האָר. צוואַנציג אַלטע ווייבער־משוגעים לעבען זיך געמיטלעך צוזאַמען. וואָרום יעדע פון די צוואַנציג לעבט דאָך אין איהר אייגענער וועלט, וואָס שליסט אויס אַלע אַנדערע וועלטען. פאַראַלעלע ליניעס קומען זיך קיינמאָל נישט צונויף.

און נאָך עפּיס איז פאַראַן, וואָס גראָד מיר, קלאָרע, מעגען זיך אַראָפּנעמען א מוסר־השכל פון די משוגעים. און דאָס איז, אַז פאַנטאַזיע און ווירקליכקייט קאָנען אויך לויפען פאַראַלעל. איך קאָן, למשל, א יונגערמאַן, וואָס איז קלאָר, נאָר ער האַלט זיך פאַר א גרויסען פּאָעט. טוט ער נישט אַריין קיין האַנט אין קאַלט וואַסער, מחמת פאַר אַזאַ גרויסען פּאָעט ווי ער איז, א'ז א בזיון צו טון פּראָסטע אַרבייט, און קיין איידעלע אַרבייט קאָן ער נישט טון.

אין משוגעים־הויז קאַנט איהר געפינען א מענשען, וואָס האַלט זיך פאַר'ן גרעסטען גענעראַל אין דער וועלט, אָדער אפילו פאַר'ן קיסר און דאָך זאָל איהם אָנשטעהן צו שניידען גראָז, און א פּרינצעסין וועט געמיטליך זיצען אין קיך און שיילען קאַרטאָפעליעס. דער שכל איז, אַז זיי זענען אַזוי פאַרטון אין זייער אייגענער זאַך, אַז די גאַנצע רעאַלע וועלט איז זיך גאָר א בעזונדער ענין פאַר זיך און צו איהר האָבען זיי גאָר אַנדערע בעציהונגען.

און נאָך עפּעס א זאַך ווילט זיך מיר אין דעם צוזאַמענהאַנג זאָגען, הגם דאָס איז שוין נישט קיין מוסר־השכל פון די משוגעים: איך מיין, אַז ווען מען זאָל נעהמען קלאָרע און זיי געבען, אויב נישט אַלע מאָל, איז כאָטש פון צייט צו צייט, אַזעלכע ווייסע בעטען און ברייטע וועראַנדעס און פרישע לופט און גוטע עסענס און א שטילע, בערוהיגענדע אַטמאָספערע, וואָלטען אויף דער וועלט געוועזן א היבש ביסעל ווייניגער משוגעים.

אַנ'אָרימער מענש מוז ווערען א פערברעכער, צי בלייבען אַנ'אידיאָט, צי אַראָפּגעהן פון זינען, כדי צו קאָנען אָנקומען אין אַנ'אָרט, וואו דאָס לעבען דיינס וועט זיין אָנגענעמער און לייכטער און געזינטער.

און דאָס איז דאָך אייגענטליך די גאַנצע בעהאַנדלונג פון די גייסטיג־קראַנקע היינט־צו־טאָג — אויפּפּאַסען אויף זיי און מאַכען די לעבענס־בעדינגונגען מעהר גינסטיג און זיי געבען בעשעפטיגונג, זיי פּאַמעלעך און מיט סימפּאַטיע צוריק אַריינציהען אין דעם לעבען, פון וועלכע זיי האָבען זיך אַליין אַרויסגעריסען.

א גרויסער טייל פון פון גייסטיגע קראַנקהייטען קומען דירעקט פון אָרגאַנישע קראַנקהייטען — סיפיליס, אַלקאָהאָליזם, אַרטעריא־סקלעראָז, אַלטקייט, בעשעדיגונג און פערשידענע אַנדערע סבות, וואָס ווירקען דירעקט אויפ'ן מענשליכען אָרגאַניזם און פערגיפטען דעם מוח. אָט די גייסטיגע קראַנקהייטען קאָן מען היילען מעדיצייניש, ווייל זייערע סבות זענען דירעקט אָרגאַניש. אָבער כמעט א העלפט פון די גייסטיגע קראַנקהייטען זענען אַזעלכע, וואָס מען נישט אָנווייזען, וואָס זייער פיזישע סיבה א'ז. דער מענש ליידט נישט פון קיין קראַנקהייטען, וואָס פערגיפטען זיין אָרגאַניזם, און זיין מוח איז, ווי ווייט די היינטיגע פיזיאָלאָגישע אונטערזיכונג געהט, אויך נישט געריהרט, ווי דאָס ווייזט די אַטאָפּסיס אויף פערשטאָרבענע משוגעים. אין אַנדערע ווערטער: דעם מענשען'ס גייסטיגער אַפּאַראַט שיינט צו זיין געזונט, נאָר ער אַרבייט שלעכט. עס איז פונקט ווי אַנ'אויטאָמאָביל זאָל זיין מעכאַניש גאַנץ פּערפעקט. און דאָך זאָל ער אַנשטאַט געהן גלייך אונטערשפּרינגען.

אָט די משוגעים, וואָס ביי זיי פונקציאָנירט נישט ריכטיג זייער גייסטיג לעבען, קאָן מען מיט קיין מעדיצין גאָרנישט העלפען. מען קאָן זיי נאָר בערוהיגען די נערווען, אָדער אָפּהיטען זיי פון אַנדערע רייצונגען, און דאָס איינציגע, וואָס בלייבט איבער פאַר זיי צו טון, איז זיי געבען די גוטע געלעגענהייט צו קומען צו זיך דורך אַוועקציעהן פון זיך.

וואָרים דער גרעסטער טייל פון די דאָזיגע גייסטיג־קראַנקע ליידען פון דעם, וואָס זיי גראָבען זיך צופיל אין זיך אַליין. זיי שליסען זיך אָפּ פון דער רעאַלער וועלט און פערבעהאַלטען זיך אין זייער אייגען־געמויטער וועלט פון פאַנטאַזיע. דורך דעם ווערען געמינערט זייערע אינטערעסען. דורך דעם פערלירען זיי דעם ווילען עפּעס וואָס צו דערגרייכען. דורך דעם ווערען זיי אָפּגעטעמפּט גייסטיג, ווייל זייער גייסטיג לעבען, אָפּגעריסען פון דער וועלט, איז אָרעם און אַרבייטסלאָז.

אַזאַ איינער, זייענדיג אין דער היים, ווייל דאָס רוב נישט אַרויס פון הויז, האָט קיין חשק נישט וואָס עס איז צו טון, ווייל פון קיין זאַך נישט ווייסען, און ער הויבט אָן לעבען אין א גייסטיגער פוסטעניש. עס קומט אַזוי ווייט, אַז ער וויל שוין אפילו נישט אויפּפּאַסען אויף זיך אַליין, אויף זיינע נאַטירליכע בעדערפענישען.

קומענדיג אין משוגעים הויז, ווערט זיין לעבען אַנדערש רעגולירט, ער ווערט צוריקגעצויגען ביסלעכווייז. צוערשט מיט לייכטער, איינפאַכער אַרבייט, דערנאָך מיט שווערערער. מיט דער צייט, איבערהויפּט צוזאַמען מיט נאָך אַזוינע ווי ער, הויבט ער אָן טון אַרבייט מיט מעהר חשק און ווערט ביסלעכווייז פּראָאינטערעסירט אין זאַכען.

מענשען פון דעם טיפּ — דעמענציא פּרעקאָקס — האָבען קנאַפּע שאַנסען געזונט צו ווערען, אָבער מען קאָן אָפּשטעלען זייער גייסטיגען באַנקראָט און פערהיטען, אַז עס זאָל זיי נישט ערגער ווערען ווי עס איז. אָט דעם טיפּ קראַנקע קאָן מען אָבער אַמאָל דערקענען נאָך גאָר אין אָנהויב, אין דעם מענשען'ס קינדהייט. און די צייט צו היילען אַזאַ משוגעת איז נישט, ווען ער געהט אַראָפּ פון זינען, נאָר ווען ער איז נאָך א געזונט, יונג קינד, אָבער מיט א נייגונג זיך אָפּצושליסען פון דער וועלט און זיין פאַרטון מעהר מיט זיך אַליין ווי מיט דער גרויסער וועלט אַרום איהם. אָט דעמאָלט איז די צייט איהם צו נעמען אין די הענט און איהם אויסקערען אויף דער אַנדערע זייט — פון אינוויינעג אין דרויסען.

און נאָך אַנדערע סאָרטען משוגעים — די, וואָס אָט זענען זיי אויסערגעוויינליך אַקטיוו און אָט פאַלען זיי אַריין אין טיפסטער גערדריקטקייט. אויך זיי זענען נישט פיל אַנדערש פון די קלאָרע. וואָרים צווישען קלאָרע האָבען מיר דאָך אויך אַזעלכע, וואָס זענען צו־אַקטיוו און אַזוינע, וואָס זענען שטענדיג אומעטיג און פּאַסיוו. און א ריי אַנדערע. אַלע צוזאַמען פאָרמירען אָט דאָס שווערגעזינטעל, וואָס פילט אויס די שטאָט פון משוגעים.

—:0:—

שרעקן פון א פרוי

(ענדע פון 7־טע זייט)

אויסכאַפּען? ווער וואַרט אויף איהר, אין וואו וועט זי זיך אַהין טון? אַהן איהם, איהר מאַן, וועט זי דאָך פערלוירען ווערען... ווער וועט זיך וועגען איהר קימערען?"

טראַכטענדיג וועגען איהר מאַן, האָט זי אָנגעהויבען צווייפלען, צי האָט זי איהם טאַקע אַזוי נישט ליב. צי איז דאָס נישט אַמאָל אַנ'איינרעדעניש, א געוואוינהייט, וואָס איז נאָך פערבליבען פון דעמאָלט, פון נאָך דער חתונה. איצט לעבען זיי דאָך שוין אַזוי פיל יאָהרען צוזאַמען, ער איז דאָך דער פאָטער פון איהרע קינדער. און ער איז אַזאַ גוטער, אַזאַ געטרייער. און ער האָט דאָך זי אַזוי ליב, וואָס האָט זי אייגענטליך צו איהם? פאַר וואָס מאַטערט זי איהם מיט איהרע שלעכטע און בייזע האַנדלונגען? און פאַרוואָס וויל זי איהם פערטרייבען פון זיך?

עס טוט איהר וועה. א געפיהל פון חרטה נעהמט איהר באַנגען. זאָל ער נאָר צוריקקומען. איצט וועט זי שוין אַנדערש ווערען, זי וועט ווערען צו איהם בעסער, פריינדליכער און נעהענטער. זאָל ער נאָר צוריקקומען.

צוויי א זייגער ביינאַכט האָט זי דערהערט, ווי איהר מאַן איז שטילערהייט אַריין אין הויז, און אין דער פינסטער אַריין צו זיך אין צימער. איהר האַרץ האָט זיך אַזש א הויב געטון פון פרייד...

דער טאַנץ אַרום גאָלדענעם קאַלב.

30) (ראָמאַן).

ראָבערט איז נאָך אַלץ געשטאַנען לעבען איהר אַנ,איבעראַשטער, מיט אויפגעריסענע, אויס נעגלאָצטע אויגען, ווי ס'וואָלט זיך פאַר איהם ענטפּלעקט עפּיס אַ ביז וואונדער.

און סעסיל האָט שנעל פאָרטגעזעצט:

— איך לאָז אַרורך פּרטים און געה צוגלייך צום עיקר־ענין!

אַלזאָ, נישט האָבענדיג די מעגליכקייט צו מאַכען זיך אַ לעבען פון מיין שיינקייט, האָב איך זיך אָנגעקליבען אַנ'אַנדער געביט: איך דין איצט אין דער אינטערנאַציאָנאַלער פּאָליציי, און איך געניס דעם צוטרוי פון דער העכסטער מאַכט. קיין צאָפּאָט ביז איך אָנגעקומען, כדי צו דערפיהרען אַ געהיימער אויספאָרשונג אין דעם ענין איזאַק בערג.

דאָרט האָב איך דיך געטראָפען צום ערשטען מאָל. אין פראַנקרייך געפין איך זיך נישט לאַנג.

ווען איך האָב דיר געגעבען צו־וויסען, אַז סאַלאָמעאַ, דיין ליבהאָבערין, איז די מערדערין פון בערג'ן, — אויף וואָס איך האָב ממשות'ריגע בעווייזען, — האָב איך געהאָפט, אַז דו וועסט זיך שיידען מיט דער ראָזיגער פרוי, נישט וועלענדיג זיין איהר שותף.

און נאָך־מעהר סאַקי דערפאַר, וואָס זי קען אַ ליאַדע מינוט אַרעסטירט ווערען...

דאַרפסט דאָך פערשטעהן, אַז דער אויספאָרשונגס־ריכטער איז נישט אַזאַ גרויסער טיפּש, ווי דו קענסט זיך עס פאָרשטעלען, און ס'איז נענוג אַ פּיפּס, צו טון איין וואָרט, כדי דער אמת זאָל אַרויסשווימען אויפ'ן אויבערפלאַך, ווי בוימעל אויפ'ן וואַסער...

האָט זיך דען דיין שוועסטער געקענט פאָרשטעלען, אַז דו ביזט פעהיג צו בלייבען אין דער געזעלשאַפט פון אַ פרוי — אַ מערדערין?

איך ווייס עס גאַנץ גוט, אַז כדי צו לעבען בריוט, ביזטו געוואָרען אַ פּראָפעסיאָנעלער קאָרטען־שפּילער. איך ווייס אויך אויסגעצייכענט וועגען די שווינדלערייען וואָס דו בעגעהסט, כדי צו זיין שטענדיג אַ געוואונענער... איך קאָן אַפילו די מענשען וואָס ריינגלען דיך אַרום און רינגען רייגע אינטערעסען... און — זעלבסטפערשטענדליך איז עס אויך אַז איך וועל דיך נישט גלעטען איבער'ן בעקעל פאַר ריינע מעשים טובים...

עס איז אָבער דאָ אַ שטיקעל חילוק צווישען אַ קאָרטען־שווינדלער און אַ פּראָסטיטוטקע, וועלכע העלפט זיך צו אין איהר „כשר'ער" פּרנסה מיט אַ קינזשאַל...

אַנימעלט האָט מען דיך געהאַלטען פאַר אַ פייערדינען קאָפּ, פאַר אַ שטאַרקען חכם, און עס ליינט זיך מיר גאָר נישט אויפ'ן שכל, דו, ראָבערט, וואָלסט נישט פערשטעהן, ווי דו האָסט צו האַנדלען אין אַזאַ פאַל...

דו טאָרסט נישט צווייפלען, נישט וואַקלען זיך...

נעה זיך געזונגרעהיים, וואו נאָר די אויגען וועלען דיך טראָגען, שווינדעל ווייטער ראָבעזע, נאָר דו טאָרסט בשום אופן נישט פערבלייבען אין רשות פון דער ראָזינער אומגליקליכער, וועלכע קאָן דיך דערפיהרען צו אַ שרעקליכען פּאַטאַלען סוף!..

ראָבערט, עס וועט דיר גאָרנישט העלפען— מוזט זיך שיידען מיט דער ראָזיגער ראָמע!..

וואָס!?. שיידען זיך מיט סאַלאָמעאַ'ן?! — האָט ראָבערט נישט מיט זיין קול אויסגעשריגען — דאָס איז דאָך אַנ'אומעגליכע זאַך!..

— אַלץ איז אויף דער וועלט מעגליך! — האָט איהם סעסיל איבערגעשלאָגען.

— אַ חוץ דעם סאַקי, מיין טייערסטע שוועסטער! דו ווייסט נישט, סעסיל, וואָס עס הייסט אַזוינס ליבע)!.. דיר איז אומבעקאַנט די קראַפט פון ליידענשאַפט!.. דיין מוח, וואָס איז פריי פון תאווה־איבערלעבונגען פערנעהמט גאָרנישט דעם טעם פון גרויסען ליבע־גענוס!.. איך האָב, פערשטעהסטו מיך, ליב סאַלאָמעאַ'ן!.. מיט איהר האָב איך מיין גורל פערבונדען.. און איך וועל טריי בלייבען דעם וואָרט, וואָס איך האָב איהר געגעבען!..

— דו ווילסט טריי בלייבען דיין וואָרט!.. דו וועלכער האָסט רעזערטירט פון מיליטער, און וואָס שוין זעקס־זיבען יאָהר, ווי דו טוסט אָפּ די מיאוסטע שווינדלערייען?!...

— מ'קאָן פערראַטען אַלץ און אַלעמען, נאָר נישט אַ געליבטער פרוי!

— אַ מאָרנער פערשוין ביזטו, ראָבערט!— האָט זיך סעסיל האַרט און אכזריות'דיג פונאַנדערגעלאַכט — דו גיסט עפּיס צו דיין ליבע אַ פאַנאַטישען כאַראַקטער, פונקט ווי זי, די ליבע וואָלט געווען דער עיקר פון דיין גאַנצען לעבען! און איך, פערשטעהסטו מיך, קאָן היינט, מאָרגען, אָבער ווען עס וועט זיך מיר פערגלוסטען אַריינפּאַקען דיין געליבטע יפת תואר, קודם אין תפיסה און דערנאָך אויף קאַטאָרגע!.. דאָס רעכט האָט זיך איהרע בעזונדערע, ספּעציפישע ליידענשאַפטען, און אויב ס'איז דיר נאָך פערבליבען אַ ביסעל שכל אין דיין נאַרישען קאָפּ, דאַרפסטו עס, ברודערקע נוט אַריינגעהמען אין זינען.

— ליבע סעסיל! צי גערעכנסטו מיין צוגעבונדענקייט צו דיר?.. ביזט נאָך געווען נאָר אַ קליין מיידעלע — אַ פּעמפּיקעל — ווען איך בין שוין געווען אַ דערוואַקסען בחור'ל... מיר דוכט זיך אַז איך וואָלט פאַר דיר געגאַנגען אין פייער און וואַסער!... מען האָט דאָך איבערגעלאָזט אויף הפקר, נישט צוגעגרייטענדיג צו פיהרען אַנ'אָרענטליכען קאַמף מיט'ן שווערען לעבען!..

מיר האָבען זיך ביידע נישט וואָס פאַרצוּוואַרפען... דו ביזט אַוועק אויף דעם וועג, וואו דו האָסט געקאָנט געהן! איך האָב אויך אַזוי געהאַנדעלט, ווי איך האָב געקענט — ענטלאָפען פון מיין פּאָטערלאַנד דערפאַר, ווייל אונזער משפּחה־נאָמען איז דורכ'ן פאָטערס באַנקראָט און זעלבסטמאָרד בעפלעקט געוואָרען אויף דורות.

— איך וויל אונזער משפּחה—נאָמען רעהאַביליטירען, רעכטפערטיגען!— האָט סעסיל אויסגערופען.

— דאָס וועט זיך דיר בשום אופן נישט איינגעבען! דאָס לעבען איז צו קורץ, און ס'וועט נישט סטייען קיין צייט אויף צו מאַכען פערגעסען דעם נאָמען פון דעם יוד איירעלשטאַט, וועלכער האָט רואינירט הונדערטער משפּחות פון זיינע קליענטען, און זיך אַליין צו־גרונד געבראַכט... געלד־היזיקות זענען מענשען צום ווענינסטען מוחל!.. אז דו — נעהם זיך אַליין — דו דינסט אין דער געהיים־פּאָליציי. קיין שטאַרקערער כבוד, פערשטעהסטו מיך, און אַלע דיינע בעמיהונגען און חלומות קענען דאָ העלפען, ווי אַ טויטען באַנקעס... מיט אונז, שוועסטער'ל, איז שוין אין דער הינזיכט אַ פערפאַלענע זאַך, און פון בית־עולם ברענגט מען נישט צוריק!..

ראָבערט האָט זיך אָפּגעווישט דעם קאַלטען שווייס, וואָס איז איהם אַרויסגעשטרעטען אויפ'ן שטערען, און היציג פאָרטגעזעצט:

(פאָרטזעצונג קומט).

דער קונדס

הומאָר — סאַטירע

צוזאַמענגעשטעלט דורך א. שאַרפּצינגעל

פּאָליטיק פון דער וואָך.

כינע איז נאָך אַלץ אויבען אָן אין דער פּאָליטיק.

רערענדיג, אין דער היינטיגער וואָך, מיט אַ גרויסען וועלט־דיפּלאָמאַט, סכּן חדער לאַגע אין דער פּאָליטיק, האָט ער מיר געענטפערט דיפּלאָמאַטיש: ס'איז ביטער!

האָב איך פערשטאַנען, אַז דאָס מיינט ער כינע.

וואָס רען, ער האָט געוואָלט אפשר מיינען דערמיט אָנצווינקען אויף דעם גאָטעס־אויסטויש צווישען פּוילען און די סאָוויעטען?

נאַרישקייטען! אַזעלכע גאָטעס, וענען נישט ביטער און נישט זיס, נישט מילכיג און נישט פליישיג.

מיר דיפּלאָמאַטען קוקען דערויף מיט בטול. אויב שוין יאָ זוכען אַביסעל ביטערקייט, קאָן מען עס געפינען צווישען פּוילען און ליטע. דאָ, פערביטערען זיי זיך טאַקי די צררים די יאָהרען און ליטע שרייט זיך אויס פאַר אַ ביטערען שלום־מזל.

די דיפּלאָמאַטישע וועלט קוקט אפשר דאָ אויך אַהער מיט פערביטערטע בליקען, ווייל דאָ קאָן אַמאָל אַרויסשפּרינגען אַ גרויס ביטערניש.

נאָר געה, קלעהר וואָס עס וועט זיין, אַז אין כינע איז שוין ביטער. נישט בחנם איז „כינע" ביטער.

יאָ, מיין גרויסער וועלט־דיפּלאָמאַט האָט זיכער געמיינט כינע.

—:O:—

פּוילען־ליטע

ליטע מיט פּוילען,
פּוילען מיט ליטע,
רערען פון שלום
שוין יאָהרען אַ שמיטה...

רערען און פאָהרען,
פאָהרען און רערען,
וועגען אַ שלום
אַ גוטען פאַר ביירען...

ווערטער און מעשים,
מעשים און ווערטער,
אַ ווייטער מהלך —
מען שטעהט אויף די ערטער...

אויך זומער וואוינונג.

די לעטניקעס אַרום סלאָדו האָבען זיך געוועגרעט צו דער סטאַראָסטווע אַז די דאָרפס־ווירטסלייט זאָלען געצוואונגען זיין איינצופיהרען אין די זומער־וואוינונגען צענטראַל־בעהייצונג.

פאָרט פּראָגרעסירט.

— וואָס זאָגט איהר ווי די פרויען געהען דאָ אָנגעטון?

— פאָרט מעהר ווי אונזער מוטער חוה.

—:O:—

פון אויסלענדישען מאַרק.

אימפּאָרטירטער הומאָר מיט וואַלאָריזירטען צאָל

ווי אַזוי

— נישטאָ וואָס צו רעדען! פרויען זענען שעהנער פאַר די מענער!

— נאַטירליך!

— ניין, קינסטליך!

ווער פון ביידע?

אין פּאַריזער ציוויל־שטאַנד־אַמט קומט צוגעהן אַ יונג פּאָרעל, וי איז אָנגעטון איינגאַנצען ווי אַ מאַנספּערשוין.

דער בעאַמטער ווענדט זיך צו זיי:

— דער ערשטער מוז אונטערשרייבען דער מאַן, אַלזאָ ווער פון אייך ביידען!

אין דאָרף

— צו ביי אייך אין דאָרף זענען אַלע מיידלעך אַזעלכע שעהנע, ווי איהר?

— כ'מיין נישט... איך קוק בלויז אויף די יונגליך.

פלעגער אויף זומער

מ אַ ן: פּאַראַיאָהרען האָט אַ נז דער זומער אָפּגעקאָסט 30 טויזענט פראַנק!

פ ר וי: מ'קאָן מאַכען עס זאָל קאָסטען בלויז אַ דריטל...

מ אַ ן: מיר וועלען פאָהרען אין אַ ביליגערען קוראָרט!?

פ ר וי: ניין, בלויז איך אַליין וועל פאָהרען...

דיוענגפּעקציע

— וואָסערע מיטלען נעהמסטו אָן געגען טיקראָבען?

— ערשטענס, קאָך איך איבער דאָס וואַסער.

— נו, און ווייטער?

— ווייטער סטעריליזיר איך עס...

— און דערנאָך?

— דערנאָך... טרינק איך אַ גלאָז ביר!

—:O:—

דאָס גרויסע רעטעניש.

ס'איז אַ מאָדנע וועלט—איך־לעבען —
ס'איז אַ רעטעניש גאָר גרויס,
כ'קאָן אַן עצה זיך נישט געבען
מיט אַ תירוץ'ל אַרויס.

אָט, למשל, איז „איטאַליא"
וואו פערשוואונדען אונטערוועגס...
לויפט מען ראַטעווען און זוכען
מענשען בסך הכל זעקס...

און אין כינא, אַז מען רייסט זיך
פיל אַרמייען פאַר די כעס,
טראַכט נאָר קיינער נישט פון רעטונג,
פונקט עס גייט נאָר וועגן... צעס!

מאָדנע, מאָדנע, באמונות —
קיין שום חכם דאָס פערשטייט.

אַלץ עס טרינקט זיך איז סכנות,
אַלץ איז עפּיס שטאַרק צודרייט.
וואו דו קעהרסט זיך, וואו דו ווענדסט זיך,
גייט אַלץ מיט'ן קאָפּ אַראָפּ,
קאָנסט נישט קיינעם, קוים דערקענסט זיך
האָסט כ'יין כוח זאָגען סטאָפּ!

א ן דערווייל איז אַלץ צעטרענצעלט—
ס'ווייזט די צייט אַ שוואַרצע קונץ,
ווען אין אָנהויב יוני טענצעלט
קאַלטער הערבסט אין לאַנד צו אונז!

קאַלט — אַ קרירה! צייהנער־ציטער,
בלעטער ווערען איינגעדאַרט
דאַכט זיך מוזען וועט מען — ביטער —
כ'פעלצער שלעפּען פון לאָמבאַרד!

יאָקעל בן פלעקעל.

ער און די אַרבייטער.

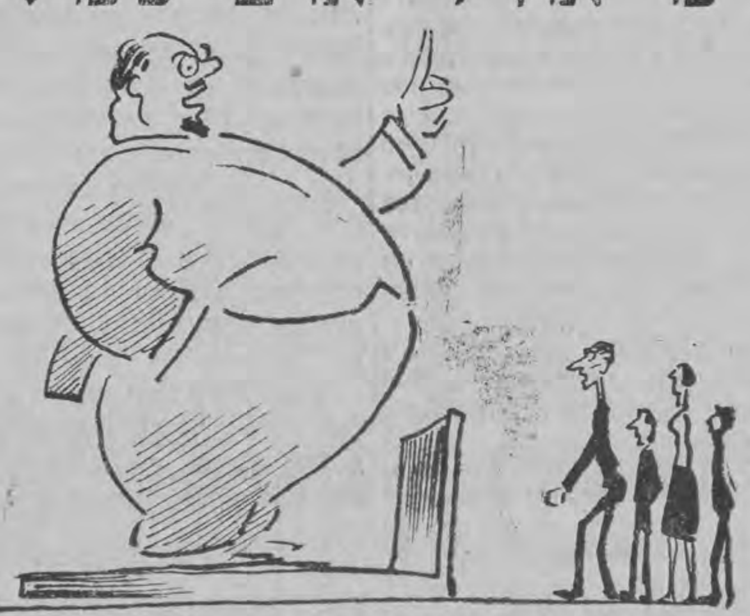

אינדוסטריעלער: (צו דער אַרבייטער־יעדעגאַציע): צו וואָס דאַרפט איהר הוספות? קוקט אויף מיר, איך בעקום נישט קיין הוספות, נו, זעה איך חלילה שלעכט אויס?!

ביי די אונטערהאַנדלונגען

צווישען די טעקסטיל־אינדוסטריעלער און די אַרבייטער.

(ספּעציעלער בעריכט פון „קונדס"־רעפּאָרטער).

דאָס וואָרט נעהמט דער בעוולהטער אינדוסטריעלער באַרטשינסקי, וועלכער זאָגט: „וואָס האָט איהר זיך אויף אונז אָנגעזעצט, מיינע העררען! קנאַפּ צרות לליידען מיר. אָט, האָבען מיר אָנגעהויבען זיך צו בויען נייע פּאַלאַצען און מיר דאַרפען געלד זיי אויסצופערטיגען; אָט דאַרפען מיר שיקען געלד קיין אויסלאַנד, כדי אונזערע קאָנטעס צו פערפולען: אונזער מיטגליד בירערמאַן מאַכט חתונה אַ טאָכטער און מיר מוזען זאָרגען פאַר נדן; אונזער מיטגלידערין פּאָזנאַנסקאַ דאַרף זיך קויפען פיער נייע אויטאָ'ס, כדי צו ראַטעווען דער כבוד פון אייך לאָדזער בירגער; און איידער נעהמען דעם ערשטען פּריז, בעת די אויטאָ־ווישטשיגעס; אונזער מיטגליד גראָהמאַן דאַרף זיך קויפען אַ נייעם סטראָשאַצקע אַנצוג, כדי צו קומען אויף די זיצונגען און אַרבייטען פאַר אייך צוזאַמען מיט די סאָציאַליסטען אין שטאָט־ראַט; אונזער מיטגליד אָסקאַר קאָן דאַרף האָבען גרויסע סומען אויף יורישע צדקה־צוועקען; אונזער מיטגליד גייער, האַלט אין אויסבויען אַ פּרעכטיגען ספּאָרט־און שפּיל־פּלאַץ פאַר זיינע אָרימע קינדערלעך. צו דעם אַלע בדאַרף מען דאָך געלד נאָך אַ צולאָג דערצו האָבען מיר דאָך שוין איצט אַלע אויסלענדישע פעסער אין טאַש און גערונגענע ווילעס אין די קור־ערטער און איהר פערדרעהט אונז דעם קאָפּ מיט אַזעלכע נאַרישע זאַכען; עפּיס 15 פּראָצענט הוספה. וויפיל וועט אויסמאַכען פאַר יעדען פון אייך אַ וואָך? אפשר 4 זלאָטים? נו, לוינט אייך צו מאַכען אַזאַ געוואַלד, אונז עגמת נפש אָנטון און צייט צו פערנעהמען?!.

דערויף האָט גענומען אַ וואָרט אַן אַרבייטער־פאָרשטעהער, וועלכער האָט געזאָגט: „מיר פערשטעהען אייער שווער און טרויעריגע לאַגע. מיר וועלען טאַקי בעשליסען פאַר דער הוספה, וואָס מיר ווילען פון אייך, צו גרינדען אַ בויקאָאָפּעראַטיוו אויסצובויען הייזער צו איין שטוב פאַר אינדוסטריעלער, וועלכע האָבען קיין וואוינונגען נאָך נישט, גרינדען „הכנסת כלה", ביים פערבאַנד פון די גרויס־אינדוסטריעלער, קינדער־היימען פאַר אָרימע קינדער פון אייערע מיטגלידער; שווינדזוכט־סאַנאַטאָריעס פאַר אייערע קראַנקע לונגען; געוועלבער, וועלכע וועלען געבען אייך אויף ראַטעס: זעש, שיך, מלבושים, א. אַז. וו., אַ סטיפּענדיע פאַר אַ וויסענשאַפטס־מענש, וועלכער זאָל ערפינדען אַ מיטעל, ווי אַזוי איינגאַנצען נישט צו עסען: אַן אַרבייטסלאָזען־פאָנד, וועלכער זאָל אייך געבען אונטערשטיצונגען בעת מיר וועלען ביי אייך שטרייקען א. אַז. וו.

נעהערט אַזאַ פּראָגראַם פון די אַרבייטער, האָבען די אינדוסטריעלער געמאַכט אַ בעראַטונג און בעשלאָסען צו געבען זייערע אַרבייטער 1 פּראָצענט הוספה.

למ"ך.

ענטדעקט אַ נייעס.

צום דווינסקער רב, דעם בערימטען ראגאַטשאָווער, קומט אַמאָל אַ מחבר מיט אַ ספר, וואָס איז נעדרוקט אין גראיעווע און ער בעט דעם ראגאַטשאָווער ער זאָל איהם געבען אַ הסכמה.

דער ראגאַטשאָווער כאַפּט אַ בליק אין ספר און רופט זיך אָן:

— דאָס איז אַ וויכטיגער ספר, איהר האָט דערמיט אַ נייעס ענטדעקט, אָבער קיין הסכמה קען איך אייך נישט געבען.

— איך פערשטעה אייך נישט רבי! — צעשטעהט זיך דער מחבר — אַז דער ספר געפעלט אייך, איז פאַר וואָס ווילט איהר מיר נישט געבען קיין הסכמה?

— אויבזיפט אייערע ווייל, — מאַכט דער רבי, — איך גיב אייך נישט קיין הסכמה, נאָר דעם אמת מוז איך זאָגען איהר האָט מיר מיט אייער ספר אַ נייעס ענטדעקט.

דער מחבר איז נאַטירליך זעהר נייגעריג געוואָרען. וואָס פאַר אַ נייעם האָט ער נעקענט ענטדעקען דעם בערימטען ראגאַטשאָווער. און ער פרעגט:

— נו, מילא, רבי, איהר ווילט מיר קיין הסכמה נישט געבען, אָבער זאָגט מיר כאָטש וואָס האָב איך אייך מיט מיין ספר פאַר אַ נייעס ענטדעקט?

— איך האָב ביז איצט נישט געוואוסט אַז אין גראַיעווע איז דאָ אַ דרוקעריי, — האָט דער רבי געזאָגט מיט אַ שמייכעל.

ער קען די מלאכה.

פאָטער: איך וועל אייך ווייזען ווי צו קושען מיין טאָכטער!

יונגערמאַן: ס'איז נישט נויטיג, כ'קען אַליין די מלאכה.

פרייער בעלעמער.

(דאָ דערלויבט דער „קונדס" זיך אָראָפּצורערען פון האַרצען).

השוב'ער „קונדס"!

מען האָט אויף מיר אויסגעטראַכט אַ בלבול, בכן, איך האָב געוואָלט זאָגען, אויף אַ זיצונג פון קהלה־ראַט, אַז „עס איז נידריגער פון מיין כבוד צו זיצען מיט אַזאַ קהלה־ראַט."

איך, וועלכער בין דער פערטרעטער פון אמת אויף אונזער זונהיגער ערד, געפין פאַר נויטיג, לסען האמת, פעסטצושטעלען:

איך האָב אַזעלכע שענדליכע אויסדריקען נישט בענוצט; עס איז קיין זיצונג פון קהלה־ראַט נישט געווען; קיין קהלה איז בכלל נישטאָ; פרעזעס פון קהלה־פערוואַלטונג בין איך קיינמאָל נישט געווען; בוזריגערן קען איך גאָרנישט און אַלץ, וואָס מען זאָגט וועגען מיר איז שקר מוחלט.

איך צייכען מיט דרך־ארץ

ל. מינצבערג.

פרעזעס פון דער ווּרישער קהלה־פערוואַלטונג אין לאָדז.

השוב'ער „קונדס!"

ווי געפעלט אייך די הכחשה פון פרעזעס מינצבערג? ער פאַלט דאָך נאָר אָן אויף מיר. איך געפעל דאָך איהם נישט פאַר קיין פרעזעס.

שוין מיט מיין רופען פּאָליציי אַראָפּצופיהרען פון דער טריבונע א רערנער, אַ נודניק, האָב איך בעוויזען, אַז איך בין אַ פרעזעס „נאַפּאָלעאָן" איך קאָן מיט רעכט זאָגען: „וואויל איז דעם דור וואָס איך בין זיין קהלה־מנהיג".

נאָר ער, מינצבערג, איז דער צושטערער און צורודערער. ווען די „אומפּאַרטייאישע" האָבען געפיהרט די קהלה ביי דער נאָז, איז דאָרט געווען אַ גאָלד־גרוב.

אַזוי לאַנג ווי מינצבערג וועט זיין פרעזעס וועם די וועלט קיין קיום נישט האָבען.

ש. בורזינער

פרעזעס פון קהלה־ראַט.

—:O:—

האָט חתונה.

(אַ געגראַמט שדכנות־בריוועל)

רייכע מענער און שעהנע מענער,
ווילדע מענער און קרומע מענער,
מלמדים און פּיראַטען,
בעהעלפערס און סאָלדאַטען,
שניידער און פּאָעטען —
האָט חתונה!

ברונעטע מיידלעך און נעטע מיידלעך,
שעהנע מיידלעך און קליינע מיידלעך,
אַלטע מיידלעך און קאַלטע מיידלעך,
געפּאַרבט־ליפּיגע און סטיפּיקע,
קורץ־קליידעלדיגע און דריידעלדיגע
לוסטיגע און פלאַך־ברוסטיגע,
קעכינס און אָפּעראַ־זינגערינס —
האָט חתונה!

ל—נ.

—:O:—

שפּאַס פון פאַמיליען־ווינקעל

אַלץ אומגליקליך

ווייב: ביסטו געווען גליקליך אין ליבע פאַר דער חתונה?

מאַן: זעהר אומגליקליך. מיין ערשטע ליבע איז געשטאָרבען, די צווייטע האָט חתונה געהאַט פאַר אַן אַנדערען און די דריטע...

ווייב: וואָס איז מיט דער דריטער?

מאַן: די דריטע ביסטו, מיין ווייב.

אַ געטרייער טאַטע

— פאַר וואָס בעליידיגסטו מיך אויך, טאַטע, ס'איז מיר חיוניג דער מאַן?

— טאַקע דערפאַר וואָס ער שאַנעוועט נישט מיין טאָכטער, שאַנעווע איך נישט זיין ווייב.

אַ טרייסט

— פאַרוואָס איז גמרא גיטין פאַר גמרא קידושין?

— ווייל דער אויבערשטער שיקט די רפואה פאַר דער מכה.

דער ריכטיגער מלאך

קינד: מאַמע, זענען טאַקע פערהאַן מלאכים מיט פליגלען?

מ אַ מ ע: יאָ, מיין קינד:

ק י נ ד: קענען זיי פליהען?

מ אַ מ ע: געוויס מיין קינד.

ק י נ ד: טאָ פאַרוואָס פליהט נישט אונזער דינסטמיידעל?

מ אַ מ ע: זי איז דאָך נישט קיין מלאך.

ק י נ ד: אָבער דער טאַטע רופט איהר מלאכ'ל...

מ אַ מ ע: אויב אַזוי... וועט זי שוין פליהען.

—:O:—

דער געלער גאַז.

(ענדע פון 5-טע זייט)

די קריגסהעצער, וועלכע שטעהען תמיד אין אַ זייט, נאָר די קעמפענדע מאַסען — זיי נעהמען זיך צום קריג נישט נאָר אָהן יעסווערען שפּילען פון בלוט, ד. ה. אָהן וועלכער ס׳איז לוסט, נאָר תמיד מיט דעם גרעסטען ווידערווילען צום קריג און זיי זוכען נאָר די מינדעסטע מעגליכקייט, כדי צו מאַכען צום קריג אַ סוף. דריטענס, אויב אַמאָל איז נויטיג געווען צום קריג אַט דאָס שפּילען פון בלוט אין די אָדערען, איז איצט שוין אַזאַ העלדיש בלוט לחלוטין נישט נויטיג.

עס זענען שוין פון לאַנג פאַריבער די צייטען, ווען גענעראַלען פלעגען פליהען אין די שלאַכטען אויף ווייסע פערד און קליינע קאַפּראַלען אין דרייקאַנטיגע היטען האָבען צייט געהאַט צו רעדען וועגען פּיראַמידען און וועגען 40 יאָהרהונדערטער, וואָס קוקען אַראָפּ פון די פּיראַמידען (נאַפּאָלעאָנס אויסדרוק בעת דער קאַמפּאַניע אין עגיפּטען). און איצטיגען קריג איז קיין צייט נישטאָ זיך צו פאַרנעהמען מיט אַזעלכע נאַרישקייטען. ס׳איז קיין צייט נישטאָ פאַר פונאַנדערגעפלאַטערטע פאָהנען און פייערליכע מוזיק, ס׳איז בכלל נאָרנישט געבליבען פון די אַלע „שעהנע" זאַכען, וואָס פלעגען אַמאָל אַרויסרופען ענטציקונג.

די געגנער זעהען אפילו נישט איינער דעם אַנדערען. און וואָס פאַרא רייד קאָן זיין וועגען ווייסע פערד אין די פער׳עיפּוש׳טע, פאַרלייזיגטע גרובענס, אין די נאַסע און שטיקענדיגע נאָרעס, פון וועלכע מ׳טאָר די נאָז נישט אַרויסשטעקען.

דעם קריג בכלל מאַכען נישט מענשען אין גלענצענדיגע מונדירען און אויף ווייסע פערד, נאָר ציווילע כעמיקער אין כעמישע לאַבאָראַטאָריעס, אינזשינערען ביי זייערע אַרבייטסטישען, דאָקטוירים-פּראָפעסאָרען אין באַקטעריאָלאָגישע אינסטיטוטען.

אַלע העראָאישע ושטעטען און ווערטער, וועלכע די געשיכטע האָט אויפגעכאַפּט און וועלכע מ׳פלעגט צומיינסטענס אויך נעדענקען זענען טאַקע געבליבען נישט מעהר ווי אין דער געשיכטע. דאָס לעבען האָט זיי נישט נאָר אוועקגעוואָרפען, נאָר זיי זענען געוואָרען לעכערליך. די געשיכטע האָט בעוויזען, אַז קיין שום פּאָעזיע, קיין שום ראָמאַנטיק איז אין קריג נישט פאַראַן.

אַמאָל פלעגען זיך די קעמפענדע צדדים בעמיהען אויסצופיינערען איינער פאַר׳ן אַנדערען דורך הויכמוטיגער בעציהונג צו דער פרידליכער בעפעלקערונג. מ׳האָט געפיהרט קריג נישט מיט פרידליכע אַרבייטער, נישט מיט זקנים, פרויען און קינדער, נאָר מיט סאָלדאַטען. שונא איז געווען דער פראָנט, נישט דאָס הינטערלאַנד.

אָבער שוין דער לעצטער קריג האָט בעוויזען, אַז פראָנט איז טאַקע פראָנט, אָבער די ענטשיידענסטע, עפעקטפולסטע קלעפּ זענען די, וועלכע ווערען דערלאַנגט נישט דעם פראָנט, נאָר דעם „טיל". ענגלאַנד האָט רוהיג פערנ׳מען, ווען מ׳האָט געקלאַפּט איהר אַרמעי, דאָס לאַנד האָט אָבער אַרומגענומען אַ שרעק, ווען איבער לאָנדאָן גופא האָבען זיך בעוויזען די פיינדליכע עראָפּלאַנען און צעפּעלינען, ווען די בעפעלקערונג האָט אין שרעק זיך געמוזט בעהאַלטען אין די קעלערס, און אין דער שטאָט, וועלכע איז געווען איינגעהילט אין אַן׳אימה׳פולען חושך, האָט מען יעדער ווילע געהערט אויפרייסען פון באָמבעס, וואָס זענען געפאַלען פון הימעל אַראָפּ.

און די נייע סעאָרעטיקער פון קריג זאָגען, אַז אין דער צוקונפט וועט בכלל קיין שום פראָנט נישט זיין, מ׳וועט באַלד טאַקע אָנהויבען פון הינטערלאַנד גופא. עס וועט זיין אַן׳איינפאַכע פערניכטונג פון איין פאָלק דאָס אַנדערע, און אַלץ וואָס ווערט איצט צוגעגרייט אין דער שטיל, האָט אין זין טאַקע נישט דעם פראָנט, נאָר גאַנצע לענדער און פעלקער. פרידליכע שטעדט וועלען איינגעהילט ווערען אין וואָלקענס פון אַלצפערניכטענדיגען גאַז, מ׳וועט פער׳סמ׳ען ברונעמס, פערביטענען די פעלדער, און פון אויבען וועט זיך שיטען אַ רעגען פון כאָלערע-וויבריאָנען, טיפוס און צורעת-באַצילען. און ווער עס וועט דאָס מאַכען גיכער און וועמעס סם עס וועט זיין שטאַרקער, דער וועט אויך אַרויס אַלס זיגער.

פון קינדווייז אָן ערציהט מען אין אונז דאָס געפיהל פון התפעלות פאַר די העלדען פון קריג. מעגליך, אַז אַמאָהל האָט דער קריג אויך געשאַפען העלדען.

אָבער דער איצטיגער קריג, וועלכער אונטערשיידעט זיך מיט גאָרנישט פון קאַלטען פריהער צוגעטראַכטען, רוהיגען, טירישען מאָרד, רופט אַרויס נישט קיין התפעלות, נאָר טאַקי אַ געפיהל פון איננעהויערען עקעל, ווייל אין קריג איז געבליבען נאָר דאָס, וואָס איז אין דער מענשליכער נאַטור, דאָס נידריגסטע, געמיינסטע.

די ענגלישע צייטונג „דיילי קראָניקל" האָט אין צוזאַמענהאַנג מיט דער קאַטאַסטראָפע אין האַמבורג, דערצעהלט וועגען שרעקליכען פאַל, וואָס איז עהנליך צו אַ פאַנטאַזיע פון אַ ראָמאַניסט, אַ פאַל ווען די גאַנצע מאַנשאַפט פון אַ שיף איז אוועקגעקומען פון געלען גאַז (פאָסגען). די שיף — אַ סאָוועטיש — האָט אַנגעלאָדענט אין האַמבורג עטליכע רעזערוואוואַרען מיט פאָסגען און איז אוועק קיין פעטראָגראַד. אָבער אין וועג האָט איין רעזערוואואַר געפּלאַצט און דער שטראָם פון גאַז האָט אויסגעמאָרדעוועט אַלע מענשען אויף דער שיף, איידער זיי האָבען געקאָנט עפּעס אונטערנעהמען, כדי זיך צו ראַטעווען. אַזוי האָט מען טאַקע געפונען די שיף, „אַ טויטע", ווי זי האָט זיך געשאָקלט אויף די כוואַליעס. די שיף האָט מען דערטרונקען, ווייל די לעבעדיגע האָבען נישט געקאָנט צוזעהן דאָס מורא׳דיגע בילד.

פערשטעהט זיך, שרעקליך איז געווען דאָס בילד פון דער שיף אויפ׳ן ברייטען ים, וואו מענשען, וועלכע דער גאַז האָט פלוציג פערכאַפּט, האָבען אפשר נישט בעוויזען זיך צו ריהרען פון זייערע ערטער, דער קאַפּיטאַן איז געבליבען אויף זיין פלאַטפאָרמע, דער רודערער ביים ראַד, די מאַטראָסען ביי די קאַנאַטען, דער קוכער ביי דער קיך, די הייצערס ביי די קעסלען, — אַלע, ווי לעבעדיגע ביי זייער אַרבייט, אַלע — טויטע.

אָבער אין אַזאַ צושטאַנד האָט מען די שיף געדאַרפט איבערלאָזען. אַט אַזוי ווי אַ געשפּענסט וואָלט זיך די שיף געוועזן געטראָגען איבער ים׳ען און אָקעאַנען, אַנגעטראָפען אויף אַנדערע שיפען, אַריין אין האַפענס, אומעטום רעדענדיג מיט איהר טויטער שפּראַך צו די לעבעדיגע: „אַט איז דאָס, וואָס איהר גרייט צו פאַר זיך!".

ל. מאַקסים.

לעטשניצע פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
בזשעזשינער 11, טעל. 37-63
אָפען פון 9 פריה ביז 7 אָוועגד.

ד״ר וואָלינסקי	גאָז, האַלז, אויערען קר.	4—3
ד״ר קערשנער	קינדער קראַנקהייטען	12-9½ 5-4
ד״ר שיפּמאַן	אינערליכע קראַנקה.	11—1
ד״ר לוביטש	הויט- און געשלעכט-קר.	12—1
ד״ר שמידגעלד	נערווען און גייסטיגע קר.	12½—2
ד״ר גאָלדבלאַט	אויגען-קראַנקהייטען	12—1
ד״ר עליאַסבערג	כירורגישע-קראַנקה.	1—5
ד״ר בערנאַן	פרויען און געבורטס-הילף	3—4

פּסיכאָ-טעראַפּיע, שפּראַך-שטערונגען ווי שטאַמלען א. א. ווי קאָפּען-שטעלען, קינסטליכע בערג-זון-בעשטראַהלונג איינשפּריצונגען, מאַסאַזשען, עלעקטריזאַציע, אָפּעראַציעס. אויף פערלאַנג—וויזיטען אין שטאָט.—אין לאַבאָראַטאָריום ווערען אָנגענומען אַלע אַרט אַנאַליזען, ווי אויך פלעגמא און בלוט.

אימפּונגען געגען שקאַרלאַטין.

ווי אויך אַ דענטיסטישער קאַבינעט.

ד״ר זילבערשטיין	צאָהן-אַרצט	10—2 נט.
ד״ר לאָזשינסקי סמאַראָפּאַרסקאַ	צאָהן-אַרצט	3—7

קונסטליכע ציינער, קאַראָנען, כאַמבען א. ז. וו.
די לעטשניצע איז אויך טעטיג זונטאָג.

ראַנצויזישע שרינדען
15 די עבטע צו פאַלקעס
ווערען אויסגעפּערטיגט נור ביי פרוי צוקער, קאָנסטאַנטינער גאַס

LEKARZ-DENTYSTA צאָהן-אַרצט
St. GELBERG
זאַכאָדניאַ 15. טעל. 31-08
היילט גאַנץ פערנאַכלעסיגטע ציינער און מונד-קראַנקה. נאָהן ציהונג אָהן שמערצען, היילט מיט ליכט בעשטראַהלונג, ספּעציעלער לאַבאָראַטאָריום פון קונסטליכע ציינער. נעהמט אָן פון 9—7 אָוועגד. צו ביליגע פּרייזען.

אשרי אדם שומע לי!
לשקד על דלתותי יום-יום כי הולך בתום ילך בטח
און אַז דו דאַרפסט ערלעדיגען באַנדאַזשע זאַכען, זאָלסטו גלייך קומען צו לויפען אין בירא
17 פּעטריקאָווער 17
דורכגאַנג זאַכאָדניאַ 52, וואו ס׳ווערט ערלעדיגט און געמאַכט נאָך דער לעצטער מאָדע באַנדאַזשען קעגען בויך-אַראָפּפאַלען, ווי אויך בעסטע אָרטאָפּעדישע
ביטעס, קלאָהזעלעס, זאַבוזשעשעניעס אויף אַלע שטעט א - פוילען, אַפּלאַציעס צו ווילנע און קאָרנע אַבאַזיציעס, אַדוואָלאַנגיעס, רעקוריסען וועגען דירה און אַוזשאָנדראַזיעמטשי, וועגען פּעסער און קאָמיסאַריאַט-רזשאַנדו און אַלע פּאָליצי-בעצירקען, אַקטען אינטערציזיעס, אַקטען דאַראָווזנעס, קאַרנע ספּראַוועס, ווי אויך איבערזעצונגען אין אַלע שפּראַכען, ספּעציאַליסט פון שותפות-אַקטען
מיט אַכטונג י. מאַנעלאַ,
רעכט-קאָנסולענט.

Dr. med. A. MAZUR
אויערען, נאָז- און האַלז-קראַנקהייטען, שטימע- און שפּראַך-פעהלערען (שטאַמלען א.ז.וו.)
האָט זיך איבערצויגען פון נאַרוטאָוויטש 44
אויף ווסכאָדניאַ 65, טעל. 66-01
(איינגאַנג אויך דורך פּעטריקאָווער 46)
נעהמט אָן פון 11.30 ביז 12.30 און פון 3—5 נאָכם.

GIMNAZJUM ŻEŃSKIE Józefa Aba w Łodzi
Zielona 10, telefon 22-12.
איינטריטס-עקזאַמענס (לעקציע-סיסטעם) דויערן.
ביטעס נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט פון גימנאַזיום אין די לעהר-שעה׳ן.
191 Dyrektor J. AB.

8-קל. רעליגיעזע גימנאַזיום
(מיט רעכט פון רעגירונגס-שולען)
פון די געזעלשאַפט „תורה ודרך ארץ" אין לאָדז
„בית אלפא" צעגעלניאַנאַ 60
נייע שילער ווערען אָנגענומען טעגליך פון 9 ביז 1.
די דירעקציע.
196

8-10 KL. GIMNAZJUM ŻEŃSKIE „WIEDZA"
ul. Wshodnia 62
די איינטריטס-עקזאַמענס לויט לעקציע-סיסטעם פאַר אַלע קלאַסען פאַנגען קירצליך אָן.
איינשרייבונגען נעהמט אָן טעגליך דער סעקרעטאַריאַט.
410 Dyrektor B. JUDELEWICZ.

Dr. med.
J. PIK
Wólczańska 57,
elefon 23-77, parter
נערווען און אינערליכע קראַנקהייטען.
פּסיכישע היילונג פון גייסטיגע נערווען לײַדען.
נעמט אָן פון 12—1 מיטאָג און 5—7 אָוונד. פאַר אָנגעמעלדעטע לעטשניצע-פּרייזן

מעבעל
איך קויף און פערקויף
דיוואַנעס, פעלצען, ניי-מאַשינען, גאַרדעראָבען, סאַמאָוואַרען א.ז.וו. און צאָהל די העכסטע פּרייזען
א. ווייצמאַן נאַרוטאָוויטשאַ 19 (דזיעלנאַ)
אין מעבעל-געוועלב, (פּריוואַט-וואוינונג שענקעוויטש 29)
ביי מיר איז שטענדיג דאָ פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען. 815

Lekarz-Dent.
ZOFJA
Bielakowska
Kilińskiego 113
(Nawrot 41, tel. 48-27)
נעמט אָן פון 10—1½ און פון 4—7 נאָכ.
רעפּאַראַציעס, רעפּלאַנטאַציעס, היילונג און פּלאָמבירען, ציין א. א. וו.
די וויינדע איז טעטיג

Dr. med.
NIEWIAŻSKI
Sienkiewicza 34
tel. 59-40.
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס טריפּער און הויט-קראַנקה מענער-שוואַכ
נעמט אָן פון 5—8 אָווענד

ווינכטיג פאַר ה״ה פריזיערס!!!
צוליב די קאָנקורענץ, ווערען די פּרייזען מיט׳ן היינטיגען טאָג בעדייטענד פערקלענערט:

קעלנישע בלומען-וואַסער	3.20	אַ קילאָ
וואָזשטעטאַל	1.40	"
ראַזיר-זייף „אָראַ"	6.00	"
ברילאַנטין	3.40	"

פראַנצויזישער לאַקיר 45 גר. אַ דעקאַ.
איך בעזיץ אַ רייכען אויסוואַהל פון ראַזיר-מעסערס, פּלאַטין און שטאָהל-זאַכען צו פאַבריקס-פּרייזען. מיט אַכטונג
י. דרוקער, זאַוואַדזקאַ 11.
בעמ.: פאַר ענגראָסיסטען – געהעריגער ראַבאַט און גינסטיגע בעדינגונגען.

וואַרנונג!
אזוי ווי עס האָבען זיך בעוויזען אין שטאָט פערשידענע נאָכגעמאַכטע פעלד-בעטען, מאַך איך בעקאַנט דאָס ג׳ פּובליקום, אַז די
עכטע-פּאַטענטירטע בעטען עכטע-פּאַטענטירטע
זענען פערזעהען נור מיט דער שוץ-מאַרקע
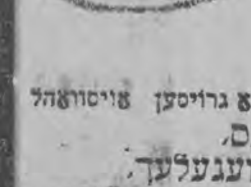
PALMA-PATENT
פאַר וועלכע מיר זענען פעראַנטוואָרטליך ביז 3 יאָהר.
— צו בעקומען איז אַלע געשעפטען. —
אויסערדעם, בעזיצען מיר שטענדיג אויף לאַגער אין אַ גרויסען אויסוואַהל
ניקעל-בעטען, אַמעריקאַנקעס,
ניקעל-קינדער-בעטען, קינדער-וועגעלעך,
טיש-בעטען, קינדער-בענקעלעך
מעטער-מאָס, אויף רעדלעך.
מאַטראַצען געבעטע, שאַטקאָווע און קאַנאַדיסקע.
קאָזעטקעס און טאַפּטשאַנעס.
בעמ.: בעטלעך מיט ווענטלעך ווייס אָדער ברוין 17 זל.. פאָלאָווע בעטלעך 14 זל.
רעעלע בעהאַנדלונג. פאַבריקס-פּרייזען. זעמטליכע רעפּעראַטורן.
הערט! לאָדז, פּאָלנאָצנאַ 24, טעל. 31-85. רעמיל!

א אנשטענדיגער יונגערמאַן זוכט א פּאָסטען ביי וואָס עס זאָל נישט זיין עס קאָן אויך זיין ביי פּיזישער אַרבייט. ר׳איז אויך בעקאַנט אין דער לעדער-בראַנזשע. אַדרעס אין אַד-מיניסטראַציע פון „נ. פ."

אַבערלאַך-נייער
צו טריקאָ-אַרבייט ווערען געזוכט ביי האַלפּערן, נאָוואָמיעסקאַ 5. 720

צו פערקויפען
4 שליטען-מאַשינען:
איין מאַשק 70 x 7,
איין מאַשק 50 x 8
און 2 מאַשינען 80 x 8
ביי דושאַלאָשינסקי זגערושער 21. 760

נייער פאָלקסבלאַט

דאָס לאָדזשער לעבען

נייער פאָלקסבלאַט

8 פרייטאָג — **כ** סיון תרפ"ח

יוני

זון-אויפגאַנג 3.21
זון-אונטערגאַנג 7.53
ליכט-צינדען—7.40.

פון יוד. ליטעראַטען און זשורנאַליסטען פעראיין

היינט, פרייטאָג, דעם 8-טען יוני, פינקטליך 4 א זייגער נאָכמיטאָג קומט פאָר אין לאָקאַל פון יודישען סוחרים פע־באַנד פיעטריקאָווער 10 די יעהרליכע, אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון יודישען ליטעראַטען און זשורנאַליסטען פעראיין אין לאָדז.

צו דער פערזאַמלונג ווערען צוגעלאָזט אַלע מיטגלידער וועלכע האָבען אָפגעצאָהלט 5 זל. איינשרייב געלט.

אָבערקאַנטאָר משה קוסעוויצקי וועט דאַווענען אין „פילהאַרמאָניע".

נאָכ'ן גרויסען ערפאָלג, וואָס אָבערקאַנטאָר משה קוסעוויצקי האָט געהאַט אויפ'ן לעצטען רעליגיעזען קאָנצערט אין „פילהאַרמאָניע" איז געלונגען דעם „הזמיר" אויסצואווירקען ביי דער פערוואַלטונג פון דער וואַרשאָווער טלאָמאַצקער סינאַגאָגע זי זאָל ערלויבען דעם חזן קוסעוויצקי צו דאַווענען א פרייטאָג צונאַכטס און א שבת אין לאָדז.

ה' קוסעוויצקי האָט די ערלויבניש בעקומען און פרייטאָג דעם 22 און שבת דעם 23 יוני וועט ער דאַווענען אין „פילהאַרמאָניע" מיט א גוט איינגעשטודירטען כאָר.

פון יודישען טעאַטער

מאָרגען, שבת, 3,30 נאָכמיטאָג ווערט געשפּילט צו פּאָפּולערע פּרייזען די קאָמעדיע אין 3 אַקטען „אוי איז דאָס א בחור", שבת און דינסטאָג 9 אין אָווענט ווערט געגעבען די פּרעמיערע „ליבּעלע מוזיק" אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט בעטי קעניג אין די הויפּט-ראָלען

פון רעווי-טעאַטער „קאַזינאָ".

די פאָרשטעלונגען פון דעם רעווי-טעאַטער אין „קאַזינאָ" געהען א דורך מיט ערפאָלג און ציהען צו, וואָס א טאָג, אַלץ א גרעסערען עולם. דער ערשטער פּראָגראַם א. נ. „אָהן דעם לייוועגד" פערמאָגט עטליכע גלענצענדע נומערן, וואָס רופען אַרויס ביים פּובליקום אַן'אונאויפהערליהען געלעכטער, בעזונדערס נעמען אויס די נומערן „ראַפּאָפּאָרט און מיליטער", „גאָר א דאָקטאָר", „אַנ'עקספּאַזע וועגען טאַנצ'ע" מיט די אונפערגלייכליכע קאָמיקער נבראַשינסקי און באַראַנסקי אין די הויפּט-ראָלען, אויך די איבריגע אָנטיילנעמער פון פּראָגראַם די שוישפּילער: מאַרסקאַ, מאַבערסקא שטשערוויעץ האַליטש מאַכערסקי און בעזונדערס דער באַלעט פון 10 גירלס אונטער דער לייטונג פון דער הערליכער טענצערין זאַבזיקינא — האָבען גרויס בייפאַל.

פון „אַרדם"

אין אַירע ניהט ווייטער מיט גרויס ערפאָלג דאָס זיבעטע פּראָגראַם „יודישע טעכטערלעך". יעדען אָווענט שפּילט דאָס טעאַטער ביי אויספערקויפטע הייזער און יעדער נומער ווערט ענטוזיאַסטיש אויפגענומען מצד'ן עולם.

ה. קאַהאַנע אין זיין אַטעליע.

טשאַרליס דעוועי וועגען דער לאָדזשער אינדוסטריע.

דער אַמעריקאַנישער פינאַנץ-יועץ פון דער פּוילישער רעגירונג טשאַרלס דעוועי, האָט אין זיין בעריכט פאַר'ן 1-טען קוואַרטאַל 1928, געווידמעט א לענגערען אַרטיקעל, דער לאָדזשער טעקסטיל-אינדוסטריע, ה' דעוועי פערגעהסט זיך קורס־פּל מיט דעם ענין פון לאַנג-טערמיניגע וועקסלען און שרייבט:

„אין איינעם פון די גרעסטע צווייגען פון דער אינדוסטריע אין פּוילען הערשט, א היסטאָרישער מאָטיוו צו פערלענגערען דעם וועקסעל-טערמין, טען האָט זיך אָבער געראַרפט אָקעגענשטעלען דער ראַזינער טענדענץ. פאַר דער מלחמה האָבען די טעקסטיל-אויסאַרבייטונגען גענאָסען פון דעם בריטען רוסישען מאַרק. בעת דער מלחמה איז א בעדייטענדער טייל פון דער איינריכטונג אין די פאַבריקען פערניכטעט אָדער קאָנפיסקירט געוואָרען. נאָכ'ן פערענדיגען די מלחמה האָבען די אינדוסטריעלער מיט א וואונדערבאַרער ענערגיע ווידער אויפגעבויט זייערע פאַבריקען און זיי פערגרעסערט מיט רעזולטבער צאָהל, אָבער נאָך בעסערע מאַשינען, האָבען בעניים ד' פּראָדוקציע און בעפרידיגט דעם פּוילישען אָפּזאַץ-מאַרק מיט זייערע אויבאַרבייטונגען, אַזוי לאַנג ווי פּוילען איז געווען אָפּגעריסען און געראַרפט סחורות, האָבען די פאַבריקען געקענט אַרבייטען אויף דער גאַנצער פאַרע און פערקויפען די אויסאַרבייטונגען אויף גוטע פרייזען, ניט פיהלענדיג אַפילו דאָס פעהלען פון דעם רוסישען מאַרק.

איצט ווען דער נאָרמאַלער געפרוּוּך אין לאַנד איז שוין געזעטיגט רוקען זיך אַרויס 2 פּראָבלעמען: א) נייע אָפּזאַץ-מערק און ב) ביז די ראַזינע אָפּזאַץ-מערק וועלען געפינען ווערען מוז די פּראָדוקציע בעגרענעצט ווערען ביז צו דער נאָרמאַלער גרויס. ווען די פאַבריקען האָבען איצט די פעהיגקייטען פון א גרויסער פּראָדוקציע האַנדעלט זיך דערין פעסטצושטעלען וויפיל סחורות קענען אָפּגעהן אין די איצטיגע אָפּזאַץ-מערק, כדי אויסצומיידען אַנ'איבערפּראָדוקציע און אויך נישט צו בעלאַסטען דעם אַזוי אויך קליינעם אומזאַץ-קאַפּיטאַל אין לאַנד, אין דער פאָרם פון גרויסע סחורות-זאַפּאַסען.

צוליב דעם, וואָס אַזאַ אָרגאַניזאַציע איז נישטאָ, דראָהט דאָס מיט א שטענדיגען איבערפּראָדוקציע און מ'ברענגט צו געבען לאַנג-טערמיניגע וועקסלען אַבי פּטור צו ווערען פון די גרויסע זאַפּאַסען. דאָס פערקויפען סחורות אויף לאַנג-טערמיניגע וועקסלען (מעהר ווי „באַנק-פּאָלסקי" נעהמט) ברענגט צו טייערע דיסקאָנטאָ און מאַכט אונמעגליך דעם „באַנק-פּאָלסקי" צו מילדערען די קרעדיט-סיטואַציע, ווייל די וועקסלען, וועלכע ווערען אויסגעשטעלט נאָר כדי צו ליקווידירען די סחורות-זאַפּאַסען, קוואַליפיצירען זיך נישט צו דיסקאָנטאָ.

קליינהענדלער, וואָס צאָהלען א יעהרליכען אומזאַץ פון 15 טויז. זל.

זאָלען בעפרייט ווערען פון הכנסה-שטייער.

(—) אין צוזאַמענהאַנג דערמיט, וואָס עס רער נעהנטערט זיך דער טערמין פון אָפּגעבען „ווערנאַגיעס" וועגען הכנסה-שטייער, האָט א רעלעגאַציע פון קליינהענדלער-פעראיין, פּיעטריקאָווער 6. אין די פּערזאָנען פון די ה"ה: פּרעזעס אייזיק לעוויט, וויצע-פּרעזעס חיים שילדער און עהרען-ליטער הענריק עהרליך, בעזוכט דעם פּרעזעס פון דער „איזבאַ סקאַרבאָווא" ה' טאָמאַרניצקי, פאַר וועמען זיי האָבען געשילדערט די טרויעריגע לאַגע פון קליינהענדלער, וועלכער מאַכט א יעהרליך אומזאַץ פון מאַקסימום 15,000 זל. און אויב מען זאָל אַפילו אָננעהמען, אַז פון דעם אומזאַץ בלייבט 10 פּראָצ. ריינער ריווח, קומט אויס, אַז דער קליינהענדלער פערדינט יעהרליך 1500 זל. פון וואָס ער איז באין אופן, נישט אומשטאַנד צו צאָהלען קיין הכנסה-שטייער.

דער פּרעזעס ה' טאָמאַרניצקי האָט דאָס גענומען אין אַכט און פערשפּראָכען דער רעלעגאַציע גינסטיג צו ערלעדיגען דעם ענין.

אַז מען פערליערט א שליסעל איז טאָקע נישט גוט.

(—) סטעפאַן פּאָלעשעצקי, פון פּולנאָצנאַ 49, איז נעכטען נאָכמיטאָג אַהיימגעקומען און נישט געקענט עפענען זיין טיר, ווייל ער האָט פערלוירען דעם שליסעל. פּאַסט פּשוט דערפאַר, ווייל ער האָט פערלוירען דעם שליסעל, איז ער געפאַלען אויף א המצאה: אַז ער אליין האָט געוואוינט אויפ'ן צווייטען שטאָק, איז ער אַרויפגעגאַנגען צו אַ שכן, אויפ'ן דריטען שטאָק, פינגעלאַנגען ער האָט מיט א שטריק זיך געפּרובט אַראָפּלאָזען צו די פענסטער פון זיין וואוינונג. ביים לאַזע פענסטער האָט די שטריק געפּלאַצט און פּאָלעשעצקי איז אַראָפּגעפאַלען פון צווייטען שטאָק און זיך שטאַרק צוקאַלעטשעט. פּאָגאָטאָוויע האָט אוהם אין זעהר א שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

ה. קאַהאַנע   אַלט-יודישער מאָטיוו.

יודיש טעאַטער אין זאַל פילהאַרמאָניע, נאַרוטאָוויטשאַ 20

לעצטע 5 געזעגענונגס פאָרשטעלונגען פון אונזער אַמ ריקאַנער גאַסט **בעטי קעניג.**

שבת, 3.30 נאָכמיטאָג צו ביליגע פּרייזען

אוי איז דאָס א בחור

אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון מ. קעניג. הויפּט-ראָל „פּעני פיליפּ"— בעטי קעניג.

שבת, ד. 9-טען, זונטאָג, ד. 10-טען, 9 אָווענד
פּרעמיערע! צום 1. מאָל אין לאָדז! **פּרעמיערע!**
לאַכען! — זינגען! — טאַנצען!

ליבּעלע מוזיק

אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון מ. קעניג, מוזיק פון טאַנצמאַן, רעזשיסירט פון מ. כליוונער. הויפּט-ראָל „ליבּעלע מוזיק"—בעטי קעניג.

מאָנטאָג, ד. 11-טען, 9 אָווענד—גרויסע פּאָפּולערע פאָרשטעלונג פון 1 ביז 2.50

פריילעכער מאַטראָז

אָפּערעטע אין 3 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון מ. קעניג. הויפּט-ראָל „דושימי", דער פריילעכער מאַטראָז—בעטי קעניג.

דינסטאָג, דעם 12 טען, 9 א זייגער אָווענד קומט זיך געזעגענען מיט **בעטי קעניג**

לעצטע געזעגענונגס-פאָרשטעלונג

בעטי קעניג צום ערשטען מאָל אין

„סעמקע לץ"

אין 4 אַקטען מיט געזאַנג און טענץ פון מייזעל. צים שלוס וועט בעטי קעניג אויפ'ן פערלאַנג פון פּובליקום טאַנצען און זינגען פון איהרע בעסטע קופּלעטען.

בעמ.: צו יעדען בילעט ווערט צוגעגעבען א פאָטאָגראַפיע פון בעטי קעניג מיט איהר גרויסען סוקסעס-קופּלעט „לאָמיר מאַכען א בייט"

ס'נעהמען אָנטייל פּרויען: בעזמאַן, זעווקינאַ, מאַכאַראָווסקאַ, פאָדערמאַן. מענער: אַריעל, אייזענבערג, בירנבוים, באַלבירסקי, האַמבורגער, מאַכאַראָווסקי, נייהויז, פּאָליאַנסקי, צווייליך. מוזיקאַלישע לייטונג: ל. זעלמאַן. טענץ איינשטודירט פון טאַנץ-מייסטער ב. לייבאָוויטש. אדמינ.: א. בעזמאַן. פיהנע-לייטער: מאַכאַראָווסקי. בילעטען אין פילהאַרמ.-קאַסע.

פון האַנדעלס-געריכט.

(—) דאָס האַנדעלס-געריכט האָט בעשלאָסען צו פערלענגערען זיין געריכט-אויפזיכט איבער דער באַנקראָטירטער פירמע מאַיזעס קאַפּראַווסקי, דער אויפזיכט איז פערלענגערט געוואָרען ביז'ן 10 סעפּטעמבער 1928.

*

דאָס האַנדעלס-געריכט האָט אויך בעשלאָסען נאָכצוקוקען די ביכער פון דער פירמע דוד שלאַגמאַן, פּיעטריקאָווער 79, און ערקלעהרען א פאַר באַנקראָט. די פירמע האָט מאָטיווירט איהר ביטע דערמיט וואָס ווען זי זאָל ווייטער אויסקויפען איהרע וועקסלען וועט פון אַקטיוו גאָרנישט בלייבען צו בעפרידיגען די קרעדיטאָרען.

דאָס געריכט האָט בעשלאָסען צו ערקלעהרען די פירמע דוד שלאַגמאַן פאַר באַנקראָט און נאָמינירען אַלס קאָמיסאַר דעם האַנדעלס-ריכטער קאַפּאַנקע און אַלס קוראַטאָר דעם אַדוואָקאַט אַלפרעד פּריזע.

——:o:——

פּערפומען, פּודערן,
קעלנישע און בלומען-וואַסערן
אַלע אַרט קאָסמעטיק
איני- און אויסלענדישע קויפט זיך אַמביליגסטען אין דער רעיעלסטער פּערפומעריע
:——: פון דער פירמע :——:
J. Drukier
11 Zawadzka 11
!!!
אַכטונג! איך עמפּפעהל עטענצ'ען זיין 36 געשמאַקען.
פאַר ענגראָסיסטען – ראַבאַט!

פון מאַריאַנאַס „ראַנדקע" איז קיין גוטס נישט אַרויסגעקומען.

(—) מאַריאַנאַ סאָבישאַק האָט זיך פערגלוסט צו געהן אויף „אַ ראַנדקע" און צוריקקומענדיג אַביסעל שפּעטליך אין אָוונט, האָט זי זיך דערמאָהנט, אַז איהר בעל-הבית'טע, ביי וועלכער זי האָט איהר געהייסען מאַכען דאָס נאַכט-עסען אויף צעהן אַ זייגער, דעריבער האָט זי זיך אָנגעהויבען אַביסעל אונטערצואָגען, נאָר דאָס פייער האָט אָבער, מעשה שטן, באין אופן נישט געוואָלט ברענען, האָט סאָבישאַק זיך דערביזערט און דאָס פייער אונטערגעגאָסען מיט נאַפט, דערפון האָט זיך אָנגעכאַפּט די נאַפט און די פלאַש איז געפּלאַצט און שווער אָפּגעבריהט דער סאָבישאַק'ס פנים און האַרץ. נאָכדעם, ווי פּאָגאָטאָוויע האָט איהר ערטיילט הילף, האָט מען איהר אין אַ זעהר שווערען צושטאַנד אָפּגעפיהרט אין שפּיטאָל.

——:o:——

ה. קאַהאַנע   אַלט-יודישער מאָטיוו

מעגליכקייט פון אַ שטרייק פון די טראַמוואַי־אַנגעשטעלטע

(ב) ווי מיר דערוויסען זיך, וועט היינט פאָר־קומען אַ געמיינזאַמע זיצונג פון די פערוואַלטונגען פון טראַמוואַי־אַרבייטער פעראיין און פון אַנדערע אַרבייטער פון עפענטליכען געברויך, כדי אָנצונע־מען אַן ענדגילטיגען בעשלוס וועגען דער ווייטער־דיגער אַקציע פון די אַרויסגעשטעלטע פּאָסטולאַטען פון די טראַמוואַי־אַרבייטער.

ביז׳ן אָוונט דאַרף דער קרייז־אַרבייטס־אינ־ספּעקטאָר אָפּגעבען אַ בעריכט פון זיין אינטער־ווענץ אין דער טראַמוואַי־דירעקציע. זיין בעריכט וועט שוין זיין אַ דעצידירענדער אַזוי, אַז עס איז צו האָפען, אַז היינט אין אָוונט וועט דער ענין שוין לגמרי ערלעדיגט ווערען.

(ב) אין לאָקאַל פון פּוילישן פערבאַנד „פּרצ־צע" איז פאָרגעקומען אַן׳אויסערגעוועהנליכע, אַל־געמיינע פערזאַמלונג פון די צופאָהר־טראַמוואַיען־אַרבייטער, אויף וועלכע עס איז בעטראַכט געוואָרען די פראַגע וועגען אַרויסשטעלען אַ הוספה־פאָ־דערונג.

נאָך אַ לענגערע דיסקוסיע איז אָנגענומען גע־וואָרען אַ בעשלוס אַרויסצושטעלען מיט אַ הוספה־פאָדערונג פון 25 פּראָצענט אין דער טערמין אויף ענטפער מצד דער דירעקציע איז בעשטימט געוואָ־רען אויפ׳ן 15־טען ד. ח. אין פאַל ווען ביז צו דעם טערמין וועט נישט נאָכגעגעבען ווערען די פאָדערונג, וועלען אַלע אַרבייטער פון די צופאָהר־טראַמוואַיען פערשטרייקען.

(ט) היינט וועט פאָרקומען אַ פערוואַלטונגס־זיצונג פון פעראיין פון די אַרבייטער פון עפענט־ליכען געברויך, אויף וועלכער ס׳וועט בעהאַנדעלט ווערען די פראַגע וועגען פעראייניגען זיך מיט די טראַמוואַי־אַנגעשטעלטע אין פאַל ווען די לעצטע וועלען פערשטרייקען.

מאָרגען וועט דערזעלבער פעראיין זיך שטע־לען אין קאָנטאַקט מיט׳ן פעראיין פון די שטאָדטי־שע בעאַמטע, וועגען אַ פעראייניגונג פון די לעצ־טע צו דער דערמאָנטער שטרייק־אַקציע.

מיט אַ האַק איבער׳ן קאָפּ

און דערנאָך אַראָפּגעוואָרפען פון פערטען שטאָק.

אויף שעראַדזקאַ 3 (נייערס מאַרק) האָט עהער־נעכטען אין אָוונט פּאַסירט אַן׳אויסטערלישער פאַל, וואָס וועט זעלטען ווען נאָטירט אין דער געשיכטע פון קרימינאַליסטיק.

מיטוואָך 11 אַ זייגער ביינאַכט האָט זיך אויף שעראַדזקא גאַס דערהערט אַ קלאַפּ פון אַ צובראָ־כענער שויב און גלאָז דערנאָך — אַ מוראדיגער געשריי אויף פּויליש:

— „ראַטעוועט מיך, מ׳האָט מיך געוואָלט דער־הרגענען".

באַלד איז ווידער אַלץ שטילער געוואָרען און די איבערגעשראָקענע דורכגעהער און איינוואוינער פון יענער גאַס האָבען נישט געוואוסט, וואָס דאָרט איז געשעהען. פּלוצלונג האָט דער איינוואוינער פון 3־טען שטאָק אויף שעראַדזקא 3, אברהם יצחק באומערדער דערהערט פון זיין באַלקאָן־טיר, וואָס געהט אַרויס אויפ׳ן גאַס אַ שטאַרקען קלאַפּען און קרעכצען, ווען ה׳ באומערדער צוזאַמען מיט זיין פאַמיליע איז צוגעלאָפען צום באַלקאָן האָבען זיי דאָרט דערזעהען ליגען אַ פרוי אין אַ קאַלוזשע בלוט.

— עפענט מיר די טיר! — האָט די פרוי געבעטען, איך וועל אַלץ אויסזאָגען, איך האָב גע־גנבעט... אַבי שיקט נאָך פּאָגאָטאָוויע און ראַטעוועט מיך...

דאָס רעטעניש איז געוואָרען אַלץ שטאַרקער. די איבערגעשראָקענע פאַמיליע באומערדער האָט נישט געקענט פערשטעהען פון וואַנען נעהמט זיך עפּיס אַ פערבלוטיגטער מענש אויף אַ באַלקאָן פון דריטען שטאָק, דאָך האָבען די באומערדער אויפ־געשלאָסען די טיר, אַריינגענומען די פרוי אין שטוב און גלייכצייטיג מיטגעטיילט וועגען דעם פּאָ־ליציי.

אויפ׳ן אָרט פון דעם פּאָרפאַל איז אָנגעקומען אַן׳אָפּטיילונג פּאָליציי פון 13־טען קאָמיסאַריאַט אָבער געהמענדיג אין אַכט די וויכטיגקייט פון דער געשעהעניש, האָט דער קאָמיסאַריאַט וועגען דעם געמאָלדען דער פּאָליציי־קאָמענדע, פון וואַנען ס׳איז תיכף אָנגעקומען דער אויבערקאָמיסאַר וויער מיט עטליכע אַגענטען, ס׳האָט זיך אַרויסגעשטעלט, נישט מעהר און נישט־ווענינער, ווי פאָלגענדע שרעק־ליכע געשיכטע:

איבער דער וואוינונג פון אברהם יצחק באומער־דער אויפ׳ן פערטען שטאָק, וואוינט אַ געוויסער ראָזענבלום, אַ פערדעכטיגער פערשוין, וועגען וועל־כען מ׳האָט אין דער גאַנצער געגענד געשמועסט, אַז ער פערנעהמט זיך נישט מיט קיין אָנשטענדיגע מעשים. דער ראָזענבוים וואוינט דאָרט מיט זיין פרוי, וועלכע מ׳רופט דאָרט „חיה׳לע די קצב׳טע" מיט אַ 2 יעהריג קינד. ביי ראָזענבלום אין שטוב זענען זיך שטענדיג צוזאַמענגעקומען פערשידענע טונקעלע פערשוינען, חיה׳לע אַליין איז ערשט נישט לאַנג בעפרייט געוואָרען פון טורמע, וואו זי איז געזעסען פערמשפּט פאַר פערשפּרייטען פאַלש געלד.

שטעלט זיך אַרויס, אַז די פערבלוטיגטע פרוי, וועלכע מ׳האָט קוים אָפּגעמינטערט (לויט ווי זי דערצעהלט), איז געזעסען ביי ראָזענבלומען אין שטוב און דער לעצטער האָט איהר דערלאַנגט מיט אַ האַק איבער׳ן קאָפּ, און זי אַרויסגעוואָרפען פון פענסטער, צו מגליק איז זי נעפאַלען אויף דעם באַלקאָן אונטער ראָזענבלומ׳ס פענסטער און איז אָפּגע־קומען מיט שווערע וואונדען.

דערווייל האָט די אָנגעקומענע פּאָליציי אַרעס־טירט ראָזענבלומען מיט חיה׳לען און אָנגעהויבען די רעוויזיע. אויפ׳ן באַלקאָן ביי באומערדער׳ן האָט מען טאַקע געפונען אַ פערבלוטיגטע האַק.

ראָזענבלום, חיה׳לע זיין פלונה און די פער־וואונדעטע זענען אָפּגעפיהרט געוואָרען אין קאָמי־סאַריאַט אַריין און ס׳האָט זיך אָנגעהויבען אַן׳ענער־גישע אויספאָרשונג. די שווער־פערוואונדעטע האָט דערצעהלט פאָלגענדעס:

זי האָט אַ לאַנגע צייט געדינט ביי אַ געוויסען אָווסעי לאַמפּערט אויף גראַנסקאַ 35, מיט 2 וואָכען צוריק האָט זי זיך געלאָזט איבערערען פון איהר׳ס אַ קוזין און ווען איהרע בעלי־בתים זענען נישט געווען אינדערהיים האָט זי מיט נאָכגעמאַכטע שליס־לען אַרויסגע׳גנב׳עט געלד, צירונג און פערשי־דענע זאַכען אויף אַ סומע פון 50 טויזענד זלאָטים.

מיט דער דאָזיגער מציאה איז זי אַנטלאָפען, און לויט דער עצה פון איהר קוזין, האָט זי זיך בעהאַל־טען ביי ראָזענבלומען אויף שעראַדזקאַ 3. דאָרט איז זי געווען די גאַנצע צוויי וואָכען. איהר קוזין צו־זאַמען מיט ראָזענבלומען האָבען איהר אָבער צו־גענומען דאָס געלד, און די צירונג, און עהרנעכ־טען ביינאַכט, ווען דאָס מיידעל האָט פערלאַנגט דאָס געלד און ס׳איז געקומען צו אַ מחלוקה, האָט ראָזענבלום געכאַפּט אַ האַק, איהר דערלאַנגט אי־בער׳ן קאָפּ און זי אַרויסגעוואָרפען דורכ׳ן פענסטער פון 4־טען שטאָק. זי הייסט רחל ווענדלאַנד און האָט געהאַט אַ פאַלשען פּאַס אויפ׳ן נאָמען פון פּיאַלקאָווסקאַ.

אויפ׳ן אָרט פון דעם שרעקליכען פּאָרפאַל האָבען זיך נעכטען פערזאַמעלט הונדערטער מענשען וועלכע האָבען געקוקט אויף דעם באַלקאָן, וועל־כער האָט אָפּגעראַטעוועט די גנב׳טע פון אַ זיכע־רען טויט, און אויף וועלכען עס זענען נאָך געווען גרויסע בלוט־פלעקען.

נעבען דער טיר פון ראָזענבלומען איז נעכטען אַ גאַנצען טאָג געשטאַנען אַ פּאָליציאַנט.

נעכטען נאָכמיטאָג האָבען אין ראָזענבלומס וואוינונג געוואָלט אַריינגעהען 2 פערדעכטיגע קריסט־ליכע יונגעלייט, דער פּאָליציאַנט האָט זיי פערהאַל־טען און אָפּגעשטעלט אין קאָמיסאַריאַט.

*

אין דער געגענד פון נייערס מאַרק האָט זיך נעכטען פערשפּרייט אַ קלאַנג, אַז די אַרעסטירטע און פערוואונדעטע גנב׳טע איז זאָפיאַ—באַשינסקאַ, וועלכע האָט בעגנב׳עט אַ געוויסען נאַטליב אויף פּאָמאָרסקאַ 38 אויף אַ סומע פון 70 טויזענד זלאָטים און פאַר וועלכער דער אויספאָרשונגס־אַמט האָט בעשטימט אַ בעלוינונג פון 5000 זל. פון אַ גוט אינפאָרמירטע קוועלע דערוויסען מיר זיך אָבער, אַז דאָס איז נישט באַשינסקאַ, נאָר רחל ווענדלאַנד, וועלכע האָט בעגנב׳עט לאַמפּערט׳ן אויף גראַנסקאַ 31.

אַ מאָדנע זאַך מיט דעם אַדרעס פון פּרעזידענט ראָזענשטיין

אַמאָל איז דער אַדרעס ריכטיג און אַמאָל איז ער „אומגעלומפּערט".

אַן ענטפער אויף דער ערקלערונג פון די ה״ה אַבערמאַן און זינגער.

אין אייער ערקלערונג אינ׳ם „טאַגעבלאַט" נו־[מ]ער 132 פון 7. ד. ח., פיהלט זיך נישט דער צוריק־האַלטענער טאָן, אין וועלכען איך האָב מיך בע־[מי]הט צו האַלטען אין מיין אָפענעם בריף צו אייך. [...] מוז איך דעריבער ערקלערען אַז, אמת, נאָכדעם [ווי] איהר האָט געזאָגט, אַז דער אַדרעס איז געווען [שלע]כט געשריבען און אַז אייער פּרעזידענט ה׳ ראָ־[זענ]שטיין האָט קיינמאָל נישט געהאַט בדעה צו [איגנ]אָרירען אונזער פעראיין, בין איך געווען בערייט [צו] געבען אַן ערקלערונג אין „פאָלקסבלאַט" אינ׳ם [...] דערמאָנטען טאָן, אַזוי אָבער ווי דער פאָלקס־[בלאַט] האָט מיין ערקלערונג נישט געוואָלט אָננעהמען [מאָטי]ווירענדיג דאָס דערמיט, אַז אויף אַן אָפענעם [בריף] דאַרף קומען אַן אָפענער ענט־[פער] אין דער זעלבער צייטונג, נישט פונ׳ם שריי־[בער פו]ן די. צו וועלכע דער בריף איז געווענדעט [...] מיר געקומען אויפ׳ן געדאַנק, אַז איינענטליך [...] איך, בעפאָר איך געב מיין ערקלערונג, זיך [...] ערקונדיגען פון וואַנען עס שטאַמט, אַז דער [אַדר]עס איז געווען שלעכט געשריבען.

[...] איך האָב מיך דעריבער פערשטענדיגט מיט [...] דירעקטאָר ה׳ קלייט, און אָט האָט מיר ה׳ [...] ערקלערט, אַז דעם אַדרעס האָט איהם אויפ־[געג]עבען נישט קיין אַנדערער ווי אייער פּרעזידענט [ראָ]זענשטיין בכבודו ובעצמו; מיר האָבען דער־[...] געקענט רוהיג אָננעהמען, אַז דער אַדרעס [איז] פאַלשטענדיג געווען, אַזוי אַז עס שטעלט זיך [...] די פראַגע: אויב עס איז דאָ אַרויסגעקומען [...] מיספערשטענדניש, נאָר ווי איהר רופט [...] „אַן׳אומגעלומפּערטקייט" איז פון וועלכער [...] די דאָזיגע „אומגעלומפּערטקייט" געקומען? [...] קלייט האָט מיך אויך דערמאָנט, אַז אויסער [...] אַלדענעם בוך האָט דער פעראיין „לינת־הצדק" דעם 4. נאָוועמבער 1927 געשיקט אויף דעם זעלבען אַדרעס צו אייך אַ וואונש־טעלעגראַמע, צוליב דעם יובילעאום פון די לאָדזער יאַנגמענס, וועלכע האָט אויך גלייכצייטיג נעדאַרפט דערמאָהנען אין די נויטליידען פון אייער ברודער אין לאָדז, ווי אויך אין די הבטחות פון אייער פּרעזידענט לטובת אונזער פעראיין. די דאָזיגע טעלעגראַמע איז נישט צוריקגעקומען, וואָס דאָס גיט אונז אַ גרונד אָנצונעהמען אַז זי איז יאָ אָנגעקומען פונדעסטוועגען האָט איהר נישט געפונען פאַר נויטיג צו רעאַגירען אויף דער דאָזיגער טעלעגראַמע. דערצו קומט נאָך דער פאַקט, וואָס נאָכדעם ווי איהר האָט געשיקט 1500 דאָלאַר, האָט מען פערטיילט פערשידענע פעראיינען און „לינת־הצדק" אינגאַנצען אַרויסגע־לאָזט, — וועלכעס איז שוין בעשטימט אַ פאַקט פון איגנאָרירונג און וועלכער גיט מיר פּאָזיטיוו דאָס רעכט צו פּראָטעסטירען אין נאָמען פון אונזער פעראיין.

נו, האָב איך אייך בעלויכטען פאַרוואָס איך האָב די פערשפּראָכענע ערקלערונג נישט געגעבען, איהר וואַרפט מיר אָבער פאָר, צום סוף פון אייער בריף, צווישען אַנדערע שאַרפע אויסדרוקען, אויך „נישט אויפריכטיגער בעציהונג". איך מוז אייך זאָ־גען, דאָס איז דער ערשטער פאַל אין מיין לאַנג־יעהריגער געזעלשאַפטליכער טעטיגקייט, ווי איך הער געגען מיר אַזאַ אויסדרוק, און איך ווייס נישט וואָס האָט אייך בערעכטיגט צו דעם. אויב נור דאָס, וואָס איך האָב די פערשפּראָכענע ערקלערונג נישט געגעבען, בין איך געווען בערייט, ביי אייער ערשטער אָנפראַגע, פּערזענליך אָדער שריפטליך, עס אייך צו מאָטיווירען, איך וויל דעריבער האָפען אַז אויב איהר וועט זיך נעהנטער בעקענען מיט מיין געזעלשאַפטליכע טעטיגקייט וועט איהר אַוועלכע אויס־דרוקען לגבי מיין פערזאָן נישט בענוצען. איך וועל אייך נאָך צו סוף צוגעבען, אַז הגם איך בין ווייטער וויצע־פּרעזידענט פון „לינת־הצדק" שרייב איך דאָס אַלעס, אַזוי ווי מיין ערשטען בריף, נישט אינ׳ם נאָמען פון דער פערוואַלטונג אָדער פּרעזידיום פונ׳ם „לינת הצדק", נור אין מיין אייגענעם נאָמען, און נור איך אַליין טראָג די פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר דעם אַלעם, וואָס איך האָב געשריבען, און איך האָף, אַז אויב איהר האָט געהאַט ווען עס איז בדעה צו שטיצען אונזער טעטיגקייט, וועלען די טויזענדער אָרימע קראַנקע, וועלכע מיר ראַטעווען יעדע נאַכט נישט דאַרפען ליידען צוליב מיין פּאָ־לעמיק מיט אייך, און דאָס וועט זיין דער בעסטער בעווייז, אַז איהר האָט יאָ די „אויפריכטיגע בע־ציהונג" צו די אָרימע קראַנקע פון אייער געבורטס־שטאָט.

מיט אַכטונג אברהם קאָהן.

פּאָבאָר פון יאָהרגאַנג 1907.

(מ) מאָרגען, דעם 9. יוני קומט פאָר אין לאָדז דער פּאָבאָר פון די יונגעלייט, וועלכע זענען געבוירען אין יאָהר 1907 און די יאָהרגענג 1883 ביז 1904, וועלכע זענען נאָך ביז איצט נישט געשטאַנען פאַר קיין פּאָבאָר־קאָמיסיע; די מיט „אָדראָטשעניעס" פון 1905 און 1906, ווי אויך די פריוויליגע פון די יאָהרגענג 1908, 1909 און 1910.

ס׳דאַרפען זיך פאַר דער קאָמיסיע נומער 1 (פּאָמאָר־סקאַ 18) שטעלען די יונגעלייט פון 1907, וועלכע וואוינען אין 5־טען קאָמיסאַריאַט און וועמענס פאַ־מיליען־נעמען ס׳הויבען זיך אָן מיט די אותיות N, O, P, ביז Pr.

אין דער פּאָבאָר־קאָמיסיע נומער 2, (אַגראַראָוואַ 34) דאַרף זיך מאָרגען שטעלען די געבוירענע אין 1907, וועלכע וואוינען אין 14־טען קאָמיסאַריאַט אויף די אותיות: T, U, W, Z, Ż.

צו דער פּאָבאָר־קאָמיסיע נומער 3 (וואָקאַנטנאַ 82) דאַרפען זיך מאָרגען שטעלען אַלע געבוירענע אין 1907, וועלכע וואוינען אין 11. פּאָליציי־קאָ־מיסאַריאַט און האָבען זיך ביז איצט נישט געשטעלט.

די אויבענדערמאָהנטע דאַרפען זיך שטעלען פּינקטליך 8 אַ זייגער מיט פּערזענליכע דאָקומענטען.

אונטערהאַנדלונגען

פון טעקסטיל־אַרבייטער־פעראיינען.

היינט וועלען די טעקסטיל־אַרבייטער־פעראיי־נען מיטטיילען די פאַבריקאַנטען וועגען זייער גרייטקייט ווייטער צו אונטערהאַנדלען אויפ׳ן באַזיס פון 6 פּראָצענט־הוספה.

ס׳וועלען אַרומגערעדט ווערען די פּונקטען וועגען אַ בעזונדערע פערגיטיגונג פאַר די, וואָס אַר־בייטען מעהר ווי אויף 2 שטוהלען, און וועגען פער־גיטיגונג פאַר נישט אַרבייטען צוליב דער שולד פון פאַבריקאַנט.

יורידישע ביוראָ ביי דער קהלה.

עהערנעכטען איז אין לאָקאַל פון דער גמינע פאָרגעקומען די ערשטע יורידישע קאָנסולטאַציע.

עס האָבען זיך געמאָלדען 17 פערזאָן. די קאָנסולטאַנטען האָט אויפגענומען אַדוואָקאַט קאַ־לעצקי.

די קאָנסולטאַציעס קומען פאַר יעדען מיטוואָך פון האַלב 9 ביז האַלב 10 אין אָוונט.

אַ פּראָטעסט־מיטינג

געגען די בעל הבתים פון דער קהלה אין לאָדז.

די ציוניסטישע אַרבייטס־פּאַרטיי „התאחדות" אָרדענט איין דעם זונטאָג אַ פּראָטעסט מיטינג געגען די איצטיגע בעל־הבתים פון דער לאָדזער קהלה. ס׳וועט רעפערירען פּרנס דירעקטאָר שאול ריגער.

אין אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט־דיזשורען.

(ב) ל. פּאַוולאָווסקי, פּיעטריקאָווער 309; ס. האַמבורג גלובנא 50; ב. גלוכאָווסקי, נאַרוטאָוויטשאַ 4; ז. פּערעלמאַן, ציגעל־גאַס 64; י. לוטקעוויטש, קאָפּערניקאַ 26; א. כאַרעמזאַ, פּאָמאָרסקאַ 10; און א. פּאַטאַש, פרייהייטס־פּלאַץ 10.

בעריכטיגונג.

צו אונזער נעכטיגער נאָטיץ „אַ שילעריך האָט זיך פערסם׳ט" גיט מען אונז איבער, אַז די אמת׳ע סיבה פון זעלבסטמאָרד פון דעם פּרל. גרינבוים איז ביז איצט נישט בעוואוסט. פּרל. ג. האָט זיך די לעצטע צייט געפונען אין אַ זעהר אויפגערעגטען צושטאַנד, און מעגליך, אַז צוליב דעם פּסיכישען מצב איז זי בעגאַנגען דעם אונבערעכטיגטען שריט.

„MORANT"

דאָס איינציגע און ראַדיקאַלסטע מיטעל.

צו פערניכטען אַלע מין ווערים

איז דער „MORANT" פּראַשעק

צובעקומען אין אַפּטייקען, סק״ אפּטעקשנעס, פאַרבן־געשעפטען

Dr. med. I. WAJNBERG

CEGIELNIANA 47, Tel. 26-02.

אינערליכע קראַנקהייטען. ספּעציעל פאַר לונגען־און האַרץ־קראַנקהייטען, בעשטראַהלונגען־ און קינסטליכע בערג־זון. נעמט אָן אין דער לעטשניצע זגערזשער 17 פון 6—7. אין דערהיים פון 3—5 נאָכמיטאָג.

Dr. H. Wołkowyski

זאַכאָדניאַ 57 (צעגעלניאַנאַ 19), טעלעפאָן 37-70

ספּעציאַל אַרצט פאַר הויט־ און ווענערישע קראַנקה., מענער־שוואַכע, בעהאַנדעלט מיט קוואַרץ־שטראַהלען. נעהמט אָן פון 1—2 און פון 4 8 אָוונט. פאַר פרויען פון 4—5 אין אַ ספּעציעלען וואַרטע־זאַל.

Dr. Z. Rakowski

ספּעצ. פאַר אויערן־, נאָז־, האַלז־ און לונגען־קראַנקה קאָנסטאַנטינער 9, טעלעפאָן 27-81.

זפּרעכשטונדען פון: 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אין לעטשניצע, זגערזשער 17 פון 10—11 און פון 2—3

Dr. med. M. GLAZER

ul. ZIELONA Nr. 6.

טעלעפאָן 45-49

הויט־ און ווענערישע קראַנקהייטען

נעמט אָן פון 8—9.30 12—2 און 7—8 אָוונט.

אלעקסאנדערער רבי בעגריסט דעם מלוכה-פרעזידענט.

(זטא) נעכטען האט בעזוכט אלעקסאנדער דער מלוכה-פרעזידענט אין דער בעגלייטונג פון אייניגע מיניסטאָרען, דער וואיעוואָדע ה' יאשטשאָלט און סטאראָסטע ה' זשעוווסקי.

— די שטאָט איז געווען זעהר שעהן דעקארירט.

עס זענען אויפגעשטעלט געוואָרען אייניגע טראיומף-טויערען.

אויך ביי דער שוהל איז דורך דער יודישער געמיינדע אויפגעשטעלט געוואָרען א שעהן טראומף-טויער דער שענסטער אין שטאָט.

אקעגען דעם פרעזידענט זענען געגאנגען פערשידענע דעלעגאציעס. דערונטער אויך א דעלעגאציע פון יודען, וואָס איז בעשטאנען פון אלעקסאנדער רבי שליט"א, דאנציגער, דער שטאָט רב, זינגער און דער מורה הוראה זינגער.

דער רב זיננער איז געגאנגען מיט א ספר-תורה אין האנד.

ווען דער פרעזידענט איז אָנגעקומען, האט איהם דער ערשטער בעגריסט דער בירגערמייסטער, ה' אנדזשיאק, דערלאנגענדיג איהם, א טאץ מיט ברויט מיט זאלץ.

נאכהער האט בעגריסט דער סטאראָסטע ה' זשעוווסקי.

דער רבי שליט"א האט בעגריסט דעם מלוכה-פרעזידענט מיט דער ברכה! „ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך" און דערלאנגט איהם א נ'אדרעס פון העברעאיש איבערזעצט אין פויליש געשריבען אויף פארמעט.

דער מלוכה-פרעזידענט האט דעם רבי'ן זעהר געדאנקט און שטארק געדריקט די האנד.

הרב זינגער האט בעגריסט דעם מלוכה-פרעזידענט מיט א שעהנער רעדע אין העברעאיש און פויליש.

די גאנצע בעפעלקערונג איז געווען אויסגעשטעלט אין א שפאליער אויפ'ן גאנצען וועג וואו דער פרעזידענט איז אדורך געפאָהרען און געמאכט גרויסע אוואציעס לכבוד דעם גרויסען גאסט.

לײדענדע אויף רעומאטיזם,
מאגען= און קישקע=קאטארען,
אויפברויזונג פון דער לעבער,
זאָלען נישט פערנאכלעסיגען און בענוצען
Tabletki Karlsbadzkie MAGISTRA KLAWE
דורך די אקטיוויטעט זענען די טאבלעטקעס געוואָרען אין דער טעטיגקייט גאנץ עהנליך צו א פריש נאטוראל-וואסער. — צו בעקומען אין יעדער אפטייק און סקלאד-אפטעקטנע.
348

די בודזשעט-קאמיסיע ביי דער קהלה

האט אנגענומען דעם בודזשעט אין דער דריטער לעזונג.

(—) נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער בודזשעט-קאמיסיע ביי דער קהלה-פערוואלטונג. עס איז בעהאנדעלט געוואָרען אין דער דריטער לעזונג דער בודזשעט אויפ'ן יאָהר 1928—29.

פון דעם פראָיעקטירטען בודזשעט זענען בעשטראָכען געוואָרען די פאָזיציעס פאר נייע 6 מורה-הוראות און פאר א רב.

ס'איז אויך געשטראָכען געוואָרען 40 טויזענט זלאָטעס פאר דער מקוה אויף שייבלערס מארק.

פאר'ן בית החיים איז אריינגעשריבען געוואָרען 750 זלאָטעס אויף שיך פאר די אנגעשטעלטע.

עס איז ווייטער פעררעגיסטרירט געוואָרען די פאָזיציע פאר „טאָז" פון 7 טויזענט זלאָטעס אויף 15,000 זל.

פאר „אָרט" איז פערגרעסערט געוואָרען די פאָזיציע פון 3000 אויף 6000 זלאָטעס.

ווייטער איז אריינגעשטעלט געוואָרען א פאָזיציע פאר דער ישיבה בית-ישראל, וועלכע ווערט געבויט אין לאָדז, א סובסידיע פון 2000 זלאָטעס.

פאר די יודיש-וועלטליכע שולען איז די פאָזיציע פערגרעסערט געוואָרען פון 6 טויזענד אויף 12 טויזענד זלאָטעס. צו 3000 זל. פאר יעדער שולע, (באַראָכאָוו-שול, מעדעם-שול, פרץ-שול און שולע אויף זגערזשער 42).

עס איז ווייטער בעשלאָסען געוואָרען א פרעמיע פאר'ן בעסטען יודישען ליטעראַרישען אָדער קונסט-ווערק 3000 זלאָטעס.

די צווייטע פרעמיע פאר דער בעסטער תלמודיסטישער ארבייט אויך פון 3000 זלאָטעס.

עס איז געהעכערט געוואָרען די פאָזיציע פאר דעם מחר-התורה פון 1000 אויף 2000 זלאָטעס.

די גיי-אָוועגד-שול ביי באַראָכאָוו-קוראטאָריום בעקומט 3000 זלאָטעס.

די געזעלשאפט ארבייטער-קורסען (פיראמאָוויטש 14) בעקומט 2500 זלאָטעס.

פאר החלוץ-המרכזי איז אָנגענומען 3000 זלאָטעס.

עס איז געשטראָכען געוואָרען דער דיספאָזיציעס-פאָנד פון דעם פּאָרזיצענדען פון דער קהלה-פערוואלטונג.

דער אָנגעמערקטער בודזשעט מאכט אויס 1,572,223 זלאָטעס.

דער בודזשעט איז אָנגענומען געוואָרען אין דער דריטער לעזונג אין דער קאָמיסיע, נאָכדעם דארף ער נאָך דורכגעהן דורך דער פערוואלטונג און דורך דעם ראט פון דער קהלה און ענדליך דורכ'ן מיניסטעריום.

Dr. med. J. BETTE
ספעציאל-ארצט פאר אינערליכע און קינדער-קראנקהייטען
פיעטריקאווער 6, טעל. 44-95
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6.

לאדזער יודישער ליטעראטען- און זשורנאליסטען - פעראיין.

היינט, פרייטאג, דעם 8טען יולי, 8½ זייגער נאכמיטאג קומט פאר אין לאקאל פון צענטראלען סוחרים-פעראיין (פיעטריקאווער 10)

די אלגעמיינע פערזאמלונג

פון יודישען ליטעראטען= און זשורנאליסטען=פעראיין.

טאג-אָרדנונג: 1) ערעפנונג און וואהל פון פרעזידיום, 2) בעריכט פון דער פערוואלטונג און רעוויזיאנס-קאמיסיע, 3) בודזשעט, 4) וואהלען, 5) פערשידענעס.

צו דער פערזאמלונג וועלען צוגעלאזט ווערען די מיטגלידער, וועלכע האבען איינגעצאהלט דאס איינשרייב-געלד. ערלעדיגען דאס קאן מען ביים אריינגאנג.

אַנ'אָפענער בריף

צו דער פערוואלטונג פון דער יודישער קהלה אין לאדז.

זעהר חשובע העררען!

מיר האבען זיך געווענדעט צו אייך מיט א מעמאָריאַל מיט פאלגענדען אינהאלט:

רעם פערגאנגענעם דינסטאג דעם 5-טען ר. מ. איז אין די שחט-הייזער אראָפגעקומען ה' איטשע לעווקאָוויטש אין דער בעגלייטונג פון מיטגלידער פון ראַבינאַט, פאָרשטעהער פון ועד הכשרות און סעקרעטאַר פון דער יודישער קהלה ה' נאַרעל. אין זיין צייט זענען מיר, דער הורטאָווניקעס-שעכטער-פעראיין גערופען געוואָרען אויף אַ רייהע קאָנפערענצען מיט'ן פרעזעס פון דער קהלה-פערוואלטונג, ווי אויך מיט מיטגלידער פון ועד הכשרות, בכדי אַרומצורעדען דעם ענין וועגען בעשטימען ה' לעווקאָוויטש'ן אלס משגיח איבער די עניני כשרות אין די שחט-הייזער. שוין אויף די ראָזיגע קאָנפערענצען האבען מיר זיך בעצויגען מיט א שטאַרקען פאַרבעהאַלט צו דעם קאַנדידאַטור פון ה' לעווקאָוויטש. פונדעסטוועגען האבען מיר דעם ענין פאַרגעשטעלט אויף אַן אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון די מיטגלידער פון אונזער פעראיין, ווי אויך פון באַלוטער שחטער-פעראיין. אויף דער ראָזיגער פערזאַמלונג איז אָנגענומען געוואָרען איינשטימיג אַ בעשלוס נישט איינצוגעהען בשום אופן אויף דער קאַנדידאַטור פון ה' לעווקאָוויטש צוליב אַ גאַנצע רייהע שווערע פאָרוואורפען, מיט וועלכע אונזערע מיטגלידער זענען געגען איהם אַרויסגעטרעטען. מיר ברענגען דאָ נאָר אייניגע פון די ראָזיגע פאָרוואורפען:

ווי אייך, חשובע קהלה-פאָרשטעהער און אויך אַ גרויסען טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין אונזער שטאָט איז בעוואוסט איז ה' לעווקאָוויטש מיט יאָהרען צוריק געווען שוחט און גלייכצייטיג האָט ער זיך אויך פערנומען מיט פאַבריקאַציע, נישט געפונענדיג מסתם קיין צייט אויף ביידע בעשעפטיגונגען, האָט ער זיך אָפגעזאָגט פון דער שחיטה, אָבער באַלד דערויף האָט ער גענומען פערשפרייטען וועגען אונז די שקרים און בלבולים, ער האָט אויסגעטראַכט אַלראָס ביי אויף דער לאָדזער שחיטה, אַרומגעגאַנגען איבער דער גאַנצער שטאָט און געזאָגט, אַז די לאָדזער שחיטה איז טריפה, געבראַכט צו חרפות און בזיונות מיט די ראָזיגע שקרים און בלבולים! האָט ה' לעווקאָוויטש נישט נאָר פערשאַפט אונז אונגעהויערע היזקות און רערפיהרט אַ סך אונזערע מיטגלידער צום אונטערגאַנג, נאָר ער האָט אויך אַריינגעבראַכט אַ שטאַרקע צומישעניש אין דער שטאָט. דערביי האָט ער זיך אויך נישט אָפגעשטעלט פון מחלל זיין בפהרסיה דעם היילינגען נאָמען פון לאָדזער רב, דעם אָנגעזעהענעם געשליכען מנהיג הרב הגאון ר' אליהו חיים מייזעל זצ"ל, וועלכער האָט געהאַט די פולסטע און שטרענגסטע השגחה איבער אונזער שחיטה. ה' לעווקאָוויטש האָט נעמליך אויך נישט געשוינט דעם כבוד פון רב זצ"ל, זאָגענדיג, אַז הגם דער רב זצ"ל האָט געהאַלטען די שחיטה פאַר כשר, ערקלערט ער, אַז זי איז טריפה. אויף אַזאַ אופן האָט ער אַ לאַנגע צייט געבראַכט צו אַ חלול-השם און צו חלול (?) תורה אין אונזער שטאָט, ווי אויך צו גרויסע היזקות פאַר אונזערע מיטגלידער.

מיר וואונדערען זיך דעריבער, וואָס נישט קוקענדיג דערויף, אַז דער פרעזעס פון דער קהלה ווי אויך די מיטגלידער פון ועד הכשרות האָבען אויף די קאָנפערענצען אויסגעהערט אונזערע ראָזיגע טענות, האָט די קהלה פונדעסטוועגען אָנגענומען אונז ה' לעווקאָוויטש'ן אַלס משגיח איבער עניני כשרות.

מיר זענען זעלבסטפערשטענדליך גרייט מסכים צו זיין אויף די פולסטע השגחה איבער די שחיטה, וועלכער רבי אָבער א רב איבעריגענס האָבען מיר דאָך שוין די השגחה פון לאָדזער ראַבינאַט. מיר זענען שוין פון לאַנג בעשטייערט מיט 10 פראָצענט פונ'ם שחיטה-געלד לטובת דעם ועד הכשרות, וואָס בעטרעפט אַ גרויסע סומע, מיט וועלכער מיר האַלטען אויס אינגאַנצען דעם ועד הכשרות.

צוליב די אַלע טעמים בעטען מיר די קהלה-פערוואַלטונג צו הערען די אַלגעמיינע שטימען פון דער גאַנצער פליישער-בראַנזשע פון אונזער שטאָט, ווי אויך צו נעמען אין אַכט, דעם ווילען פון אַ גרויסען טייל פון דער יודישער בעפעלקערונג אין אונזער שטאָט — און ענדערען דעם בעשלוס פון דער קהלה וועגען ה' לעווקאָוויטש'ן.

מיר בעטען און פאָדערען פון אייך אָנערקענען אונזער גערעכטע פאָדערונג און מיר מאַכען אייך גלייכצייטיג אויפמערקזאַם, אַז ביז איצט האָבען מיר זיך אונטערגעוואָרפען אַלע תקנות פון ועד הרבנים און ועד הכשרות און פון דער גמינע. מיר צאָהלען אפילו ספּעציעל פאַר נאמנים משגיחים א. אַז. וו. דעריבער צווינגט אונז נישט צו אַזעלכעס, וואָס מיר האָבען נישט די מעגליכקייט נאָכצוקומען איבער די אָנגעגעבענע מאָטיוון.

מיר וואַרטען אויף אייער תשובה און פערבלייבען. מיט פולסטען דרך-ארץ.

די פערוואַלטונג פון לאָדזער שעכטער-פעראיין
הורטאָווניקעס פּאָדזשעצנאַ 10
809

נישט קיין בלאף!
די זייט יאָהרען בעקאַנטע און ביליגע פירמעס
Skład Apteczny i Perfumerja
J. Galewska | B. Galewska
Cegielniana 42 (עק ווסכאָדניא) tel. 36-30 | Zielona 23, tel. 21-63
פערקויפט צו קאנקורענץ=פרייזען די נייעסטע אויסלענדישע און אינלענדישע
קאסמעטישע ארטיקלען: פודערן, זייפען, קעלנישע וואסערן א. אז. וו.
רעיעלע און סאָלידע בעהאנדלונג.
דאָרט בעקומט איהר אויך די פרישסטע אויסלענדישע מינעראל וואסערן: קארלסבאדער, ווישי, פראנץ=יאזעף, אפענטא א. אז. וו. ווי אויך ציעכאצינקער זאלץ און פרישען נאַפטאלין.

נייעס! פעלדבעטען נייעס! מיט ספרענזשינעס
פון די נייעסטע ערפינדונגען מיט דער מארקע „Renoma" זאָלט איהר אלע פאָדערען.
הויפט=פערקויף אין דער טאפעציר=ווערקשטאט
5 J. JACHIMEK 5
STARY RYNEK
פאַר די קוואַליטעט — לאַנגיעהריגע גאַראַנטיע

בעפאר דו פאהרסט אויף זומער-פרישע
ווייס איינמאל פאַר אַלעמאל
דאָס אלע ארט קאָסמעטיק, קרעמען, פערפומען, פודער, זייפען, די בעסטע מיטלען געגען שוויצען, געגען אָדטשיסקעס, געגען זאָמערשפּראָסען א. א. וו. א. א. וו.
קויפט מען אַמביליגסטען אין דער גרעסטער קאנקורענץ פון לאדז
M. WOLLMAN, Zawadzka 12.

עס ווערט געבראכט
לערן=יונגלען
ביים ביכבינדער
מ. לאנדא
70 ווסכאדניא 70
קעגען באלדיגע צאהלונג

Zaginiony został weksel na sumę zł. 150— pł. 8/8 1928, wystawca G. M. Herszlikowicz, żyro Machel Cynamon Weksel zostaje unieważniony. Znalazca zechce takowy zwrócić do p. Eisenberga, Karola № 4. 766

ס'ווערט געזוכט א קוואַליפיצירטע ארבייטערין ביי די פרייזירקע אויף 44 זגערזשער 44
פ. פאפראטשינקא.

אָרט צו שלאָפען פאַר 2 יונגעלייט אויף גוטע בעדינגונגען. צו ערפאהרען ביים דאָזאָרצא 50 פאָמאָרסקא. 742

לעטשניצע
פון דאקטוירים = ספעצ. אוי דענטיסטעי = קאבינעט.
פעטריקאָווער 62, טעל. 31-53.

אינערל. קראנקהייטען	ד"ר ב. ראבינזאהן	פון 5½—2½ און 7 5
	" מ. וואלפמאן	" 2—12
	" א. טענענבוים	" 6—4
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר י. שרייבער	פון 4—2½ און 7—5
	" א. פאכשאנסקי	" 1—12 און 3—6
פרויען-קראנקהייטען און געבורטס-הילף	ד"ר ד. אלטערמאן	פון 1—11
	" מ. פעלדמאן	" 7½—5½
	פרוי ד"ר ה. זקלדאוויטש-כלאמשקא	שבת, זונט. דינסט. דאנ.
	" נוסטאוואַ זאַפּר טענענבוים	זונט. מאנט. מיט. פרייט.
קינדער-קראנקהייטען	ד"ר מ. נוטענמאַג	פון 11—10 און 6—7
	" ל. פאמיליער	" 1—12 און 4—5
נערווען-קראנק.	ד"ר מ. מאשלאנקא	פון 6—7 זונטאג 3—4
אויגען-קראנקהייטען	ד"ר י. סמופאי	פון 1—2 און 4—5
	" ס. האלעגדערסקא	11—12, 6—8 זונט. 12
נאָז, האלז און אויערן-קראנק.	ד"ר מ. קלאמשקא	פון 11—1 און 7—8
	" באל. כאן	" 5½—3½
הויט- און וועגערישע קראנק.	ד"ר פ. ברוין	פון 12½—3½
	" י. פאלאווישיק	" 5-6
ציין- און מויל-קראנקהייטען	צאהן-ארצט ס. שטורעם	פון 10¾—9 און 6—9
	" מ. רעזניקאווע	" 1¾—11
	" ב. פשודנאווסקא	" 5—3¼
	" נ. קאגאנאוויטש (?)	" 8—5¼

די לעטשניצע איז אָפען טעגליך פון 9 פריה ביז 9 אין אָוועט.
קוואַרץ-לאַמפּען און טראַפּען-בעשטראַהלונג
עס ווערען געמאכט אָפּעראַציעס, בעשטראַהלונגען מיט קווארץ-לאמפען עלעקטריזאציע און אנאליזען, קינסטליכע ציינער, קאראָנעס, גאָלד-בריקען און פלאָמבן.
וויזיטען אין שטאָדט. נאכט-דיזשור. געבורטס-הילף.

CZARY

! היינט און פאלגענדע טעג!
דער מענש פון אייזערנע נערווען
דער בעריהמטער אלוועלטליכער אקראבאט
LUCJANO ALBERTINI

אין דעם גרויסן סענסאציאנעלען פילם אין 10 אקטען א. נ.:
„א מינוט פאר צוועלף"

— אויסערן פראגראם: —
אמעריקאנער פארס
— אין 2 אקטען.

אויף ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר.
אכטונג! ביי א גוט וועטער קומען פאר די לעצטע 2 סעאנסן 8.30 און 10 אין אווענט קינא אין גארטען

קינא MIMOZA
178 קילינסקי 178.

נור ביז מאנטאג ד. 11. יוני איינשליסליך
רוהם פון סענסאציע, שפאנונג און עמאציע!
שפאנענדער אינהאלט נישט צום בעגרייפען!
LUCJANO ALBERTINI
אין דער עמאציאנירענדער סענסאציאנעלער לעבענס-דראמע אין 9 אקטען א. נ.:
דער ראפינירטסטער גנב אין דער וועלט

פון דינסטאג, דעם 12-טען יוני ביז מאנטאג, דעם 18-טען יוני איינשליסליך גרויסער דאפעלטער פראגראם!

1) פרעכטיגער עראטישער פארס א. נ.:
„מיין ווייב, דיין ווייב"
— אין די הויפט-ראלען: — CLARA BOW, BILLI DOVE i inni

2) פראכטפולער שאמפאנער פילם א. נ.:
„שלאגער-מיידעל"
— אין די הויפט ראלען: — Corinne GRIFFITH, TOM MOORE

ODEON | צום ערשטען מאל אין לאדז! | פיקאנטע געשיכטע פון א מענש, וואס וויל זאגען דעם אמת א. נ.:
„דער אבדיין וויל פערפירט"
פילם אין 10 אקטען. אין די הויפט ראלען: Harry Liedtke, Mady Christians, G Alexander
אויסערן פראגראם: א פארס אין 2 אקטען.

CORSO | צום 1-טען מאל אין לאדז!
„די לעבענס-מאריאנעטקעס"
סענסאציאנעלע לעבענס-דראמע אין 10 אקטען. :—: אין דער הויפט-ראלע: MILTON SILLS
אויסערן פראגראם: א פארס.

Grand-Kino
היינט און פאלגענדע טעג!
(1 LON CHANEY
דער מייסטער פון דער מאסקע „דער מענש פון טויזענט געזיכטער" אין דער סענסאציאנעלער דראמע פונ'ם לעבען פון א מענש, וועלכער איז בעהערשט מיט דער תאוה פון און-מענשליכער נקמה א. נ.
„דער מענש אהן פיס"

(2 Bebe Daniels
טיפסטע פון וועלט רוהם אין דעם שאמפאנער, שפריצענדען מיט הומאר פארס א. נ.
„דער קוש אין דער טאקסובקע"

בעמערקונג: מיט עטליכע חדשים צוריק האט „גראנד-קינא" דעמאנסטרירט א בילד מיט Lon Chaney א. נ. „דער מענש אהן הענד", אזוי אז יענער פילם האט מיט דעם בילד קיין שום שייכות נישט. די איינציגארטיגע אר-בעמערקונג: דער אינהאלט פון דעם פארס איז אידענטיש דער זעלבער וואס פון דער קאמעדיע „Codziennie o piątej", וואס ווערט איצט געשפילט מיט גרויס ערפאלג אין קאמער-טעאטער אין לאדז.

APOLLO
היינט און וויטערע טעג!
די ווייסע שקלאפין
פאסצינירענדע סימפאניע פון ליבע און תאווה אויפ'ן עקזאטישען באדען פון מזרח
— אין די הויפטראלען: — Liana Haid i Włodzimierz Gajdarow

HEMOROIDY
STAN ZAPALNY·KRWAWIENIE
SWĘDZENIE
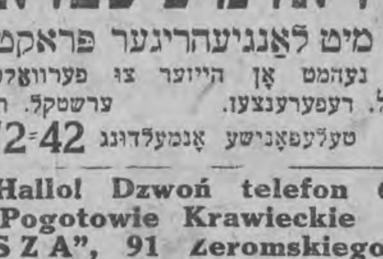
USUWA
HEMORIN-KLAWE

הויז-אדמיניסטראטאר
מיט לאנגיעהריגער פראקטיק
נעהמט אן הייזער צו פערוואלטען.
ערשטקל. רעפערענצען.
טעלעפאנירט אנמעלדונג 72-42

Hallo! Hallo! Dzwoń telefon 63-30
„Pogotowie Krawieckie
KIERSZA", 91 Żeromskiego 91.
Odświeżamy

garnitur
za zł. 3.
(z odebraniem i odesłaniem)
Pranie
chemiczne,
farbowanie

Suknie
za zł. 2.80
(z odebraniem i odesłaniem)
nicowanie,
przeróbki,
reperacje
i sztuczne
cerowanie

Zakład czynny od 5 rano do 1 w nocy. 767

קונסט-זיידע
ס'ווערט אנגענומען צום טרייבען אויף ספעציעל זייד-מאשינען ביז די פיינסטע גומרען וויידע. ווי אויך שטריק-צוועקען. פינקטליכע און רעינליכע אויספיהרונג.
אויף פערלאנג ווערט אויסגעבארגט ראללען.
Wilhelm Lürkens SS-wie
Łódź, Al. Kościuszki 33-35, tel. 14-13.

לעטשניצע „זדראוויע"
פון דאקטוירים-ספעציאליסטען
אויף נאוואמיעסקא 3 (ווסכאדניא 13) טעלעפאן 37-76.

אויגען קראנקהייטען	ד"ר קראוש	3—4, זונטאג 10.30—11.30
נערוועז קראנקהייטען	ד"ר פראנישל פרענקעל · קלאוזנבערג	12.30 1.30, חוץ פרייטאג שבת, זונטאג 11—12
פאגגען און שערען קראנק	ד"ר איינסבערג, מארגאלים	2 3 אחוץ זונטאג, דינסט.
אינערליכע קראנקהייטען	ד"ר גיבויאנסקי · פאק · לקווי · ראפאפארט	9½—11½ זונטאג 9½—11; 12—2 זונטאג 1—12; 3—4½ זונט. 1—2; 11—12 זונטאג 11—12
קינדער קראנקהייטען	ד"ר מאלאוויטשיק ארק · מאשלאנא · פרעבנער	11—12.30, 3—5, ז. 12—2; 1.30—2.30, זונט. 10.30—12; 5—6.30, זונטאג 9 - 10.30
כירורגישע קראנקהייטען	ד"ר גאלדמאן · פערלים	טעגליך 2 - 3; 12-1.30, 6-7.30, זונט 11-1
פרויען קראנקהייטען	ד"ר אראנסאן · איינערסאוו	12-1, זונטאג 12—1; 10.30-11.30, דינסט. 1.30-2.30
נאז, האלז און אויערן קראנקהייטען	ד"ר ראבינאוויטש	12—2, זונטאג 12—1.30
הויט און וועגעריש קראנקהייטען	ד"ר פארע · זאנענבערג	3.30—4.30, זונטאג 9—10; 11—12, זונטאג 11—12
רענטגענאלאגיע	ד"ר ווייסמאן	3 - 7
ערצטליכע אנאליזען	ד"ר מ. קאצען	

וויזיטען אין שטאט. :—: פאקען-שטעלען. :—: רענטגענאגראפיע. :—: זעמט-ליכע דורכשטראהלונגען (קווארץ-לאמפען). :—: אלערליי אנאליזען און אונטערזוכונגען
די לעטשניצע איז טעטיג טעגליך פון 8.30 פריה ביז 7.30 אווענד.
זונטאג פון 8.30 ביז 2 א זייגער נאכמיטאג.

א בשורה טובה פאר לאדז!
פאר 2.50 זל.
עלעקטריש בעלייכטונג אין שטוב
יעדער איינציגער קאן בעקומען עלעקטרישע בעלייכטונג אין זיין שטוב פאר 2.50 א וואך פאר יעדען פ. ווי אויך איבעראנזייטען אלטע אנלאגעס אויף נייע, פון ליטשניק אויף אגרעגאנישניק, פראגאקלען פון עלעקטרא-אויניע. אלעס ערלעדיגט די קאנצעסיאנירטע פירמע
ח. סאלניק, לאדז צגיעלניאנא 63
פראנט-געוועלב אין הויז פון פוילישען טעאטער. בעט. זשארובקעס „Osram" „Philips" שטענדיג אויף לאגער מיט 25% ביליגער. קומט און איבערצייגט אייך.

אויף גינסטיגע בעדינגונגען!
קינדער-וועגעלעך, שפאציר-וועגעלעך, מעטאל-בעטלעך, מאטראצען, געשטעלען, דרוקבעטען, אויף אלע צו האלבע פרייזען "Patent" בעטען
פון פאבריקס-לאגער
„DOBROPOL" Łódź
Piotrkowska 73 w podworzu

MIEJSKI KINEMATOGRAF OŚWIATOWY
Wodny Rynek (róg Rokicińskiej) tel. 18-26
Dojazd tramwajami 16 i 19.
Od wtorku, dnia 5-go do poniedziałku, dnia 11 czerwca 1928 r. wł.
Dla dorosłych: Dla dorosłych:
MORZE
Dramat w 8 aktach według powieści B. Kellermana.
W rolach dłównych:
Olga Czechowa, A. Pointner, H. George.
Dla młodzieży:
„GWAŁTU, CO SIĘ DZIEJE!"
Kpmedja w 8 aktach. W roli gł.: HAROLD LLOYD.
Wpoczekalniach kina codz. do g.22 audycje radjofonicz.

לעטשניצע פון דאקטוירים ספעציאליסטען
און ערצטליך-דענטיסטישער קאבינעט
זגיערסקא 17 טעל. 16-33.

ד"ר ראקאווסקי	נאז האלז, אויערן קר.	10—11 2—3 6—7
ד"ר רוזשאנער	הויט און געשלעכט קר.	10—11 1—2
ד"ר גאלדשטיין-פאלאק	אויגען-קראנקהייטען	1—2 7—8
ד"ר יוסמאן	נערווען קראנקהייטען	12—2 חוץ זונ.
ד"ר ראזענצווייג	קינדער-קראנקהייטען	10—12 4—5
ד"ר פאפיערני	פרויען און געבורטס-הילף	11½-1 5—6
ד"ר קאנטאר	כירורגישע-קראנקהייטען	4-5 זונ. 1—2
ד"ר הייגבערג	אינ. הערץ לונגען-קר.	11-1 5½—7
ד"ר סטופעל	רענטגען	10—12 4—6
א. גראדזענטשיק	צאהן-ארצט	3—7
נ. ראזעס	צאהן-ארצט	9—2

צאהן-כירורגיע, בעלייכטונגען, קראנען, מאסטען א. א. וו. בײ דער לעטשניצע איז געעפענט געווארען
א רענטגען-אינסטיטוט
היילונג פון הויט קראנקהייטען פון קאפ (פארך) מיט רענטגענשטראהלען, פאר בעשטראהלונג און דורכלייכטונגען, קווארץ-לאמפע, דיאטערמיע, עלעקטריזאציע, אלע מעגליכע אנאליזען. א קורס פאר שטאמלער.
איספרונגען געגען שארלאך (שקארלאטין) פון 4—5 נאכם.
די לעטשניצע איז אויך אפען זונטאג.
וויזיט אין דער שטאט.
ערצטליך-קאסמעטיש. גאבינעט
פרל. ס. מארקוס נעהמט אן פון 5—7 אווענד

CASINO

רעוויִ-טעאטער

רעוויִ-טעאטער

נייער פראָגראַם № 2 הײַנט פּרעמיערע! נייער פּראָגראַם № 2

....און אײַך, הער, אויך

....I PANA TEŻ

גרויסע רעווי אין 2 טיילען, 15 בילדער פון ד"ר פּיעטראַשעק, רעפּרען, דאַמאַר, טאַם און אַנד.

1-טער טייל:

1) פּראָלאָג – – – – – – – – – – – p. J. Boroński
2) „די רויז פון סטאַמבול" באַלעט-סצענע – p. Halina Zabojkina און דער באַלעט אַנסאַמבל.
3) „ליבע" ליד פון S. Beylin – – – – – – p. M. Korska
4) „אַ מענש איז נישט פון האָלץ" סקעטש, איבערגעאַרבייט לויט טשעכאָוו p. Janina Macherska, Wł. Szczerbiec-Macherski, J. Boroński i M. Halicz
5) „באַבי" – – – – – – – – Solo p. Halina Zabojkina
6) „דער שניידער פון דער פּעפער-גאַס" פון ד"ר פּיעטראַשעק p.p. R. Gierasieński, J. Boroński i M. Halicz
7) פּיקאָלאָ און סוברעטקעס–p. Halina Zabojkina און דער באַלעט-אַנסאַמבל

2-טער טייל:

8) „Volta" סקעטש פון קאַרלסאָן, איבערזעצט פון טאַם – p. J.Macherska Wł. Szczerbiec-Macherski i M. Halicz
9) „טראַמוזאַי" – – – – – – – – – – – p. M. Korska
10) „סאָניטאַר-אינספּעקציע" פון ד"ר פּיעטראַשעק p.p. J. Boroński i Wł. Szczerbiec-Macherski
11) „Chopin" באַלעט – p. Anna Zabojkina און דער באַלעט-אַנסאַמבל.
12) „גערינבט" פון ד"ר פּיעטראַשעק – p,p. M. Korska, J. Boroński i M. Halicz.
13) „Wyścigasy" פון דאַמאַר pp. R. Gierasieński, Wł. Szczerbiec-Macherski, Halicz i in.
14) „...און אײַך הער, אויך" – p. M. Korska Wł. Szczerbiec-Macherski.
15 פינאַל – – – – – – – – – – – – דער גאַנצער אנסאַמבל

קאָנפערענסיער: J. Boroński אָרקעסטער אונטער לייטונג פון ה' ל. קאַנטאָר. טעגליך פאָרשט.: 2, 8 און 10 אָװ. זונטאָג און יום-טוב 3 פאָרשטעל. 6, 8 און 10 אָװ.

LUNA

הײַנט ערשטע אויפפירונגפון דעם גרויסען פילם קונסטווערק פון UNIVERSAL PICTURES CORPORATION

„דער פירמע קאָהנ'ס אײדעס"

בעסטע טראַגיקאָמעדיע פון אַלע צייטען, פּערל פון דער פילם-קונסט אין די הויפּטראָלען דאָסבעריהמטע קאָמיקער-פּאָרל

Charles Murray i Georg Sidney

סימפאָנישער אָרקעסטער אונטער דער לייטונג פון ה' לידוויער. פּאָפּולערע פּרייזען פון די פּלעצער.

אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג, שבת און זונטאָג 1.30 נאָכמיטאָג. לעצטער סעאַנס 10 אַ זייגער אָװענד.

צו דער ערשטער פאָרשטעלונג זענען אַלע פּלעצער 50 גראָשען און 1 זלאָטי.

LUNA

SPLENDID

הײַנט פּרעמיערע!

I.

ערשטער אייראָפּעאישער פילם פון CECILE B. DE MILLE

„די זינדיגערין"

נײַגענוועררטיגע דראַמע אין די הויפּטראָלען:

Elżbieta Pinajeff, Hans Mirendorf i Angelo Ferrari

פּראַכט פון גרויסשטעטישען לעבען און די טרויעריגע שטילקייט פון די קלויסטער-מויערן.

גרויסער דאָפּעלט פּראָגראַם!

II.

„ריטער יס-רויבער"

ערשטוינענדע פּאַסירונגען פון אַ מאָדערנעם „משוגענעם ריטער"

אין דער הויפּטראָלע:

ROD LA ROQUE.

שבת, זונטאָג און יו"ט פון 12-3 זענען די פּרייזן פון אַלע פּלעצער 50 גר. און 1 זל.

רעפאָרמאַציע-פּילען.

מיט דער מאַרקע גייסטליכער בעקאַנט פון יאָהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פון רעוומאַטיזם, לעבער-ליידען, גענע[…] דיקקייט, אַמערטמיום, דאָס קומען בלוט אין קאָפּף, שטילען די יסורים פון העמאָראָאידען, רייניגען דאָס בלוט און בא־נעמגען צו אָבסטרוקציע — אַ גוטסמיטעל דורכרייניגונגס-מיטעל.

צונעבראויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט.

פּרייז פון אַ שאַכטעל 1.35 אויספּראַכיגונג פון דער אַפּטייק

Karczewski, Tuszyński, Warszawa, Trębacka 4

צו פּערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט'ן „גייסטליכען" (Zakonnik). 919

צוויי אַנשטענדיגע פּריילײנס

קענען בעקימען לאָזשי ביי אַן אַנשטענדיגע וויטווע

וווידזעווסקא 151, באָרענשטיין. 792

סקלאַד פון קופּער-בלעך און פערשידענע מעטאַלען

WŁADYSŁAW RATNER

ŁÓDŹ, ul. Sienkiewicza № 29, tel. 64-54 i 5-66

עמפּפעהלט דער געעהרטער קונדשאַפט פון אייגענעם לאַגער:

קופּערנע, מעשענע, אַלפּאַקע (נייזילבער) און בליי-בלעכען פון נאָרמאַלע גרעסען אין אַלע שטאַרקען. קופּערנע און מעשענע פּרענטעס ווי אויך קופּערנע קאַלבעס, קופּערנע און מעשענע רוירען געצויגענע פון אַלע גרעסען. ענגלישער צין „BANKA" אין בלאָקען און שטאַנגען און צין צו לייטען. הוטע-בליי און געגאָסען אין בלאָקען און אַנטימאָן. הוטע-אַלומיניום און צינק-פּליטען, ווייס-מעטאַל צו מאַשינען און ספּעציעלע צו אויטאָס פון דער מאַרקע „SPECIAL" קופּערנע בלעכען אין מאָסען און פאַסאָנען אַלומיניום, קופּערנע שינעס לויט בעשטעלונגען ליפער איך אין אַ קורצע צייט דירעקט פון דער וואַלצאַווניע.

אכטונג! גלייכצייטיג טיילע איך מיט דער געעהרטער קונדשאַפט, אַז כ'קויף פאַר מזומן יעדען קוואַנטום קופּער-שמעלץ פון ספּיזש, מעש און אַלומיניום, ווי אויך אַלטע צינק-בלעך און מעטאַל-אַשען.

אַבאָנעמענט-פּרייז: פאַר'ן טעקסט—15 גר. פרייטאָג און ערב יו"ט—20 גר. אין דער זייט 7 שפּאַלטעס אין טעקסט—40 ... 60— ... 4 ... נאָכ'ן טעקסט—10 ... 15— ... 7 ... פאַר אַ פּילעבער-שורה: אויסער דער שטאָט 50 פּראָצ. טייערער. אויסל. 100 פּראָצ. טייערער. מעלדינגען—10 גר. אַ וואָרט

אַבאָנעמענטס-פּרייז: אין לאָדז — 5 זל. אַ חודש מיט צושטעלונג אַ היים; אויף דער פּראָווינץ — 6 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד מיט 30 פּראָצ. טייערער. פאַר'ן אינהאַלט און טערמינען פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פאַראַנטוואָרטליך די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz. udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg. Redaktor odpowiedzialny Ch. Kon[…]

Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.